स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना

Local Disaster and Climate Resilience Plan(LDCRP)

बेलका नगरपालिका,उदयपुर

बेलका नगरपालिका -२०७९

निर्माण निर्देशिका : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, मस्यौदा २०७४

Local Disaster and Climate Resilience Planning Guidelines (LDCRP -2074)

दस्तावेज : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९, बेलका नगरपालिका उदयपुर

प्रकाशक : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, बेलका नगरपालिका,उदयपुर

प्रकाशन मिति : प्रथम पटक प्रकाशन मिति २०७९

प्राविधिक सहयोग : यो योजनाको निर्माण बेलका नगरपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, Action Against Hunger र साहारा नेपालको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा निर्माण गरिएको हो ।

सर्वाधिकार :

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग :

बेलका नगरपालिका
उदयपुर

विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने केही महत्वपूर्ण शब्दावली

नेपाली शब्द	**अङ्ग्रेजी शब्द**
भवन निर्माण संहिता	Building Code
क्षमता	Capacity
क्षमता विकास	Capacity Building
जलवायु परिवर्तन	Climate Change
आपत्कालीन व्यवस्थापन	Emergency Management
सामना क्षमता	Coping Capacity
विपद्	Disaster
विपद् जोखिम	Disaster Risk
विपद् व्यवस्थापन	Disaster Management
विपद् जोखिम व्यवस्थापन	Disaster Risk Management
पूर्वचेतावनी प्रणाली	Early Warning System
वातावरणीय ह्रास	Environmental Degradation
सम्मुखता	Exposure
पूर्वानुमान	Forecast
भौगर्भिक प्रकोप	Geological Hazard
प्रकोप	Hazard
पूर्वतयारी	Preparedness
रोकथाम	Prevention
पुनर्लाभ	Recovery
उत्थानशील	Resilience
प्रतिकार्य	Response
प्रबलीकरण	Retrofitting
जोखिम	Risk
जोखिम विश्लेषण	Risk Assessment
जोखिम व्यवस्थापन	Risk Management
जोखिम स्थानान्तरण	Risk Transfer
सङ्कटासन्न/सङ्कटासन्नता	Vulnerable/Vulnerability

बेलका नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
रामपुर, उदयपुर
२०७३

प. सं. २०७९/०८० (नगरप्रमुखको सचिवालय)
च. नं.

कोशी प्रदेश, नेपाल
मिति: २०८०/०२/३२

शुभकामना सन्देश

बेलका नगरपालिका विशेष गरी बाढी, पहिरो, आगलागी, जङ्गली जनावरको आतङ्क, सर्पदंश, हावाहुरी, चट्याङ, कृषिबालीमा लाग्ने रोग, सर्पदंश जस्ता समस्यामा पर्ने गरेको छ । यस नगरपालिकाले विपद् परेका समयमा मात्र खोज, उद्धार र राहतका लागि पहल गर्ने परम्पराले गर्दा विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई दिगो बनाउन सकेको छैन । जलवायुजन्य जोखिममा परेकाहरू माथि राज्य र सरोकारवालाहरूको दृष्टि नै कम मात्रामा पर्ने अवस्था विद्यमान रहेको छ ।

बेलका नगरपालिका विकासको धेरै सम्भावना बोकेको नगरपालिका भएता पनि समय-समयमा हुने बाढी, आगलागी, पहिरो, हावाहुरी तथा जङ्गली जनावरको आतङ्क जस्ता प्रकोपहरूले गर्दा विकास प्रक्रिया प्रभावित भई उल्लेखनीय उपलब्धि हासिल गर्न कठिनाइ समेत हुने गरेको छ । तिनै चुनौतीहरूबाट सङ्कटासन्न व्यक्ति वा समुदायमा प्रकोपको असर न्यूनीकरण गर्नुका साथै विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने अभिप्रायले **स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९**, योजना निर्माण गरिएको छ । यो योजनाले आउन सक्ने सम्भावना भएका प्रकोपहरूका असरहरू कम गर्ने र विकासका कार्यक्रम तथा योजनाहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका प्रयासहरूलाई मूल प्रवाहीकरण गर्ने नगरपालिकाको रणनीति रहेको छ ।

योजना तयार गर्नका लागि नेतृत्व र समन्वय गर्नु हुने नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू, कर्मचारीहरू, विभिन्न राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरू, नगरपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, साथै आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने Action Against Hunger र सहारा नेपाल लगायत यस योजना निर्माण प्रक्रियामा संलग्न सबै सरोकारवालाहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद ।

श्री अशोक कार्की
नगर प्रमुख

अशोक कार्की
नगर प्रमुख

बेलका नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

रामपुर, उदयपुर

२०७३

प. सं. २०७९/०८० (उपप्रमुखको सचिवालय)

च. नं.

कोशी प्रदेश, नेपाल

मिति: २०८०/०२/३२

शुभकामना सन्देश

उदयपुर जिल्ला अन्तर्गतका विपद्का दृष्टिकोणले अति प्रभावित पालिकाहरू मध्ये बेलका नगरपालिका बहु प्रकोपको दृष्टिकोणले प्रभावित र जोखिममा रहेको नगरपालिका हो । बर्सेनी यस नगरपालिकाले विभिन्न किसिमका विपद् सम्बन्धी घटनाकै कारणले मानवीय तथा जनधनको क्षति व्यहोर्दै आइरहेको कुरा हामी सबैलाई अवगत नै छ । साथै विगतका बर्ष देखि बेलका नगरपालिकासँग रहेको समिति साधन र स्रोतको परिचालन गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्षेत्रमा काम गर्दै आइरहेको छ । सङ्कटासन्न व्यक्ति वा समुदायमा प्रकोपको असर न्यूनीकरण गर्नका साथै विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने अभिप्रायले **स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९,** योजना निर्माण गरिएको छ । यस योजनाले प्राकृतिक प्रकोपबाट हुन सक्ने जोखिम न्यूनीकरण गर्नका साथै प्रकोपबाट बच्नका लागि पूर्वतयारी र भविष्यमा हुन सक्ने प्रकोपहरूको प्रतिकूल असर कम गर्न सहयोग पुऱ्याउने कुरामा आशावादी छु ।

योजना तयार गर्नका लागि नेतृत्व र समन्वय गर्नु हुने नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू, कर्मचारीहरू, विभिन्न राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरू साथै आर्थिक तथा प्राविधिकरूपले सहयोग पुऱ्याउने Action Against Hunger र सहारा नेपाल लगायत यस योजना निर्माण प्रकियामा संलग्न सबै सरोकारवालाहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद ।

श्री जिरा राइ
नगर उप-प्रमुख

जिरा राई
नगर उप प्रमुख

शब्द सङ्क्षेप

न. पा.	नगरपालिका
स्था. वि.व्य. ज.उ. स	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील समिति
ने.रे.सो.	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
जि.प्र.का:	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
जि.भू.का:	जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय
जि.प्र.का:	जिल्ला प्रहरी कार्यालय
जि.व.का:	जिल्ला वन कार्यालय
जि.ज.स्वा.का:	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय
गै.स.सं.	गैरसरकारी संस्था
स्वा.से.	स्वास्थ्य सेवा
ने.से.	नेपाली सेना
स.प्र.ब:	सशस्त्र प्रहरी बल
उ.मा.वि:	उच्च माध्यमिक विद्यालय
मा.वि:	माध्यमिक विद्यालय
प्रा.वि:	प्राथमिक विद्यालय
DPRP	District Disaster Preparedness and Response Plan
VCA	Vulnerability Capacity Assessment
CCA	Climate Change Adaptation
NGO	Non Government Organization
INGO	International Non Government Organization
एल.डि.सि.आर.पि	स्थानीय विपद् तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशील योजना
आ.व.	आर्थिक वर्ष
DRR	Disaster Risk Reduction
सा व	सामुदायिक वन

विषय-सूची

खण्ड १: परिचय 9

१.१ परिचय 9

१.२ नगरपालिकाको परिचय 11

क) बेलका नगरपालिकाको सङ्क्षीप्त परिचय 11

(ख) बेलका नगरपालिकामा विपद् र जलवायुको अवस्था 13

१.३ योजनाको उद्देश्यः 14

१.४ योजनाको आवश्यकता तथा महत्वः 15

१.५ योजनाको निर्माण प्रक्रिया विधिः 17

१.५.१ वडा स्तरीय सूचना सङ्कलनः 18

१.५.२ सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण : 18

१.५.३ सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणको पुनरावलोकनः 19

१.५.५ नगरपालिकाको योजना खाका लेखनकार्यः 19

१.५.६ योजनाको प्रस्तुति र सुझाव सङ्कलन गोष्ठीः 19

१.६ योजनाको कार्यान्वयन रणनितिः 19

१.७ योजनाको अनुगमन मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकनः 20

खण्ड २ : प्रकोप, सङ्कटासन्नता, क्षमता र जोखिम विश्लेषण 21

२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण 21

२.२ प्रकोप विश्लेषणः 22

२.३ जलवायु परिवर्तन अवस्था विश्लेषण 23

क) प्रकोप, मौसमी(पात्रो र बाली(पात्रो 23

ग) बाली र वनस्पति पात्रो 25

२.४ प्रकोप,जोखिम तथा सामाजिक स्रोत नक्साकङ्न र सङ्कटासन्नता तथा क्षमता पहिचान 25

२.४.१ वडा न १ 26

२.४.२ वडा न २ 27

२.४.३ वडा न ३ 29

२.४.४ वडा न ४ 30

२.४.५ वडा न ५ 31

२.४.६ वडा न ६ 32

२.४.७ वडा न ७ 34

२.४.८ वडा ८ 35

२.४.९ वडा न ९ 36

२.५ बेलका नगरपालिकाको जोखिम पहिचान तथा क्षमता विश्लेषण 38

२.६ संस्थागत विश्लेषण.......... 38
२.७ तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण :.......... 46
२.८ लक्षित समूह विश्लेषणः.......... 46
२.९ भू-उपयोग जोखिम विश्लेषण.......... 49
२.१० सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणमार्फत् सङ्कटासन्नता स्तरीकरण.......... 50
२.११ स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखाङ्कन.......... 51
२.१२ सम्पन्नता स्तरीकरण.......... 53
२.१३ नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण.......... 53
२.१४ खुलाक्षेत्र सम्बन्धी विवरण.......... 55
खण्ड ३ दीर्घकालीन सोच, परिदृश्य, लक्ष्य, नीति तथा रणनीति.......... 56
३.१ दीर्घकालिन सोच.......... 56
३.२ परिदृश्यः.......... 56
३.३ लक्ष्य.......... 56
३.४ उद्देश्य.......... 56
३.५ नीति.......... 57
३.६ रणनीति.......... 57
खण्ड ४ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरू.......... 58
४.१ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी ,रोकथाम, न्यूनीकरण र अनुकूलनका योजनाहरुः.......... 58
४.१.२ जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि.......... 58
४.१.३ जोखिम न्यूनीकरण.......... 65
४.१.४ आपत्कालीन पूर्वतयारी.......... 67
४.२ विपद्का समयमा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू :.......... 68
४.३ विपद् पश्चातका पुर्नलाभ अन्तर्गत पुनःस्थापना र पुनःनिर्माणका क्रियाकलपाहरूः.......... 70
खण्ड ५ : योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा अध्यावधिकता.......... 72
५.१ योजनाको कार्यान्वयन.......... 72
५.२ योजनाको प्रगति र मूल्याङ्कनः.......... 72
अनुसूचीहरू.......... 73
अनुसूची १ नगर विपद् व्यवस्थापन समिति.......... 73
अनुसूची २ योजना तर्जुमा तथा समन्वय समिति.......... 74
१) उप प्रमुख.......... 74
अनुसूची ३ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको काम कर्तव्य र अधिकार.......... 74
अनुसूची- ४ कार्यदलहरूको स्वरूप र काम,कर्तव्य तथा अधिकार.......... 75
अनुसूची- ४.१ कार्यदलको स्वरूप.......... 75

अनुसूची- ४.२ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि कार्यदलको काम, कर्तव्य तथा अधिकार 76
अनुसूची ५ : ऐतिहासिक समय रेखा 78
अनुसची ६: प्रकोप सङ्कटासन्नता क्षमता स्रोत नक्सा 81
वडा न १ 81
वडा न २ 82
वडा न ३ 83
वडा न ४ 84
वडा न ५ 85
वडा न ६ 86
वडा न ७ 87
वडा न ८ 88
वडा न ९ 89
सन्दर्भ सामग्री 90

खण्ड १: परिचय

१.१ परिचय

नेपाल बाढी, पहिरो, भूकम्प, महामारी, आगलागी, हावाहुरी, चट्याङ, असिना, लू, शीतलहर, खडेरी, हिमताल विस्फोट तथा हिमपहिरोका दृष्टिले उच्च जोखिममा रहेको मलुक हो । जलवायुजन्य परिवतर्नका कारण पर्ने प्रतिकूल प्रभावबाट पनि नेपाल संवेदनशील अवस्थामा रहेको छ । यस सन्दर्भमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत "विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६" र स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना, २०६८ मा व्यवस्था भए बमोजिम विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनको क्षेत्रमा पूर्वतयारी, रोकथाम, अल्पीकरण, प्रतिकार्य, पुर्नस्थापन र पुर्ननिर्माण तथा अनुकूलनको कार्यलाई विशेष महत्व दिइएको छ । यसमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशीलतालाई केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्म बिस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा विपद् व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नुपर्ने यथार्थतालाई आत्मसात गरी दिगो विकासको मान्यतालाई सुनिश्चित गर्न प्रभावित सबै वर्ग, समुदाय एवं क्षेत्रको पहुँच र स्वामित्व स्थापित हुने गरी स्थानीय स्रोत, साधन तथा क्षमताको अधिकतम परिचालन गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता हो । यस प्रक्रियालाई सहभागितामूलक, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी र जिम्मेवार बनाउन विपद् तथा जलवायु उत्थानशील तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को मूल भावना तथा मर्मलाई आत्मसात गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु उत्थानशीलताका विषयहरूसमेत समावेश गर्दै "स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०६८" तथा स्थानीय जलवायु अनूकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ मा व्यवस्था भएका प्रक्रिया एवं विधिहरूलाई एकीकृत तथा सरलीकृत गरी स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४ अनुसारको मस्यौदाको आधारमा तयार गरी लागू गरिएको छ । विश्व मानचित्रमा विपद् जोखिमको दृष्टिले उच्च जोखिममा रहेको राष्ट्रको रूपमा नेपाललाई लिइन्छ । समग्र प्रकोप जोखिमको हिसाबले ३० औँ स्थानमा भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औँ स्थानमा, बाढी तथा पहिरोको जोखिमको हिसाबले ३० औँ स्थान र जलवायु परिवर्तनको प्रभावको हिसाबले ४ औँ स्थानमा पर्दछ ।

नेपालले प्रत्येक वर्ष विभिन्न किसिमका प्राकृतिक प्रकोपहरू जस्तैः बाढी, पहिरो आगलागी, महामारी, खडेरी, रोगकिरा, मौसमको विषमता तथा भूकम्पजस्ता प्रकोपहरूबाट गम्भीर खतराको सामना गर्दै आएको छ । जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर वायुमण्डलीय तापक्रममा वृद्धि र वर्षाको समय तथा मात्रमा विषमता आदिमा देख्न सकिन्छ । यस्ता असरहरूले बर्सेनी नेपालमा बाढी, पहिरो, हावाहुरी, असिना, सुख्खा, खडेरी, तातो हावाका लहरहरूजस्ता घटनाहरू बढी मात्रामा दोहोरिएका छन् । यसको प्रभाव प्रत्यक्ष रूपमा जीविकोपार्जन, प्राकृतिक स्रोत, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जलस्रोत तथा ऊर्जा, वन तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, ग्रामीण बसोवास, पोषण तथा सरसफाइ र भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा देखा पर्न थालेको छ । जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरबाट गर्भवती महिला,अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गरिब, विपन्न, एकल महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, पछाडि पारिएको वर्ग, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक स्रोतमा आश्रित समुदायहरू बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विभिन्न अध्ययनहरूले प्रस्ट पारिसकेका छन् । ती विपद्का कारण देशमा बर्सेनी ठूलो रूपमा जनधनको

क्षति हुने गरेको छ । विपद् पूर्वतयारी कार्यहरू न्यून भएका कारण विपद्ले ठूलो क्षति हुने गरेको छ । अतः देशलाई विपद् उत्थानशील राष्ट्र बनाउन स्थानीय स्तरदेखि नै पहल हुन जरुरी छ। यसै परिप्रेक्षलाई मध्यनजर राखी सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका तयार गरी लागू गरेको छ । यसै निर्देशिकालाई आधार मानेर गाउँपालिका तथा नगरपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा प्रक्रियाको कार्य थालनी भएको छ ।

यस्तो प्रकारको प्रकोप बढ्दै गइरहेको बेलका नगरपालिकाका बासिन्दाहरूले पनि अनुभव गर्न थालेका छन् । यस क्षेत्रका अधिकांश घरधुरीहरू कृषि तथा पशुपालनमा निर्भर रहेका छन् तर बाढी, अनियमित वर्षाबाट यहाँको कृषि उत्पादनमा असर परी यहाँको जीविकोपार्जनको पद्धति, पशु, वन,स्वास्थ्य तथा पोषणमा नकारात्मक असर पार्दै गरेको सन्दर्भमा बढ्दै गएको विपद्जन्य प्रकोपबाट परेको तथा पर्नसक्ने प्रतिकूल प्रभावबाट स्थानीय स्तरमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यहोरा राष्ट्रिय संरचनाले दर्शाएको छ । नेपाल सरकारको विपद् सम्बन्धी ऐन २०७४ र विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका २०७४ (मस्यौदा)अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकाय (वडाकार्यालय,नागरिक मञ्च, वडासचिव, शिक्षक, समाजसेवी, महिला स्वयंसेविका, जेष्ठ नागरिक, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन समूहका प्रतिनिधि, महिला, पुरुषलगायत अन्य बुद्धिजीविहरूको सहभागितामा जलवायु परिवर्तन अभिमुखीकरण एवं स्थानीय उत्थानशील योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट आगामी ५ वर्षका लागि विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्ययोजना तयार गरिएको छ। यस योजनाबाट यहाँका बासिन्दाको अनुकूलन क्षमता तथा समुत्थानमा अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने विश्वास गर्दै यस योजनालाई यस वडाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रियामार्फत नगरपालिका तथा वडा कार्यालय, जिसस लगायत राष्ट्रिय योजनामा समेत समावेश गरिने छ। यस बेलका नगरपालिकामा सञ्चालन हुने अन्य विकास कार्यसमेत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा समुत्थान मैत्री बन्दै जाने विश्वास गरिएको छ ।

१.२ नगरपालिकाको परिचय

क) बेलका नगरपालिकाको सङ्क्षीप्त परिचय

बेलका नगरपालिका नेपालको कोशी प्रदेश अन्तर्गत भित्री मधेशमा पर्ने उदयपुर जिल्लाको सबैभन्दा पूर्वी भागमा सप्तकोशी नदीको किनारमा अवस्थित रहेको छ । यो नगरपालिका साविकका मैनामैनी, कटुञ्जे बबला, तपेश्वरी र रामपुर ठोक्सिला गरी ४ वटा गाविसहरूको सम्मिलनबाट २०७३ सालमा स्थापना भएको हो । बेलका नगरपालिका भौगोलिक हिसाबले यो नगरपालिका उत्तरी अक्षांश २६ ४२’०९” देखि ८६ ५५’२९” सम्म र पूर्वी देशान्तर २६ डिग्री ५५ मिनेट ३८ सेकेण्ड देखी ८७ डिग्री १० मिनेट ०६ सेकेण्डसम्म फैलिएको छ ।

समुन्द्र सतहदेखि १३६.२ मिटर सम्मको उचाइमा रहेको यस नगरपालिकाको क्षेत्रफल ३४४ वर्ग कि.मी. रहेको छ । यस नगरपालिकाको पूर्वमा सुनसरी जिल्लाको बराहक्षेत्र नगरपालिका र धनकुटा जिल्लाको साँगुरीगढी गाउँपालिका, उत्तरमा भोजपुर जिल्लाको हतुवागढी र आमचोक गाउँपालिका, पश्चिममा चौदण्डीगढी नगरपालिका र सप्तरी जिल्लाको सप्तकोशी नगरपालिका त्यसैगरी दक्षिणमा सप्तरी जिल्लाको कञ्चनरूप नगरपालिका र सुनसरी जिल्लाको बराहक्षेत्र नगरपालिका र कोशी गाउँपालिका पर्दछन् । यस नगरपालिकामा ९ वटा वडा रहेका छन । तीमध्ये ४ वटा वडाहरू विकट पहाडी भूभागमा पर्दछन् भने बाँकी वडाहरू समथर भूभागमा पर्दछन् । यस नगरपालिकाको उत्तरी क्षेत्रका ४ वटा वडाहरू वडा नं. ५, ६, ७ र ८ पहाडी भिरालो क्षेत्र रहेका छन् । यी वडाहरूमा चुरे क्षेत्रदेखि महाभारतको पर्वतमालासम्म फैलिएर रहेका छन् भने दक्षिणी भेगका वडा नं. १, २, ३, ४ र ९ समथर मैदानी भूभागमा अवस्थित रहेका छन । त्यस्तै २०७५ को पार्श्वचित्र अनुसार बेलका नगरपालिकाको जनसख्या ५४,१२२ रहेको छ, जसमा महिला २६४४३ र पुरुष २७६७६ रहेको छ । यस नगरपालिकामा रहेका विभिन्न वडाहरूको जनसङ्ख्याको विवरण निम्नअनुसार रहेको छ :

तालिका १: घरधुरी र जनसङ्ख्याको विवरण

वडा न	घरधुरी	कूल जनसख्या	महिला	पुरुष	अन्य
१	११८८	६२२१	३१२४	३०९७	०
२	१४२९	७५५६	३६१८	३८९४	०
३	१४२९	७५१२	३६१८	३८९४	१
४	१००४	५२६०	२५८४	२६७५	१
५	१५७१	८३९९	४०८७	४३११	१
६	९५१	५१४६	२५११	२६३४	०
७	४९९	३३८०	१६७५	१७०५	०
८	१०४१	५४५५	२६५५	२८००	०
९	१११७	५१८३	२५१६	२६६७	०
जम्मा	**१०२२९**	**५४१२२**	**२६४४३**	**२७६७६**	**३**

स्रोत : बेलका नगरपालिका पार्श्वचित्र २०७६

तालिका २: उमेरअनुसार महिला पुरुष र जनसङ्ख्याको विवरण

वर्ष	लिङ्ग			जम्मा
	महिला	पुरुष	तेस्रो लिङ्गी	
० - ५	२३७३	२५८८	१	४९६२
६ -९	१९२६	२०५२	०	३९७८
१० -१४	२७७७	२८७७	०	५६५४
१५ -१८	२३८१	२४६८	०	४८४९
१९ - २४	३४४०	३४५१	०	६८९१
२५ - ४५	८२६७	८९८८	२	१७२५७
४६- ५९	२६५२	२७५९	०	५४११
६० - ६९	१३७८	१३०३	०	२६८१
७० भन्दा माथि	१११३	१०४६	०	२१५९
उमेर उल्लेख नभएको	१३६	१४४	०	२८०
जम्मा	**२६३०७**	**२७५३२**	**३**	**५४१२२**

स्रोत : बेलका नगरपालिका पार्श्वचित्र २०७५

तालिका ३: अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको विवरण

वडा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	३६	४२	७८
२	४२	६७	१०९
३	४०	४६	८६
४	७७	८६	१६३
५	६७	१०५	१७२
६	८१	१०२	१८३
७	४१	३४	७५
८	३४	४५	७९
९	२७	३५	६२
जम्मा			

नोटः यस बेलका नगरपालिकमाा जम्मा जनसङ्ख्याको १.३८ प्रतिशत अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जनसङ्ख्या रहेको छ ।

(ख) बेलका नगरपालिकामा विपद् र जलवायुको अवस्था

बेलका नगरपालिका विपद् जोखिमबाट निकै संवेदनशील क्षेत्रको रूपमा रहेको छ । बाढी, पहिरो, जङ्गली जनावरको आतङ्क, आगलागी/डढेलो, सर्पदंश लगायतका विपद् जोखिमको सामना यस क्षेत्रका बासिन्दाहरूले गर्नुपरेको छ । बेलका नगरपालिकामा आइरहने विभिन्न प्रकोपका घटनाहरूको विवरणलाई हेर्ने हो भने यहाँ भूकम्प, बाढी पहिरो र नदीकटान आदिबाट ग्रसित रहेको पाइन्छ। बाढी, पहिरो, आगलागी, जङ्गली जनावरको आतङ्क, हावाहुरी, चट्याङ, कृषिबालीमा लाग्ने रोग, सर्पदंश आदिबाट ग्रसित छ। यस नगरपालिकामा पूर्व तथा उत्तरी सिमानामा रहेको सप्तकोशी तथा सुनकोशी नदीले बर्सेनी कटान, डुवान र पटानको समस्याको कारणले प्रत्येक वर्ष जनधनको क्षति हुने गरेको छ। यस नगरपलिकामा बग्ने ३६ वटाभन्दा बढी खहरे खोला र ठलू नदी कोशी र त्रियुगा रहेको छन । यी खहरे खोलालगायतका ठूला नदीहरूले बेलाबखत खेतीयोग्य जमिन कटान, पटान र डुवान गर्ने गरेको छ। विगतको इतिहासलाई फर्केर हेर्ने हो भने गिदेरी खोला, कटारी खोला र सिसुवा खोलाले ५० भन्दा बढी घरहरू विस्थापित भएका छन् ।

हालको अवस्थालाई हेर्दा ५० घरधुरीहरू यी खहरे खोलाको कारण उच्च जोखिममा रहका छन । त्यस्तै त्रियुगा नदी र कोशी नदीको कारण वडा नं ८, १ र २ का बस्तीहरू उच्च जोखिममा रहेका छन । सप्तकोशी नदीको कारण वडा नं १ , २, ३ ७ र ८ वडाहरू उच्च जोखिममा, सुनकोशी नदीको कारण बेलका नगरपालिकाको वडा नं ६ र ७ उच्च जोखिममा, त्रियुगा नदीको कारण वडा नं १ र २ बाढीको उच्च जोखिममा, मूर्तिखोलाको कारण वडा नं ३,६र ९ उच्च जोखिममा, लालसिसुवा खोलाको कारण वडा नं ४,५ र ६ बाढीको उच्च जोखिममा, कोसोपा खोलाको करण वडा नं ७ र ८ बाढीको जोखिममा रहेका छन् ।

बेलका नगरपालिका ६, ७ र ८ का घरधुरीहरू गिदेरी खोला, सेती खोला, जसोधा खोला, मूर्तिखोलालगायतका खोलाहरू,कारण उच्च जोखिममा छन् भने कोशीटप्पु नजिक रहेकोले वडा नं १ र २ जङ्गली जनावरको आतङ्कका साथै ४८७ घरधुरीहरू कोशी नदीको उच्च जोखिममा रहेको छ भने वडा ४, ५, ३, ९ र ८ सडक दुर्घटनाको उच्च जोखिममा रहेको छ भने वडा न ६ र ७ पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको छ । कोशीटप्पु बन्यजन्तु आरक्षण आसपासका क्षेत्रहरू, बबला मैनामैनीलगायतका क्षेत्रहरू र समग्र बेलका नगरपालिका क्षेत्र नै सर्पदंश र आगलागी/डढेलोको जोखिमयुक्त क्षेत्रको रूपमा रहेको छ। समग्र रूपमा वडा अनुसार जोखिम दृष्टिकोणले हेर्दा बेलका नगरपालिकाको वडा नं १, २, ३, ४, ५ र ९ बाढीको उच्च जोखिममा, वडा १ देखि ९ आगलागीको मध्यम जोखिममा, वडा नं ५ ,६ ,७ र ८ पहिरोको उच्च जोखिममा, सबै वडाहरू हावाहुरीको मध्यम जोखिममा, वडा ५,६,७ र ८ खडेरीको मध्यम जोखिममा, सबै वडा सर्पदंशको मध्यम जोखिममा, र वडा नं १ ,२ र ३ जङ्गली जनावरको उच्च जोखिममा रहेका छन ।

स्रोतः: नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

सम्भावित प्रभावित घरधुरी बहुप्रकोपको जोखिमको दृष्टिकोणले निम्न तालिकामा पाउन सकिन्छ ।

तालिका ४: सम्भावित प्रभावित घरधुरी बहुप्रकोपको जोखिमको विवरण

वडा	**१**	**२**	**३**	**४**	**५**	**६**	**७**	**८**	**९**
बाढी	७००	२००	८००	३००	५००	२००	५०	२००	२००
पहिरो	०	५०	०	०	१००	४००	४००	१५०	०
हावाहुरी	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०
जङ्गली जनावरको आतङ्क	३००	६००	६००	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०
बालीनालीमा लाग्ने रोग	वडाको सबै घरधुरी	वडाको सबै घरधुरी	वडाको सबै घरधुरी	वडाको सबै घरधुरी	वडाको सबै घरधरी	वडाको सबै घरधुरी	वडाको सबै घरकुरी	वडाको सबै घरधुरी	वडाको सबै घरधुरी

स्रोतः नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

यसरी यस नगरपालिका बहुप्रकोपको हिसाबले जोखिममा रहेको छ । तसर्थ प्राकृतिक तथा मानव-सिर्जित जुनसुकै खालका विपद्का घटनाबाट हुनसक्ने मानिसको जनधन तथा सम्पत्तिको क्षतिलाई न्यून गर्नका लागि विपद्को असरलाई न्यूनीकरण गर्ने र विपद्का कार्यलाई विकासको प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्यले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गरी कार्यान्वयनका लागि पहल गर्न खोजिएको छ । यसले विपद्को सामना गर्ने क्षमतालाई वृद्धि गर्ने, जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूल भएर एक समुत्थानशील समुदायको रूपमा हुनका लागि मद्दत पुऱ्याउने छ भन्ने आशा गर्न सकिन्छ ।

१.३ योजनाको उद्देश्य :

यस योजनाको परिकल्पना बेलका नगरपालिकालाई विपद् जोखिमयुक्त रूपमा स्थापित गर्ने रहेको छ । यस योजनाको मुख्य ध्येय विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरुलाई विकासमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने र गरीव तथा पिछडिएका वर्गको जीवन स्तरमा सुधार ल्याई सुरक्षित बाँच्न पाउने अधिकार कायम गर्ने रहेको छ । यस योजनाको लक्ष्य भनेको विपद्बाट हुने जनधनको क्षति तथा जोखिमलाई कम गर्ने साथै सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट पहिचान गरिएका योजनाहरुलाई मूर्तरूप दिई पूर्वतयारीका कार्यहरू गरी विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने र जीविकोपार्जनमा अभिवृद्धि गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई विकास योजनाहरूमा मूलप्रवाहीकरण भएको सुनिश्चित गर्ने रहेको छ ।

१.४ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व :

प्राकृतिक प्रक्रिया वा बाह्य कारक तत्वहरू वा मानवजन्य क्रियाकलापले वायुमण्डलको बनोट तथा भू-उपयोगमा ल्याउने ठोस परिवर्तनका कारण जलवायु परिवर्तन हुने गर्दछ । प्रत्यक्ष या अप्रत्यक्ष रूपमा मानव क्रियाकलापहरू जस्तैः बढ्दो औद्योगिकीकरण, जीवाश्म इन्धनको अत्यधिक प्रयोग, अनियोजित सहरीकरण, वन विनाश र वातावरणमैत्री प्राकृतिक स्रोतहरू र प्रविधिहरू प्रयोगमा कमी आदिका कारणले हरितगृह ग्याँसहरूको उत्सर्जनमा तीव्रता आएको तथ्य अकाट्य छ, जसले गर्दा जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असरहरू जस्तै वायुमण्डलीय तापक्रममा वृद्धि, अनियमित वर्षा तथा मात्रामा विषमता आदि देख्न सकिन्छ । यस्ता असरहरूले बर्सेनी नेपालमा बाढी, पहिरो, हिमपात, हावाहुरी, खडेरी, जङ्गली जनावर आतङ्क, असिनाजस्ता घटनाहरू बढी मात्रामा दोहोरिरहेका छन् । यसले गर्दा प्राकृतिक स्रोत, जैविक विविधता र जीविकोपार्जनका स्रोत-साधनमाथि प्रत्यक्ष असर देखा पर्न थालेका छन् । साथै विगत केही वर्षयता देखिएका सुख्खा र वर्षामा अनियमितताले नेपालको आर्थिक विकासमा चुनौती खडा गर्न थालिसकेको छ । जलवायु परिवर्तनसँगै आएको अनिश्चितता एवं विषमतासँग जुध्ने स्थानीय उपायहरूको प्रभावकारिता कम हुँदै गइरहेको छ र आगामी दिनमा अझ असर बढ्नसक्ने देखिन्छ । जलवायु समानुकूलनका अवस्था सिर्जना गर्न स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका एकीकृत योजनाहरूलाई स्थानीय एवं राष्ट्रिय विकास योजना प्रक्रियाको उपयुक्त प्रवेश बिन्दु पहिचान गरी समायोजन गर्नु आवश्यक पर्दछ । अझ जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरबाट गर्भवती महिला तथा बालबालिका, गरिब, विपन्न, महिला,वृद्धवृद्धाहरू, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक स्रोतमा आश्रित समुदायहरू बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विभिन्न अध्ययनहरूले प्रस्ट पारिसकेका छन् । तसर्थ गरीबी र चेतनास्तर कमीका कारण प्रत्यक्ष एवं अप्रत्यक्ष रूपमा जलवायुजन्य विपत्तिहरूसँग जुधिरहेका बेलका नगरपालिका बासीन्दालाई सोको असर कम गर्न र जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउन अनुकूलनका कार्ययोजना निर्माण गरी अन्य विषयगत, क्षेत्रगत एवं विकास प्रयासका योजनाहरूसँग एकीकृत गर्दै लैजानु पर्ने आजको टड्कारो आवश्यकता रहेको छ । स्थानीय स्तरमा क्षमता अभिवृद्धि गरी सफल र एकीकृत कार्यान्वयन र जलवायुजन्य जोखिमको असरलाई ध्यान दिई वडाका सबै घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्नमा यस स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य रहनेछ ।

कृषि र पशुपालन नै जीवन निर्वाह गर्ने मुख्य स्रोत भएका यस नगरपालिकाका वडाहरूमा अधिकांश घरधुरीहरु बाढी पहिरो, आगलागी, जङ्गली जनावरको आतङ्कजस्ता प्रकोपहरू र जोखिमहरुबाट प्रभावित भएको पाइन्छ । कृषि बालीमा लाग्ने फौजी किराको कारणले यहाँका मकैबाली, धानबालीमा क्षति गर्नुको साथै कागती सुन्तलालगायतका फलफूलको उत्पादनमा ह्रसा आई किसानहरूको जीविकोपार्जनमा असर गरिरहेको छ ।

यसै सन्दर्भमा बढ्दै गएको जलवायुजन्य प्रकोपबाट परेको तथा पर्नसक्ने प्रतिकूल प्रभावबाट स्थानीय स्तरमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यहोरा राष्ट्रिय संरचनाले दर्शाएको छ ।

विपद्को अवस्थामा प्रभावकारी मानवीय सहायता उपलब्ध गराउन तथा भावी विपद्को जोखिम कम गर्नको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको आवश्यकता पर्दछ । विशेष गरी मानवीय सहायता सुनिश्चित गराउन विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समुदायको सहभागिता बढाउन र विकासका गतिविधिहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरूलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न र विपद्पश्चात् प्रभावितहरूको उचित व्यवस्थापन गर्न यस योजनाले मार्गनिर्देश गर्दछ साथै स्थानीय तहलाई स्रोतको सही पहिचान तथा परिचालन गर्न जवाफदेही र उत्तरदायित्वको भावनाको विकास गराउन पनि यस योजनाले सहयोग गर्नेछ । माथि उल्लिखित आवश्यकतालाई महसुस गर्दै यस बेलका नगरपालिकामा विपद्बाट हुने क्षतिलाई कम गर्न तथा विपद् पछिको मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाउन यो विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार पारिएको छ । यस योजना एक्सन अगेन्स्ट हङ्गर (Action Against Hunger) को आर्थिक सहयोगमा सहारा नेपालको प्राविधिक सहयोगमा बेलका नगरपालिकाका स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति र अन्य सङ्घसंस्था र स्थानीय समुदायको प्रत्यक्ष सहभागिताको संयुक्त प्रयासबाट यो योजना निर्माण गरिएको छ । विशेष गरी विपद्पूर्व, विपद्को समय र विपद्पश्चात्का कार्यहरू गर्न योजनाले सहयोग गर्दछ । जसअन्तर्गत निम्न बुँदाहरू प्रमुख रूपमा लिन सकिन्छ ।

- विपद् व्यवस्थापनका लागि सरोकारवालाहरूसँग सम्बन्ध बिस्तारमा सहयोग पुऱ्याउँछ मानवीय, आर्थिक तथा अन्य स्रोत-साधन पहिचान एवं सङ्कलनमा मद्दत गर्दछ ।
- सङ्कटाभिमुखता न्यूनीकरण गर्न आधार तयार गर्छ ।
- पूर्वसावधानी अपनाई प्रकोप प्रभावित हुनसक्ने ठाउँका मानिसलाई सुरक्षित स्थानमा लैजान पूर्वतयारीको खाका तयार हुनेछ ।
- विपद्को समयमा उद्धार गर्न चाहिने वस्तुको जोहो गर्न, हराएका मानिसहरूको खोजी गर्न र राहतका क्रियाकलापहरू अघि बढाउन सामूहिक सक्रियता बढाउँछ ।
- विपद् प्रभावितहरूको लागि तुरुन्तै आवश्यक पर्ने उपचार, खाने बस्ने, लगाउने व्यवस्थाका लागि पूर्वतयारी योजना बन्छ ।
- पुनःस्थापना र पुनर्निमार्णका काममा टेवा पुऱ्याउँछ ।
- योजनामा जीविकोपार्जन सुधारका क्रियाकलापहरू पहिचान भएको हुँदा यसले गरिबी निवारण, प्राकृतिक सम्पदा संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा समेता मद्दत पुऱ्याउँछ ।
- विपद्को समयमा समाजमा उत्पन्न हुनसक्ने हिंसालगायत अन्य अवाञ्छित गतिविधिहरू नियन्त्रण गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ ।
- आश्रयस्थलको पहिचान र व्यवस्थापनमा मद्दत पुऱ्याउँछ ।
- विपद्कोषको व्यवस्थापन गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ ।

स्थानीयस्तरमा उपलब्ध जानकारी, विगतका घटनाका अनुभवहरू तथा स्थानीय समुदाय र सरोकारवालाहरूको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा भएका ज्ञान, सिकाइ, र बुझाइमा आधारित रही यो योजना तयार गरिएको छ । यो योजना तर्जुमा कार्यमा नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा सहभागितामूलक सङ्कटाभिमुखता तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण निर्माण गरिएको भए तापनि सङ्ख्यात्मक सीमितताले गर्दा प्रशस्त अनुभवहरू समेट्न सकिएको छैन । योजना कार्यान्वयनको सन्दर्भमा बजार मूल्यमा फेरबदल हुने हुँदा योजनामा अनुमानित बजेट उल्लेख गरिएको छ । समय, स्रोत-साधनको सीमितताले गर्दा योजना निर्माणमा अपनाउनु पर्ने सम्पूर्ण विधिहरू अवलम्बन गरी निर्माणका साथै आवश्यक सूचनाका लागि बहुपक्षीय सूचना सङ्कलन गर्ने प्रयास गरिएको छ । योजनाको कार्यान्वयन गर्दा तत्कालीन समयमा उपलब्ध साधन, स्रोत र प्रविधिको आधारमा सम्भावित प्रकोपहरू र तिनका व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरूलाई आवश्यक सुधार र परिमार्जन गर्दै लैजानुपर्दछ ।

१.५ योजनाको निर्माण प्रक्रिया विधि :

यो योजना तर्जुमा गर्दा तल उल्लिखित विधि र प्रक्रियाहरू अपनाइएको छ । स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाका तर्जुमा निर्देशिका २०७४ को मस्यौदाका अनुसार यो योजना तर्जुमा गर्दा वडा र यो योजनाअन्तर्गत बनाइएका गतिविधिहरूको कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित सरकारी निकायहरू, तथा दातृ निकायहरूबाट सहयोग मिल्ने अपेक्षा लिएको छ । नेपाल सरकारबाट स्वीकृत विपद् जोखिम न्यूनीकरण २०६६, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण व्यवस्थापन योजना २०६८, यसको परिमार्जन मस्यौदा निर्देशिका २०७४ मा व्यवस्था भए अनुसारको प्रकृयाबाट योजना निर्माण गरिएको छ । समुदायका सरोकारवाला निकायहरूसँगको अन्तरक्रिया, विगतमा भएको क्षतिलाई आधार मानेर जोखिम स्तरीकरण गरिएको छ ।

मुख्यतया : भूकम्प,बाढी, पहिरो, जङ्गली जनावरको आतङ्क, आगलागी/डढेलो, सर्पदंश, आदि विपद्पूर्व, विपद्को समय र विपद्पश्चात् गर्नुपर्ने क्रियाकलाप, विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य तथा पुर्नलाभका गतिविधिहरू, तौरतरिका, जिम्मेवारी, र कार्य प्रक्रियालाई समेटेर यो योजना निर्माण गरिएको छ । समुदायका प्रभावित तथा सङ्कटासन्न समुदायको प्रत्यक्ष र समावेशीयुक्त सहभागिता सुनिश्चितता हुने गरी समावेशी सहभागीतामूलक र यथार्थपरक बनाउन निम्नानुसारका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिएका छन् ।

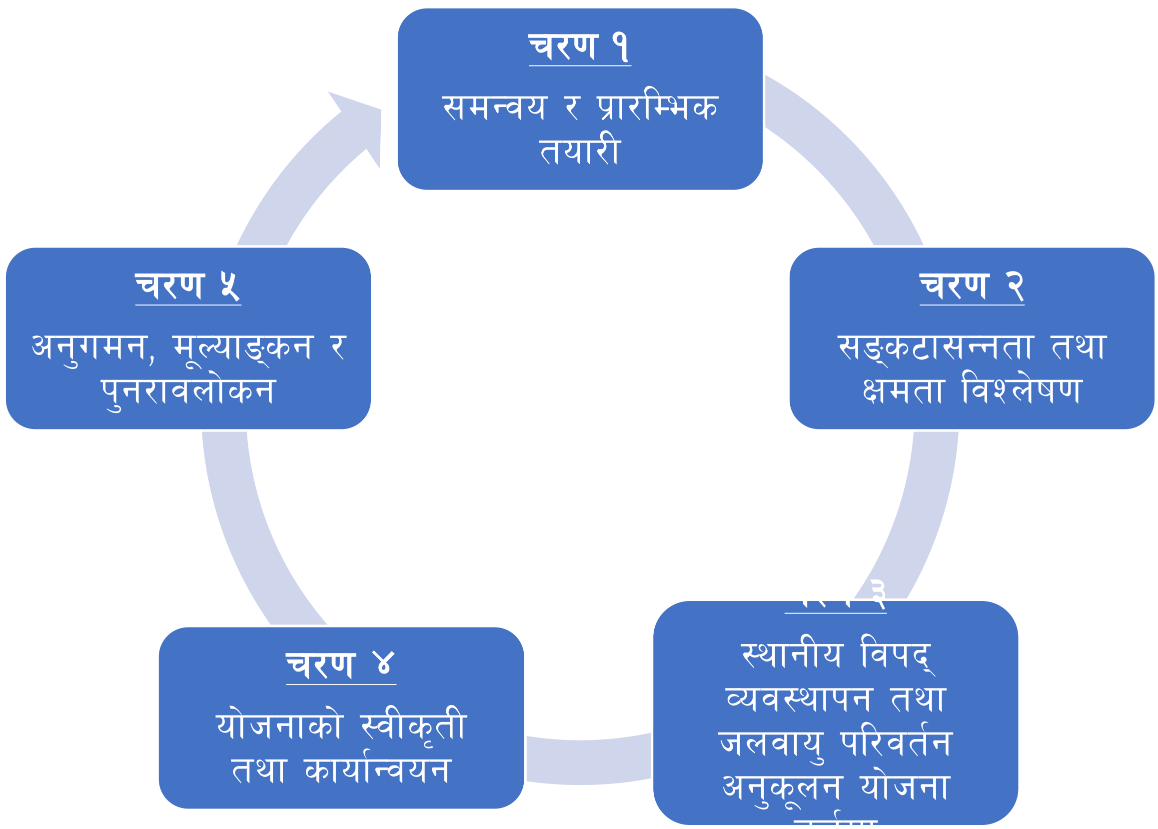

चित्र न १ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा प्रक्रिया

१.५.१ वडा स्तरीय सूचना सङ्कलन :

वडा स्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गर्ने क्रममा अभिमुखीकरणमा सहभागी भएका सहभागीहरूबाट सहभागितामूलक रूपमा सूचनाको सङ्कलन गरिएको थियो । जसमा विशेष गरेर सामाजिक र आर्थिक सूचनाहरू, सम्पन्नता, स्तरीकरण, टोलस्तरमा हुने प्रकोपहरू र विपद्को ऐतिहासिक विवरण सङ्कलन गरिएको थियो । साथै टोलहरूमा के काम कहाँ गर्ने भन्ने सवालमा पनि सूचना सङ्कलन गरिएको थियो । उक्त सूचनालाई वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन समेत गरी वडास्तरीय सूचना सङ्कलन गरिएको थियो ।

१.५.२ सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण :

समुदाय र वडाहरूको विपद् सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने कार्य गरियो । सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण गर्ने विभिन्न औजारहरूको प्रयोग गरिएको थियो । जसअन्तर्गत सामाजिक स्रोत तथा प्रकोपको नक्साङ्कन, ऐतिहासिक तथ्याङ्क, प्रकोप स्तरीकरण, स्रोतको विश्लेषण, मौसमी पात्रो, समस्या वृक्ष? विश्लेषण, संस्थागत विश्लेषण, प्रत्यक्ष अवलोकन तथा भेटघाट छलफलजस्ता सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण (Vulnerability Capacity Assessment) औजारहरूको प्रयोग गरिएको थियो ।

१.५.३ सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणको पुनरावलोकन :

अभिमुखीकरणमा सहभागी भएका व्यक्तिहरूले वडा-वडामा गएर सहभागीमूलक रूपमा सूचनाको सङ्कलन तथा सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण गर्न विभिन्न औजारहरूको प्रयोग गरी आएको विवरणहरुको वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । साथै पुनरावलोकन कार्यक्रममा सहभागीहरूबाट आवश्यकताअनुसार विवरणहरू थपघट गरिएको थियो ।

१.५.४ नगरपालिकाको योजना बैठक :

योजना निर्माण गर्नका लागि बेलका नगरपालिकामा मिति २०७९असोज ३१ गते योजना बैठक सञ्चालन गरिएको थियो । सहभागीहरूबाट सहभागितामूलक रूपमा विभिन्न प्रकोपको असरहरू कम गर्न र विपद्को अवस्था सिर्जना हुन नदिन विपद् पहिले केके कार्य गर्ने, विपद् भइहालेको अवस्थामा केके कार्यहरू गर्ने र विपद्पश्चात् केके कार्य गर्ने भन्ने सन्दर्भमा विस्तृत छलफल तथा समूह कार्य गरिएको थियो ।

१.५.५ नगरपालिकाको योजनाखाका लेखन कार्य :

सहभागीबाट आएको सूचना र योजना बैठकमा गरिएका योजनाको आधारमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन विज्ञ र विपद् व्यवस्थापन समितिले संयुक्त रूपमा योजना लेख्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो ।

१.५.६ योजनाको प्रस्तुति र सुझाव सङ्कलन गोष्ठी :

खाकाको रूपमा तयार गरिएको योजनालाई पुनः नगरपालिकामा एकदिने गोष्ठीको आयोजना गरी छलफल गरिएको थियो । गोष्ठीका सहभागीहरूले योजनामा थप्नु पर्ने बुँदाहरू र आवश्यक सल्लाह सुझाव दिएका थिए । योजनाको अन्तिम लेखनकार्य र योजनाको तयारी नगरपालिका तथा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा सहभागीहरूबाट आएको सुझावलाई पनि समेटेर विपद् तथा जलवायु उत्थनशील योजनाको तयारी कार्य मिति २०७९ मङ्सिर २८ मा सम्पन्न गरिएको थियो ।

१.६ योजनाको कार्यान्वयन रणनीति :

योजना कार्यान्वयनको मुख्य जिम्मेवारी नगरपालिकाको हुनेछ । योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने नगरपालिकामा बसोबास गर्ने समुदायको सक्रिय सहभागिता तथा योगदानको लागि पहल गरिनेछ । नगरपालिका अर्न्तगत विभिन्न सङ्घसंस्था तथा सरकारी कार्यालयहरू पनि रहने हुनाले तिनीहरूलाई पनि प्रत्यक्ष जिम्मेवारीलगायत अन्य विभिन्न क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनमा समेत परिचालन गरिनेछ । स्थानीयस्तरको योजना भएकोले यसलाई सम्पन्न गर्ने स्रोतको दृष्टिकोणले नगरपालिकाको सहयोगको

आवश्यकता पर्ने हुनाले सोका लागि परिषद्बाट पारित गरी प्रक्रियागत रूपले सिफारिस गरिनेछ। वर्तमान परिवेशलाई मध्यनजर गर्दा अन्तरराष्ट्रिय चासो पनि वृद्धि हुँदै गएको हुनाले स्रोतहरूको व्यवस्थापनका लागि विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत गैरसरकारी सङ्घसंस्थाहरू जनप्रतिनिधि, सरोकारवालाहरू, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विभिन्न सङ्घसस्थाहरू, प्रहरी संयन्त्रहरूसँग सहयोगका लागि पनि प्रयास गरिनेछ । योजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनमा स्रोत उपलब्धताले प्रत्यक्ष असर गर्ने हुनाले सबै क्रियाकलापहरू एकै समयमा सम्पन्न गर्न सम्भव नहुने हुँदा हरेक वर्ष सञ्चालन हुने स्थानीय तह, जिल्लास्तरीय परिषद् र कोशी प्रदेशसरकारको योजनामा भएका क्रियाकलापहरू प्राथमिकताको आधारमा समावेश गर्दै समयसापेक्ष कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिन्छ।

१.७ योजनाको अनुगमन मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन :

नगरपालिकाले वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको समेत नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ। नगरस्तरमा गठित अनुगमन समितिले विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रभावकारिता समेत मूल्याङ्कन गरी आवश्यकता अनुसार नगरपालिकालाई सिफारिस गर्नेछ। विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी विशिष्ट कार्यक्रमबाट नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि स्वीकृत गरिएका अनुगमन सूचकहरू बमोजिम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ। यस योजनाको विस्तृत पुनरावलोकन र परिमार्जन ५ वर्षको अवधिमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको सहभागितामा गर्नेछ । स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन सम्बन्धित निकाय, स्थानीय निकाय, सङ्घीय मामिला र स्थानीय विकास मन्त्रालयमा पेस गरिनेछ।

खण्ड २ : प्रकोप, सङ्कटासन्नता, क्षमता र जोखिम विश्लेषण

२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण

बेलका नगरपालिकामा विगतमा घटेका विपद्का घटनाका आधारमा प्रभाव पार्न सक्ने प्रकोप तथा जलवायुजन्य घटना छनौट गरी स्तरीकरण गरिएको छ । नगरपालिकामा विगतमा भएका र भविष्यमा आइपर्न सक्ने प्रकोप तथा जलवायुजन्य घटना र ती प्रकोपहरूले जनधनमा पुऱ्याएको क्षति तथा उपलब्ध क्षमताका आधारमा प्रकोप पहिचान गरी स्तरीकरण गरिएको छ । विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरू जोखिमको रूपमा रहेका हुन्छन् । यस नगरपालिका अर्न्तगत रहेका वडाका समुदायहरू पनि विभिन्न प्रकारका जोखिममा रहेको पाइन्छ । नगरपालिकामा रहेका ९ वटा वडामा गरिएको प्रारम्भिक छलफलका आधारमा र नेपाल सरकारको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका २०७४ (मस्यौदा) मा भएका औजार (जोडाजोडी स्तरीकरण)को प्रयोग गरी भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, चट्याङ, सर्पदंश, सडक दुर्घटना, जनावरको आतङ्क, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, हावाहुरी मुख्य प्रकोपको रूपमा पाइएको छ । नगरपालिकास्तरमा पहिचान भएका प्रकोपहरूमा वडास्तरीय अनुसारले स्तरीकरण गरिएको छ । स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका २०७४ अनुसार नेपाल भूकम्पको उच्च जोखिममा रहेको मुलुक भएकोले भूकम्पलाई स्तरीकरण गर्न नमिल्ने भएकोले यस नगरपालिकाको प्रकोपको स्तरीकरण गर्दा पहिलो प्राथमिकता प्रकोप मानेर स्तरीकरण गरिएको छ, जसलाई तालिका ४ मा देखाइएको छ । माथिको तालिकालाई विश्लेषण गर्दा बाढीले ९, पहिरोले ८, कृषिबालीमा लाग्ने रोगले ७, जङ्गली जनावरको आतङ्कले ६ अङ्क प्राप्त गरी क्रमशः पहिलो, दोस्रो, तेस्रो र चौथौ रूपमा रहेको छन् भने सडक दुर्घटनाले ४ सर्पदंशले ३, आगलागीले ३, चट्याङले २ र हावाहुरीले १ अङ्क प्राप्त गरी क्रमशः पाँचौं, छैटौं, सातौं, आठौं र नवौं प्रकोपको रूपमा रहेका छन् ।

तालिका ५: प्रकोप स्तरीकरण

ँ प्रकोप	बाढी	पहिरो	आगलागी	सडक दुर्घटना	चट्याङ	सर्पदंश	जङ्गली जनावरको आतङ्क	हावाहुरी	कृषिबालीमा लाग्ने रोग
बाढी		बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी
पहिरो			पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
आगलागी				सडक दुर्घटना	आगलागी	आगलागी	जङ्गली जनावरको आतङ्क	आगलागी	कृषिबालीमा लाग्ने रोग
सडक दुर्घटना					सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना	जङ्गली जनावरको आतङ्क	सडक दुर्घटना	कृषिबालीमा लाग्ने रोग
चट्याङ						सर्पदंश	जनावरको को आतङ्क	चट्याङ	कृषि बाली मा लाग्ने रोग
सर्पदंश							जङ्गली जनावरको आतङ्क	सर्पदंश	कृषिबालीमा लाग्ने रोग
जङ्गली जनावरको आतङ्क								जङ्गली जनावरको आतङ्क	कृषिबालीमा लाग्ने रोग

हावाहुरी									कृषिबालीमा लाग्ने रोग
कृषिबालीमा लाग्ने रोग									
अङ्क	९	८	३	४	२	३	६	१	७
स्तर	१	२	६	५	८	७	४	९	३

२.२ प्रकोप विश्लेषण :

प्रकोप विश्लेषणका औजारहरू सामाजिक स्रोत नक्साङ्कन, सङ्कटासन्नता तथा क्षमता पहिचान, समस्या वृक्ष विश्लेषण, धरातलीय हिँडाइ, संस्थागत विश्लेषण, समूह छलफल, प्रत्यक्ष अवलोकनको प्रयोगबाट समग्र रूपमा आएको तथ्याङ्कलाई आधार मानेर प्रकोपको विश्लेषण गरिएको छ । नगरपालिकामा पहिचान भएका प्रकोपहरू उत्पन्न हुनुको मूल कारण र यसले समुदायमा पारेको प्रभावलाई तालिकाबद्ध गरिएको छ । यस प्रकोप विश्लेषणमा वडास्तरमा हुने प्रमुख प्रकोपको विश्लेषण गरी तालिका ६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६ : प्रकोप विश्लेषण

क स	प्रकोप	कारण	प्रभाव	जोखिम न्यूनीकरणका लागि पहिचान भएका उपाय
१	भूकम्प	भूभर्गभित्र रहेका ठूला प्लेटहरू एक आपसमा ठोकिएर	ठूलो जनधनको क्षति, पूर्वाधारहरूको क्षति, सामाजिक संरचनाहरूमा क्षति, आर्थिक तथा मानसिक? असर	पूर्वतयारी, भवन आचार संहिता पालना गरी भूकम्प प्रतिरोधी भवन तथा पूर्वाधारहरू निर्माण गर्ने ।
२	बाढी	अतिवृष्टि, जलवायु परिवर्तन, जङ्गल विनास	जनधनको क्षति, अन्नबाली खेती योग्य जमिनमा क्षति	समयमा बाँध बाँध्ने वृक्षारोपण गर्ने, जोखिमयुक्त ठाउँबाट बस्ती सार्ने, जमिनको वर्गिकरण गर्ने ।
३	पहिरो	जङ्गल फडानी, अव्यवस्थित वैज्ञानिक विकास	घर बस्ती, क्षति जिउज्यानको जोखिम	वृक्षारोपण, व्यवस्थित विकास, जनचेतना,जोखिमयुक्त ठाउँहरूबाट बस्ती सार्ने ।
४	आगलागी / डढेलो	जनचेतनाको कमी, चोरी सिकारी	जनधनको क्षति	जनचेतना बढाउने, सूचना जारी गर्ने,जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पानीको व्यवस्था तथा भन्डारन गर्ने ।
५	सडक दुर्घटना	चालकको लापरबाही, सडको स्तर राम्रो नहनु, चालकको लापरबाही	मृत्यु, घाइते,अङ्गभङ्ग जनधनको क्षति	चालकमैत्री, स्तरीय सडक सुर्धार्नुपर्ने, चेकजाँच र सचेतना जगाउने ।
६	सर्पदंश	घरवरपर सरसफाइको कमी, उपचार सेवामा पहुँचको कमी, लापरबाही	घाइते,मृत्यु, आर्थिक क्षति, पारिवारिक तनाब	सरसफाई गर्ने , सर्पदशं उपचार केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने, स्थानीय स्तरमा प्राथमिक उपचार जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने, आवश्यक सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने ।

७	जङ्गली जनावरको आतङ्क	वस्ती नजिक जङ्गल हुनु, वनफडानी, जङ्गलमा मानवीय हस्तक्षेप	खाद्यान्न र बालीमा असर, स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर, घाइते ,मृत्यु,	वनक्षेत्रमा तारजाली लगाउने, चोरीनिकासी बन्देज लगाउने । जङ्गली जनावरको आहारा व्यवस्थापन गर्ने ।
८	कृषिबालीमा लाग्ने रोग (बाली प्रकोप) फौजी किरा	रासायनिक मल तथा किटनासक औषधीको अव्यवस्थित प्रयोग भएकोले	बालीनाली नष्ट , उत्पादत्कत्वमा ह्रास	जैविक विषादीको प्रयोग गर्ने, माटो परीक्षण गरी बालीनाली लगाउने
९	हावाहुरी	सुख्खा मौसम , वनजङ्गल फडानी, कमजोर पूर्वाधार निर्माण निर्माण,जलवायु परिवर्तन	घरका छानाहरू उडाउनु , बालीनालीहरू नष्ट गर्ने,	चेतनामूलक कार्यलाई बढाउने , घरका छानाहरूलाई बलियो तरिकाले राख्ने व्यवस्था गर्ने,
१०	चट्याङ	जलवायु परिवर्तन हुनु	मानिसहरुको मृत्यु हुने, बोटबिरुवाहरूमा नोक्सानी हुने, आगलागी हुने	घर बनाउँदा अर्थिङ गर्ने , चट्याङ पर्दा खुला ठाउमा नबस्ने

२.३ जलवायु परिवर्तन अवस्था विश्लेषण

क) प्रकोप, मौसमी पात्रो र बाली पात्रो

यस बेलका नगरपालिकाको स्थानीय स्तरमा मौसमी अवस्थामा आएको परिवर्तनबारे जानकारी हासिल गर्न मौसमी पात्रोको सहयोग लिन सकिन्छ । स्थानीयस्तरमा भएको जलवायु परिवर्तनको अवस्थाबारे जानकारी हासिल गर्न करिब ३० वर्ष पहिले र हालको मौसममा आएको फेरबदलबारे जानकारी लिइएको छ। यसबाट स्थानीय समुदायले मौसममा आएको फेरबदलसँगै कृषि खेतीमा हुने बदलावसँग कृषि खेतीमा हुने फेरबदलावबारे विश्लेषण गरी सोहीअनुसार खेतीप्रणाली अपनाउन सहयोग पुऱ्याँउछ भने यस विधिबाट बारम्बार भैरहने प्रकोपहरूको समयसीमाबारे विश्लेषण गर्न सहयोग पुगी उक्त समयसीमामा पूर्व सचेतना अपनाउन यस विधिले मद्दत पुग्दछ । यस विधिको प्रयोगमा समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवी, जानिफकारहरूसँग छलफल गरिएको थियो । यसै विधि प्रयोग गरी स्थानीय किसानद्वारा जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलित हुन अवलम्बन गरिएका प्रयासहरूको समेत जानकारी प्राप्त गरिएको थियो । नगरपालिकाभित्र भएका प्रकोपहरू पहिले कुनकुन महिनामा हुन्थे र अहिले कुनकुन महिनामा हुन्छन् भनेर तलको प्रकोप पात्रोमा विश्लेषण गरिएको छ। यहाँ पहिले भन्नाले कम्तिमा ३० वर्ष पहिलेको समयलाई जनाउँदछ । भूकम्प आउने कुनै निश्चित समय वा अवस्था नभएको हुनाले पहिले र अहिले भूकम्पलाई बाह्रै महिनामा आउने गरी राखिएको छ। बाढीको जोखिम पहिले भन्दा अहिले बढी अवधिको देखिएको छ भने हावाहुरीलगायतका प्रकोपहरूको जोखिम पहिलेभन्दा अहिले बढी अवधिसम्म देखिएको छ। प्रकोप पात्रोको विस्तृत विवरण तालिका ७ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ७ : प्रकोप पात्रो

प्रकोप	समय	बैशाख	जेष्ठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुण	चैत्र
बाढी/पहिरो	३० बर्ष पहिले				**	**	*						
	अहिले				**	**	*	*					
बन्यजन्तुको आक्रमण	३० बर्ष पहिले					**	**						
	अहिले	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
कोभिड १९	३० बर्ष पहिले												
	अहिले	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
आगलागी	३० बर्ष पहिले	**	**										**
	अहिले	**	**						*	*	*	*	**
सुख्खा खडेरी	३० बर्ष पहिले	**	**										**
	अहिले	**	**	*				*	*	*	*	*	**
भुकम्प	३० बर्ष पहिले												
	अहिले												

तालिका ८ : मौसमी पात्रो

विवरण		बैशाख	जेष्ठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुण	चैत्र
मनसुन बर्षा	३० बर्ष पहिले			**	**	**	*						
	अहिले			*	**	**	*						
हिउँदे बर्षा	३० बर्ष पहिले									*	*	*	
	अहिले												
गर्मी	३० बर्ष पहिले	**	**	**	*							*	**
	अहिले	**	**	*	*	**						*	**
जाडो	३० बर्ष पहिले								**	**	**		
	अहिले							*	*	**	**		
असिना	३० बर्ष पहिले											**	**
	अहिले	**										**	**
आगलागी	३० बर्ष पहिले	**	**									**	**
	अहिले	**	**								**	**	**
हुरीबतास		*	*										
		*	*									*	*

संकेत : कम धैरै

पहिला * **
अहिले * **

उपर्यूक्त मौसमी पात्रोको विश्लेषण गर्दा विगतका वर्षहरुभन्दा हाल जाडो समय घटदै गएको अनुभूति गरिएको छ भने गर्मी मौसम लम्बिएको तथा गर्मी (तापक्रम) बढेको पाइएको छ । सोही प्रकार पहिलाको तुलनामा वर्षाको अवधि कम भएको पाइएको छ तर वर्षा हुँदा एकै पटक ठूलो वर्षा हुन गई कम समयमा वर्षाको मात्रा बढी भएको पाइएको छ जसले बाढी, नदीकटानको समस्या पटक पटक दोहरिएको अनुमान गर्न सकिन्छ । यसै प्रकार हिउँदे वर्षा हुन छाडेको पाइन्छ जसले गर्दा खडेरी हुने देखिन्छ । यसले गर्दा बाली चक्रमा पनि प्रत्यक्ष रुपमा असर पारेको पाईन्छ ।

ग) बाली र वनस्पति पात्रो

बाली र वनस्पति पात्रो तयार गर्दा यस वडामा उत्पादन हुने प्रमुख ३ बालीहरू, धान, मकै र गहुँ लगाउने र भित्रयाउने समय पत्ता लगाउन समुदायबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका ९: बाली र वनस्पति पात्रो

विवरण		बैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुण	चैत
मकै छर्ने	३० वर्ष पहिले		*	**									
	अहिले	*	* *	*									
मकै गोड्ने	३० वर्ष पहिले		*	*									
	अहिले			*	**								
मकै काट्ने	३० वर्ष पहिले					*	*						
	अहिले				*	**	*						
गँहु छर्ने	३० वर्ष पहिले								**	*	*		
	अहिले							**	**	*			
गँहु काट्ने	३० वर्ष पहिले	**	*										**
	अहिले	*	*										
	अहिले		**	**									
आँप,लिची फुल्ने फल्ने	३० वर्ष पहिले											**	
	अहिले										*	**	
लिची ,आँप पाक्ने	३० वर्ष पहिले			*	**	**							
	अहिले		*	**	**								

२.४ प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक स्रोत नक्साकङ्न, सङ्कटासन्नता र क्षमता पहिचान

प्राप्त तथ्याङ्क विश्लेषणबाट जोखिम तथा सामाजिक स्रोत नक्सा तयार गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाबाट तयार गरिएको यस नक्सामा प्रकोप, विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम स्थान र प्रभावित हुन सक्ने स्थान प्रस्तुत गरिएको छ । यस नगरपालिकामा बाढीको जोखिममा रहेको वडाहरूलाई प्रत्येक वडाको छुटाछुटै नक्सामा देखाइएको छ । यसैगरी सबैभन्दा बढी सुरक्षित स्थान, खुला स्थान, विद्यालय, प्रहरी चौकी, अस्पताल, मन्दिर, जोखिमयुक्त, सामुदायिक वन, नदी, खोला, दह, मूल, पोखरीजस्ता स्थानलाई समेत नक्सामा देखाइएको छ । नगरपालिकाको प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक स्रोत नक्साङ्कन र सङ्कटासन्नता तथा क्षमता पहिचान अनुसूची ६ मा वडाअनुसार राखिएको छ ।

२.४.१ वडा न १

२.४.१.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, र जङ्गली जनावरको आतङ्कजस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने हावाहुरी, चट्याङ र आगलागीजस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.१.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने कोशी नदी र त्रियुगा नदीका कारण यहाँका बस्तीहरू बाढीको उच्च जोखिममा रहेको छ । त्रियुगा नदी बाँध निर्माण भएको छ । यदि बाँध फुटेमा वडाका सम्पूर्ण बस्तीहरू डुबान हुने खतरामा रहेको छ । वि स २०४३ सालमा त्रियुगा नदीमा डुङ्गा पल्टिदा २० जना मानिसहरू बगाएको थियो । यी ठूला नदीको कारण डुबान तथा कटानको समस्या रहेको छ । त्यसैगरी वडा कार्यालय नजिक रहेको भलामती खोलाको कारण भौराहा टोलको ८६ घरधुरी, भालमन्ती थारु टोलको ११४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । यी बस्तीहरूमा कटान र पटानको समस्या बढी मात्रामा रहेको छ ।

विशेष गरी चैत्र वैशाखमा वनडढेलो, आगलागीका घटनाहरू घट्ने गरेका छन् । यस वडाका समुदायहरूमा घरमा आगलागी तथा वनजङ्गलमा डढेलोका घट्नाहरु घट्ने गरेको पाइन्छ । त्यस्तै हावाहुरीको कारण २०५३ सालमा १ विद्यालयको टिनको छानो उडाएको थियो । पहिले फुस र टालीको घरहरूको कारण आगलागीका घटनाहरू बढी मात्रामा हुन्थे भने अहिले टिन र पक्की घरको कारण समुदायमा आगलागीका का घटनाहरू न्यून मात्रामा भएको छ । त्यस्तै यस वडा कोशीटप्पु नजिक रहेकोले जङ्गली जनावर (हात्ती, बँदेल, बाँदर,नीलगाई, अर्नाले) बालीनालीमा क्षति पुऱ्याएको छ ।

२.४.१.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू

माथि उल्लिखित प्रकोपहरूको जोखिम न्यूनीकरणका लागि देहाय बमोजिमका उपयहरू गर्नु सकिन्छ ।कोशी नदी तथा त्रियुगा नदीमा बाँध निर्माण गरिए तापनि बेलाबखत बाँध अवलोकन गर्नुपर्ने देखिन्छ , ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी खोलालाई असर नपर्ने गरी ढुङ्गा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरू रोप्ने कार्य गर्ने ,महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू राख्ने, हात्तीबाट जोगिनको लागि काँडेतार, (जाली) को ६ फिटको अग्लो घेराबार लगाएर खेतीवबाली जोगाउने र त्यस क्षेत्रमा बत्तीको व्यवस्थापन

गर्ने गरी योजना बनाउने ,नदी तटीय क्षेत्रमा तटबन्धन निर्माण गर्ने ,सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गर्ने ,वडामा रहेका खुला स्थान, खेलमैदान, विद्यालय चौरहरूको पहिचान गरी सुरक्षित स्थानको रूपमा प्रयाग गर्ने गरी व्यवस्थापन गर्ने ,वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई विपद्को समयमा परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय, सहकार्य गर्ने गरी जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने , विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्गमैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने ।

अधिकांश बस्तीहरू ऐलानी जग्गामा भएको कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाइ भएकोले निकट भविष्यमा बस्तीहरूलाई व्यवस्थित गर्नुपर्ने , खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको भन्डारन गरी व्यवस्थापन गर्ने ,पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल जस्तै प्राथमिक उपचार कार्यदल, खोज तथा उद्धार र आवश्यकता पहिचान कार्यदल गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचानल गर्ने, भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने ,जीविकोपार्जन सम्बन्धी कार्यक्रमलाई बढी प्राथमिकता दिने जस्तै लहरे बाली आदि ,कोशी फुट्न सक्ने सम्भावनाको सूचना पाए पश्चात्, १ नं वडाले २ नं वडालाई लाइफ ज्याकेट बुटलगायतका खोज उद्धार सामग्री दिने र प्रयोग गर्ने गरी व्यवस्था मिलाउने । यसरी हेर्दा मानवीय सहायताको लागि एक ठाउँमा भएको स्रोतहरूलाई अर्को ठाउँमा पठाउने व्यवस्था मिलाउने । स्थानीय वन ऐन बनेको छ, वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि जैविक तटबन्धन र वन डढेलोको घटना कम गर्नका लागि अग्निरेखा निर्माण गर्ने । यी कार्य गर्नका लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ ,सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने र खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरी खोला नियन्त्रण गर्ने ।

पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्ने र आपत्कालीन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नका लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा पनि कोष राख्ने व्यवस्था मिलाउने ।

२.४.२ वडा न २

२.४.२.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, जङ्गली जनावरको आतङ्क, आगलागीजस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने हावाहुरी, र चट्याङजस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.२.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने कोशी नदीमा आएको बाढीले २०६० सालमा २ जनाको मृत्यु भएको थियो । कोशी नदीमा आएको बाढीको कारण यस समुदायमा रहेको बस्तीहरूमा जग्गा जमिनहरूमा कटान तथा डुबानको समस्या हुने गरेको छ । कोशी बाढीको कारण शान्तिनगर र रामनगरको ४८७ घरहरू नै उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यसैगरी यस वडामा बग्ने अन्य खहरे खोला (पथरा, खोला, धारा खोला, साउने खोला, ठूलो खोला, भुसहा खोला बाँधपारी खोला) का कारण यहाँका बस्ती तथा समुदायहरूका जग्गा जमिन जोखिममा रहेको छ । खहरे खोलाको कारण हरेक वर्ष २०० घरपरिवार प्रभावित हुने गरेको छ ।

त्यस्तै यस वडा नजिकै कोशीटप्पु रहेकोले जङ्गली जनावर (अर्ना, बँदेल, हात्ती), ले बालीनालीको क्षति गरेको छ । त्यसैगरी सर्पको टोकाइबाट हरेक वर्ष ४, ५ जना मानिस घाइते हुने गरेका छन् । सर्पदंश

उपचार केन्द्र नेपाली सेना क्याम्पमा रहेकाले उपचार हुने गरेको छ । हावाहुरीको जोखिम न्यून रहेको पाइन्छ । वि.स. २०७७ बैशाखमा आएको हावाहुरीले बाल विद्या आधारभूत विद्यालयको टिनको छानो उडाएको थियो । त्यस्तै वि. स. २०७७ सालमा चट्याङबाट १ जना, २०७२ सालमा १ जनाको मृत्यु भएको थियो । त्यसैगरी फौजी किराले धानबाली र मकै बालीलाई असर पुऱ्याएको छ । विशेषगरी चैत्र वैशाखमा डढेलो, आगलागीका घटनाहरू घट्ने गरेका छन् । यस वडाका समुदायहरूमा घरमा आगलागी तथा वनजङ्गलमा डढेलोका घटनाहरू घट्ने गरेको पाइन्छ ।

२.४.२.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खहरे खोलाहरूको सतह बढेको छ । ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी खोलालाई असर नपर्ने गरी ढुङ्गा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस)हरू रोप्ने कार्य गरिनेछ । महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बहरू राखिनेछन् । यस वडामा बग्ने अन्य खोलाहरूमा तटबन्धन निर्माण गर्ने, सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गर्नुपर्ने छ । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौरहरूको पहिचान गर्न वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ ।

विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय सहकार्य गरी जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्ग मैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने, अधिकांश बस्तीहरू ऐलानी जग्गामा भएका कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाइ भएको, तर निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नका लागि पहल गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गर्ने, पूर्व सूचनाप्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्राउ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गरेर परिचालन गरिनेछ । पूर्वतयारीका लागि एम्बुलेन्स , दमकल लगायतका सवारी साधनहरू तयारी अवस्थामा राख्ने । नदीभित्र पोखरी खनेर बायोइन्जीनियरिङ् प्रविधि अवलम्बन गरिनेछ । ढुङ्गा, ट्युबको व्यवस्थापन गरिनेछ । नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग मिलेर बेलाबखत बाढी पूर्वतयारी कृत्रिम अभ्यास गर्नुपर्छ । आपत(विपद्को समयमा रेडक्रस नजिक रहेको खुला चौरमा हेलिकप्टर राख्न सकिन्छ । यहाँका मानिसहरू ९० प्रतिशत जति पशुपालन तथा खेतीपातीमा संलग्न रहेका छन् । तसर्थ सुख्खा सहने तथा बाढी सहने बालीहरू लगाउने गर्नुपर्दछ ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्निरेखा निर्माण गर्न सक्दछ । माथि उल्लिखित कार्य गर्नको लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरी खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । आपत्कालीन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

२.४.३ वडा न ३

२.४.३.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, जङ्गली जनावरको आतङ्क, आगलागीजस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने हावाहुरी, र चट्याङजस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.३.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने कोशी नदीमा आएको बाढीले ८ वटा टोल विकास र २ वटा आधारभूत विद्यालय उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै गिदेरी खोला, कटारी खोला, मूर्ति खोलाले खेत बगरमा परिणत गरेको छ । वि. स. २०४५ सालमा रातापानी ठोकिसल्लामा मूर्ति खोलाले कटान गरेको थियो । वि स २०६७ सालमा गिदेरी खोलामा आएको बाढीले ठोकिसिल्लाको टोलको उत्तरपट्टिको २५ घरधुरी विस्थापित भएको छ । कोशी नदी नजिक भएकोले वडाका ४६४ घरधुरीहरू उच्च जोखिममा रहेको छ । कोशी नदीमा आएको बाढीको कारण खेतीयोग्य जमिन कटान तथा डुबान हुने गरेको छ । गिदेरी खोलाको कारण सयपत्रा बस्ती उच्च जोखिममा रहेको छ । विगतका वर्षलाई फर्केर हेर्ने हो भने जङ्गली जनावरको आतङ्कका कारण हरेक वर्ष २ जनाको मृत्यु हुने गर्दछ । जङ्गली जनावरको आतङ्कका कारण, रातोपानी र कोशी टप्पु क्षेत्रमा बालीनालीमा क्षति भएको थियो । त्यस्तै वि.स. २०७९ सालमा ३ विगाहा जमिनमा लगाएको अन्नबालीमा क्षति पुऱ्याएको थियो । त्यस्तै सर्पटोकाइबाट वि.स. २०७५ सालमा ४ जनाको मृत्यु भएको थियो । सर्पदंश उपचार केन्द्र राखेपछि मृत्युदर घटेको छ । वि.स. २०७४ साल वैशाखमा आएको हावाहुरीले कोशी टप्पु नजिक रहेको बस्तीहरूका घरमा भएका छतका छाना उडाए पनि मानवीय क्षति भने भएन । त्यस्तै चट्याङको कारण वि.स. २०७९ असारमा २ वटा भैँसी मरेका थिए ।

२.४.३.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खहरे खोलाहरूको सतह बडेको छ, । ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी खोलालाई असर नपर्ने गरेर ढङ्गा, बालुवा, गिटी निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरू रोप्ने कार्य गर्ने । महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बहरु राख्ने । गिदेरी खोला हाल मानिसहरुको खेतबाट बग्ने गरेको र यसको डि. पि. आर. तयार भएको र पुरानो धारमा नदी फर्काउने योजना रहको र खोलाको दुवै किनारमा हरियाली प्रर्वद्धन गर्नका लागि वृक्षारोपण गर्ने, आवश्यक परेको स्थानमा ग्याबिन(तारजाली सहितको), तटबन्धन गर्ने साथै बायोइन्जिनियरिङ प्रविधि अवलम्बन गर्ने ।

बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ । नगरपालिका नजिक रहेकोले खोज तथा उद्धारका सामग्रीहरू नगरपालिकामा छन् । विपद् व्यवस्थापनका लागि वडामा रु ५ लाख रुपैँया छुट्याइएको छ । गिदेरी खोलाको दुबै किनारमा वृक्षारोपण गरिनेछ । आपत्कालीन अवस्थामा दुर्गा मन्दिर टोल नजिक हेली प्याड राख्न सकिन्छ ।

सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गरिनेछ । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरूको पहिचान गरिनेछ । वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय सहकार्य गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने र अपाङ्गमैत्री तथा बालमैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ । अधिकांश बस्तीहरू ऐलानी जग्गामा भएका कारण भवन आचार

संहिता पालनामा कठिनाइ भएको हालको अवस्था रहेको र निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता पालना गर्ने योजना रहेको छ । खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ । पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल (प्राउ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरेर क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचानल गरिनेछ । पूर्वतयारीका लागि एम्बुलेन्स, दमकललगातयका सवारी साधनहरू तयारी अवस्थामा राखिनेछ। नदीभित्र पोखरी खनेर बायोइन्जीनियरिङ प्रविधि अवलम्बन गरिनेछ। ढुङ्गा, ट्युबको व्यवस्थापन गरिनेछ। नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग मिलेर बेलाबखत बाढी पूर्वतयारी कृत्रिम अभ्यास गर्नुपर्छ।

२.४.४ वडा न ४

प्रमुख प्रकोपहरूः भूकम्प, बाढी, कृषिबालीमा लाग्ने रोग (फौजी किरा), सडक दुर्घटना, आगलागी, सर्पदंश, जङ्गली जनावरको आतङ्कजस्ता प्रकोप यस वडामा पहिरो ,चट्याङ, र हावाहुरी न्यून मात्रामा रहेको पाइन्छ ।

२.४.४.१ यसका असर

यस वडामा प्रत्येक वर्ष सीसुवा खोला, अमिन खोला, कटारी र गिदेरी खोलाले कटान डुवान र पटान गर्ने गरेको छ । यसले हजारौ बिगाहाका जमिनमा क्षति गरेको छ । त्यस्तै सिसुवा खोलाको कारण ३० घरधुरी उच्च जोखिम, त्यस्तै, वरगाछीको खुर्सानी भ्फोडा ८ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेका छन् । त्यस्तै कटारी खोलाको कारण देवीस्थान टोलको ६ घरधुरी, मिलन टोलको १२ घरधुरी, विज्ञान टोलको ७ घरधुरी र जनता टोलको ४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेका छन्। त्यस्तै सिसुवा खोलामा आएको बाढीको कारण अखण्डी देवीस्थानको ७ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । वि. स. २०५१ सालमा सिसुवा खोलाले ६ घरधुरी विस्थापित गरेको थियो । वि. स. २०६५ सालको बाढीले ४ घरधुरी विस्थापित भएका, त्यस्तै २०७७ को बाढीले ३ घरधुरी विस्थापित भएका थिए ।

यस वडा ८० प्रतिशत कृषिमा निर्भर हुने हुनाले उत्पादनमा ह्रास आएको छ। साथै बालीनाली (मकै) मा लाग्ने फौजी किराले मकैमा असर पुऱ्याएको पाइन्छ। सडक दुर्घटनाले बेलाबखत घाइते र मानवीय क्षति हुने गरेको छ। त्यस्तै कोशीटप्पु नजिक भएको कारणले जङ्गली जनावर (हाती र बाँदर) ले यस वडाका अधिकांश खेतीयोग्य जमिनमा लगाएको बालीनाली नोक्सान गर्ने गरको छ। त्यस्तै आगलागीले घरखेत, तथा डढेलोले जङ्गलमा क्षति गर्ने गरेको छ। त्यस्तै सर्पले वर्षातको मौसममा मानिस तथा चौपायालाई टोक्ने गरेको पाइन्छ । विगतको इतिहासलाई हेर्दा सिसुवा खोला थुनिएर पहिरो गएको कारण केही घरधुरीहरूमा क्षति भई बस्ती स्थानान्तरण भएको छ।

२.४.४.२ जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू :

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खहरे खोलाहरुको level raise भएको छ, । ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी खोलालाई असर नपर्ने गरेर ढुङ्गा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरू रोप्ने कार्य गरिनेछ। महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू राखिनेछ। बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ । नगरपालिका नजिक रहेकोले खोज तथा उद्धारका सामग्रीहरू नगरपालिकामा छन्। विपद् व्यवस्थापनका लागि वडामा ५ लाख रुपैया छुट्याइएको छ। गिदेरी खोलाको

दुबै किनारमा वृक्षारोपण गरिनेछ । आपत्कालीन अवस्थामा दुर्गा मन्दिर टोल नजिक हेली प्याड राख्न सकिन्छ ।

बाढीको जोखिम कम गर्नका लागि तटबन्धन निर्माण गरिनेछ। सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गरिनेछ। वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौरहरूको पहिचान गरिनेछ। वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय तथा सहकार्य गरेर जनचतेनामूलक कार्यक्रम गरिनेछ । विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास गराइनेछ । अपाङ्गमैत्री, बालमैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ । अधिकांश बस्तीहरू ऐलानी जग्गामा भएका कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाइ भएको हालको अवस्था रहेकाले निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता पालना गर्ने योजना रहेको छ। खोज तथा उद्धार सामगीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ। पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल (प्राथमिक उपचार कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरेर क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचालन गरिनेछ। विपद् पूर्वतयारीका लागि एम्बुलेन्स, दमकल लगायतका सवारी साधनहरू तयारी अवस्थामा राखिनेछ। नदीभित्र पोखरी खनेर बायोइन्जिनियरिङ प्रविधि अवलम्बन गरिनेछ ।

ढुङ्गा, टयुबको व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी,नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग मिलेर बेलाबखत बाढी पूर्वतयारी कृत्रिम अभ्यास गर्नुपर्छ। सडक दुर्घटनाको जोखिम न्यूनीकरण गर्न वडा र ट्राफिकले बेला बखत ट्राफिक सचतेना कार्यक्रम गर्ने गरेको छ। त्यस्तै आगलागीको जोखिम कम गर्नका लागि मौसम अनुसार रेडियो, टिभीलगायतका सञ्चारका साधनहरूले जानकारी गराउने गरेका छन् ।

२.४.५ वडा न ५

२.४.५.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, पहिरो, सडक दुर्घटनाजस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने हावाहुरी, चट्याङ र आगलागीजस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.५.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने गिदेरी खोलाको कारण शिखरमाडी बस्तीको जग्गा जमिन कटान भएको, खयरनीको ५ घरघुरीहरू विस्थापित भएको र रानी पधेराको ३ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ। यसै गिदेरी खोलाको कारण शिखरमाडीको ४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । यसै खोलाको कारण १० वर्षअगाडि रानीपधेराबाट १५ घरधुरी विस्थापित भएको थियो । त्यस्तै मैनी खोलाको कारण तिलबारीको ७ घरधुरी, मैँनी गाउँको ६ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै गर्दने खोलाको कारण ४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । वि. स. २०५१ सालमा खार खोलाको कारण शिखरमाडीको ५१ घरधुरीहरू विस्थापित भएको थियो। त्यस्तै वि. स. २०७२ सालमा खारको खोलामा आएको बाढीको कारण ५ घरधुरी विस्थापित भएको थियो । त्यसै बँगलागाउँको ३ घरधुरीहरू पहिराको उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यस्तै कंचीराकोपनको पहिरोले बालीनाली क्षति भएको, त्यस्तै मितेरी गाउँको ज्ञान ज्योति विद्यालय पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यस्तै पहिरोको कारण रेग्मीटारमा रहेको बङ्गलाको ३ घरधुरी सिसकोटको ४ घरधुरी निगुरेको र कुस्मी डाँडाको ४ घरधुरीहरू उच्च जोखिममा रहेको अवस्थामा छ ।

विशेष गरी चैत्र, वेशाखमा वन डढेलो, आगलागीका घटनाहरु घट्ने गरेको छ। यस वडाका समुदायहरुमा घरमा आगलागी तथा वनजंगलमा डढेलोका घट्नाहरू घट्ने गरेको पाइन्छ। हावाहुरीको जोखिम न्यून रहेको पाइन्छ, । वि. स. २०७८ वैशाखमा हावाहुरीले विद्यालयको छानो उडाएको थियो। वि. स. २०७७ सालमा चट्याङको कारण ५ जना मानिसहरू बेहोस भएका थिए।

यस वडा मदन भण्डारी सडकअन्तर्गत पर्ने भएकाले सडक दुर्घटनाको जोखिम उच्च रहेको पाइन्छ। वि.स. २०७९ सालमा सडक दुर्घटनाका कारण ४ जनाको मृत्यु भएको छ। त्यसैगरी वि स २०७८ सालमा सडक दुर्घटनाबाट १ जनाको मृत्यु भएको थियो। फौजी किराले मकैबालीलाई क्षति गर्ने गरेको र अन्जान रोगको कारण कागती,सुन्तलाको जराबाटै बोटहरू सुकेको पाइन्छ।

२.४.५.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू :

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरूको सतह बढेको छ, । ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी खोलालाई असर नपर्ने गरी ढुङ्गा, बालुवा गिट्टी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरू रोप्ने कार्य गर्नुपर्छ। महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू राख्ने, वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौरहरूको पहिचान गर्नुपर्छ। वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ। विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय सहकार्य गरेर जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्नुपर्छ। विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास सञ्चालन गरिनेछ। अपाङ्गमैत्री, बालमैत्री संरचना निर्माण, अधिकांश बस्तीहरू ऐलानी जग्गामा भएका कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाइ भएको हालको अवस्था रहेकोले, निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता पालना गरिनेछ। खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गर्ने, पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीनकार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गरेर परिचालन गरिनेछ। भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नका लागि पहल गरिनेछ। स्थानीय वन ऐन बनेको छ। वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्निरेखा निर्माण गर्न सक्दछ। माथि उल्लिखित कार्य गर्नका लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ। सडकको किनार वृक्षारोपण गरेर खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरी खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ। पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ। आपत्कालीन अवस्थामा छिटोछरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नका लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ।

२.४.६ वडा न ६

२.४.६.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, सडक दुर्घटना, आगलागी, सर्पदंश, जङ्गली जनावरको आतङ्कजस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रमा प्रभाव पारेको छ भने पहिरो, चट्याङ, र हावाहुरी जस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रमा प्रभाव पारेको पाइन्छ।

२.४.६.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने लापा खोलाको कारण तारबारे समुदायको १० घरधुरी, बोकल समुदायको १५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । तर दुधकोशी खोला र धारे खोलाले खासै क्षति गरेको छैन । त्यस्तै मटेरी खोलाले वि. स. २०७९ असोजमा खोला तर्दै गर्दा १ जनाको मृत्यु भएको थियो । त्यस्तै वि. स. २०७९ सालमा यशोदा खोलामा आएको बाढीले ढाक्रको २५ घरधुरीमा क्षति पुऱ्याएको थियो । यशोदा खोलाको कारण माङफाङ टोलको ८५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यस्तै जोगिनी खोलाले लेकाली टोलको ३७ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ। वि. स. २०७९ सालमा आएको यशोदा खोलामा बाढीको कारण वडा कार्यालय र खेलमैदान डुबानमा परेको थियो । सिसुवा खोलामा पक्की पुल नभएकोले बाढीको समस्या उच्च रहेकाले जसको कारण गर्भवती सुत्केरी महिला अपाङ्गता भएका व्यक्ति, तथा ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई वर्षाको समयमा आवतजावत गर्न कठिनाइ पर्छ । सिसुवा खोलाको कारण सेतीमाया बस्तीको १० वटा घरधुरी, संजिगरेको १५ घरधुरी र उचाल्नेको २० घरधुरी उच्च जोखिममा रहेका छन् साथै वि. स. २०५९ सालमा सिसुवा खोलामा आएको बाढीको कारण बगौलामा पहिरो गएर ७५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको थियो । त्यसैगरी पहिरोले दबदलेको ३५ घर उच्च जोखिममा रहेको छ । मुख्य गरी पहिरोले जमिनको धाँजा फाँट्ने, धस्सिने गरेको छ। त्यसैगरी लाफा खोलाले नदी किनारमा लगाएको बाँस बगाएर लगेको जसको कारण खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको छ । बाढी र पहिरोको कारण मुख्य तथा सहायक सडकहरू सञ्चालनमा कठिनाइ आउँछ ।

यस वडाका समुदायहरूमा घरमा आगलागी तथा वनजङ्गलमा डढेलोका घट्नाहरू घट्ने गरेको पाइन्छ । त्यस्तै जङ्गली जनावर (बाँदर, हात्ती) लगायतका जनावरहरूले खेतीबालीमा क्षति गर्ने गरेको छ। त्यस्तै २०७९ मा चट्याङमा परी १ जना घाइते भए तापनि मानवीय मृत्यु भने भएको छैन। हावाहुरीको जोखिम न्यून रहेको पाइन्छ । सर्पको टोकाइबाट बर्सेनी मानिस तथा पशु चौपायाहरू घाइते हुने गरेको छ । त्यसैगरी वि. स. २०७८ सालमा सडक दुर्घटनाबाट १ जनाको मृत्यु भएको थियो । फौजी किराले मकैबालीलाई क्षति गर्ने गरेको र अन्जान रोगको कारण कागती, सुन्तलाको जराबाटै बोटहरू सुक्ने गरेको पाइएको छ । ,

२.४.६.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू :

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरूको सतह बढेको छ । ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी खोलालाई असर नपर्ने गरी ढुङ्गा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरू रोप्ने कार्य गर्ने ।

तटबन्धन निर्माण गर्ने, सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गर्नुपर्ने । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौरहरू पहिचान गर्ने । वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय सहकार्य गरी जनचतेनामूलक कार्यक्रम गरिनेछ । विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्ग मैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण, भवन आचार संहिता पालना गरिनेछ । खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ। पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोडिनेछ। स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा

उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गरेर परिचालन गरिनेछ। भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्निरेखा निर्माण गर्न सक्दछ । माथि उल्लिखित कार्य गर्नका लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनार वृक्षारोपण गरिनेछ । खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरी खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । आपत्कालीन अवस्थामा छिटोछरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नका लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

आपत्कालीन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

२.४.७ वडा न ७

२.४.७.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, पहिरो, खहरे बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोगकिरा (फौजी किरा) जस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने जङ्गली जनावरको आङ्तक (बाँदर आतङ्क, मृग), सडक दुर्घटना र ,चट्याङजस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.७.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने सङ्खुवा खोला, मटेरी खोला, दुधकोशी, (अरुण र तमोर मिसिएर त्रिवेणी सङ्गम रहेको छ। खोलाको कारण पटान, कटानको समस्या बढी रूपमा देखिएको छ। वि. स. २०७९ साल चट्याङबाट २ जना घाइते भएका थिए । त्यस्तै वि स २०७५ साल सडक दुर्घटनाबाट १ जनाको मृत्यु भएको थियो । यस वडामा सडक निर्माणको कारणले गर्दा वर्षाको मौसममा पहिरो जाने समस्या बढिरहेको छ ।

२.४.७.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू

खोला वरपर र नयाँ सडक क्षेत्रमा पहिरो रोकथामको लागि स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, अम्रिसो) हरू रोप्ने कार्य गरिनेछ । तटबन्धन निर्माण गरेर सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गरिनेछ। वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौरहरूको पहिचान गरिनेछ। वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय एवं सहकार्य गरेर जनचतेनामूलक कार्यक्रम गरिनेछ । विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्गमैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ। खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ। पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोडिनेछ । स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गरेर परिचालन गरिनेछ। भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्निरेखा निर्माण गर्न सकिन्छ ।

माथि उल्लिखित कार्य गर्नको सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्धन निर्माण गरी खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा(पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । आपत्कालीन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नका लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ । सुन्तलाका बोटहरू सुक्ने रोग धेरै भएको कारण औषधी लगाइनेछ । बादँरको कारण बालीनाली क्षति भएको हुनाले वैकल्पिक खेती प्रवर्धन गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।

२.४.८ वडा ८

२.४.८.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, कृषिबालीमा लाग्ने रोगकिरा, पहिरो, हावाहुरी, सडक दुर्घटना, चट्याङ, आगलागी, जङ्गली जनावरको आतङ्कजस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने पहिरो सर्पदंश प्रकोपको न्यून मात्रमा प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

२.४.८.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने कोशी नदीको कारण सिसौली समुदायको १५० घरधुरी, चम्पापुर मावि मुनिको खेती योग्य जमिन कटान तथा डुबान हुने गरेको छ । त्यस्तै गरी सेती खोलाको कारण खयरमलको ४० घरधुरी उच्च जोखिमाा रहेको छ । त्यसैगरी बहिरो खोलाको कारण बहिरा टोलको ३ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यसैगरी वि स २०७५ सालमा बगुनी खोलाको कारण १ जनाको मृत्यु भएको छ । यस वडाका समुदायहरूमा घरमा आगलागी तथा वनजङ्गलमा डढेलोका घट्नाहरू घट्ने गरेको पाइन्छ । वि. स. २०७६ सालमा आगलागीका कारण १ वटा घर र १ गोठ जलेको छ । त्यस्तै जङ्गली जनावर (बाँदर, बदेल हात्ती) लगायतका जनावरहरूले खेतीबालीमा क्षति गर्ने गरेको छ । त्यस्तै २०७९ मा चट्याङमा परी ५ वटा गाई मरेको २ जना मानिस घाइते भएको, तर मानवीय क्षति भने भएको छैन । त्यसैगरी २०७६ सालमा रङमलको मोडमा सडक दुर्घटनाबाट ३ जनाको मृत्यु भएको थियो । फौजी किराले मकैबालीलाई क्षति गर्ने गरेको छ ।

२.४.८.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू :

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरूको सतह बढेका छन् । ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर खोलालाई असर नपर्ने गरी ढुङ्गा, बालुवा गिट्टी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरू रोप्ने कार्य गरिनेछ । पहिरोग्रस्त क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्ने तथा पहिरोग्रस्त क्षेत्रमा रहेको घरहरू स्थानान्तरण गर्ने योजना रहेको छ । सडक दुर्घटनाको जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि traffic चिन्ह प्रयोग गरिनेछ । सचेतना कार्यक्रम गर्ने योजना रहेका छ । छाडा चौपाया नियन्त्रण गरिनेछ । गति सिमित गर्ने योजना पनि रहेको छ । zebra crossing. विद्यालय, समुदाय, वडा, यातायात व्यवसायी र ट्राफिक प्रहरीसँगको साझेदारीमा ट्राफिक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना रहेको छ ।

सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गरिनेछ । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौरहरूको पहिचान गरिनेछ । वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरी विभिन्न सङ्घसंस्थाहसँग समन्वय सहकार्य गरेर जनचतेनामूलक कार्यक्रम गरिनेछ । विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्गमैत्री

र बालमैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ। खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह,जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोडी स्थानीय युवाहरूका विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरेर क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचानल गरिनेछ। भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नका लागि पहल गरिनेछ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ। वडाले वन समितिसग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्निरेखा निर्माण गर्न सकिन्छ। माथि उल्लिखित कार्य गर्नका लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ। सडकको किनारमा वृक्षारोपण गरेर खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरी खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ। पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ। त्यस्तै जङ्गली जनावर धपाउनका लागि रबरको गोली पड्काएर धपाउने गरिएको छ। हात्ती धपाउन राँको बालेर धपाउने गरिएको छ। वडा मा ९ सदस्य वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहेको छ। विपद्को समयमा उद्धार गर्न सक्ने ५० जना पौडीबाज रहेका छन्। Tube, life jacket जस्ता खोज उद्धार सामग्रीहरू नगरपालिकामा राखिएको छ। सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने, टोल विकास संस्थाहरूमा आवश्यक महवपूर्ण नम्बर राखिएको छ।

आपत्कालीन अवस्थामा छिटोछरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नका लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ।

२.४.९ वडा न ९

प्रमुख प्रकोपहरू : भूकम्प, बाढी, कृषिबालीमा लाग्ने रोग (फौजी किरा), सडक दुर्घटना, आगलागी, सर्पदंश, जङ्गली जनावरको आतङ्कजस्ता प्रकोप उच्चमा रहेको छ भने चट्याङ, हावाहुरी र आगलागी न्यून मात्रामा रहेको पाइन्छ।,

२.४.९.१ यसका असर :

.मूर्ति खोलाले कामना चोकको ४२ घरधुरी कटान, केन्द्र टोलको ३२ घरधुरी, सुन्दर टोलको २२ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यस्तै कोशी नदीले स्वामी टोलको ८८ घरधुरी, रङ्गशाला टोलको १०२ घरधुरी, सिमलटारको ६९ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यस्तै यशोधा खोलाले नववरपीपल टोलको १५ घरधुरी, वरपीपलको १० घरधुरी, शिवालय टोलको ५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यस्तै मूर्ति खोलाले वि स २०६२ सालमा २ घरधुरी विस्थापित गरेको छ। जग्गा जमिन कटान गरेको छ। त्यस्तै मूर्ति खोलाले वि स २०७९ साल असोजमा शिव केन्द्र टोलको १ घर विस्थापित भएको थियो। त्यस्तै यशोधा खोलाले वि स २०७९ साल असोज १ गते १ घरधुरी विस्थापित भएको, साथै खेल मैदान कर्भड हल, चर्च भवन उच्च जोखिममा रहेको थियो।

बेलाबखत आगलागी, वनडढेलोका घटनाहरू पनि हुने गरेको छ। त्यस्तै हावाहुरीले वि स २०७२ सालमा रङ्गशाला सीमलटारको २५ घरधुरी, स्वामी टोलमा भएका केही टिनका छाना भएका घरहरूको छाना उडाएको छ। त्यस्तै वि. स. २०७८ सालमा आएको हावाहुरीले बालीनालीमा क्षति गरेको छ। त्यसैगरी वि. स. २०५९ साल चट्याङबाट शिव केन्द्र टोलको २ जनाको मृत्यु, भएको थियो। त्यसैगरी सडक दुर्घटनाबाट वि. स. २०७८ सालमा ४ जना मानिसको मृत्यु भएको थियो। त्यस्तै फौजी किराका कारण

मकैबालीमा क्षति भएको थियो । त्यस्तै जङ्गली जनावर (हात्ती, बँदेल, बाँदर, स्याल) ले पनि बेलाबखत दुःख दिने गरेको छ । वि स २०७९ साल जङ्गली जनावरबाट एकता टोलका बालीनाली नोक्सान भएको थियो ।

२.४.९.२ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरूको सतह बढेको छ, । ढुङ्गा, बालुवा निकाल्नका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर खोलालाई असर नपर्ने गरी ढुङ्गा बालुवा गिट्टी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका बिरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरू रोप्ने कार्य गरिनेछ। सडक दुर्घटनाका जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि ट्राफिक चिह्न प्रयोग गरी सचेतना कार्यक्रम गर्ने योजना रहेको छ । छाडा चौपाया नियन्त्रण गर्ने गति सिमित गर्ने योजना छ। Zebra Crossing, विद्यालय, समुदाय वडा, यातायत व्यवसायी र ट्राफिक प्रहरीसँगको साझेदारीमा ट्राफिक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना रहेको छ । सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गरिनेछ । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौरहरूको पहिचान गरिनेछ । वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरेर विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूसँग समन्वय सहकार्य गरी जनचतेनामूलक कार्यक्रम गरिनेछ । विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्गमैत्री, बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ । पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरेर क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचालन गरिनेछ । भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।

स्थानीय वनऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नका लागि अग्निरेखा निर्माण गर्न सकिन्छ । माथि उल्लिखित कार्य गर्नको सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनारमा वृक्षारोपण गरेर खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरी खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा र पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । त्यस्तै जङ्गली जनावरलाई रबरको गोली पडकाएर धपाउने गरिएको छ । हात्ती धपाउन राँको बालेर धपाउने गरेको छ । वडामा ९ सदस्य वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहेको छ । विपद्को समयमा उद्धार गर्न सक्ने ५० जना पौडीबाज रहका छन् । Ruber, life jacket जस्ता खोज उद्धार सामग्री नगरपालिकामा राखिएको छ । सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गरिनेछ । टोल विकास संस्थाहरूमा आवश्यक पर्ने सक्ने महत्वपूर्ण नम्बर राखिएको छ ।

आपत्कालीन अवस्थामा छिटोछरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरी वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ । हात्ती धपाउनका लागि बत्ती बालेर धपाउने गरेको, स्थानीय स्रोत साधन जस्तो टिन बजाएर धपाउने गरेको छ । नाला सरसफाइ गर्ने, विपद् व्यवस्थापनका लागि ५ लाख रुपैँया कोष छुट्याइएको छ । सिमलटारमा २५ जनाभन्दा बढीका पौडीबाज तयारी अवस्थामा रहेको, आगलागीको जोखिम कम गर्नका लागि पानी ट्याङ्की वडामा रहेको छ । एम्बुलेन्स नगर अस्पतालमा रहेको छ ।

२.५ बेलका नगरपालिकाको जोखिम पहिचान तथा क्षमता विश्लेषण

बेलका नगरपालिकामा जोखिम पहिचान तथा विश्लेषण सङ्कटासन्नता र क्षमता बिचको फरकलाई तुलना गरेर हेर्ने हो भने यस नगरपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको क्षेत्रमा धेरै कार्यहरू गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस बेलका नगरपालिकामा भुकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी/डढेलो, सडक दुर्घटना, सर्पदंश, जङ्गली जनावरको आतङ्क, कृषिबालीमा लाग्ने रोगजस्ता जोखिम रहेको छ । यसर्थ यस्ता विपद्‌बाट समुदायलाई सुरक्षित बनाउन जनचेतनाको कार्यहरूसँगै पूर्वतयारीका गतिविधिहरूमा समेत जोड दिनुपर्ने देखिन्छ ।

यस बेलका नगरपालिका विपद्‌को क्षेत्रमा निकै जोखिमयुक्त नगरपालिका मानिन्छ । खोला, खहरे तथा पहिरोको प्रकोप बढी हुने भएकाले यस क्षेत्रमा बाढी र पहिरोको विपद्‌मा परी बर्सेनी क्षति हुने गरेको देखिन्छ ।

बेलका नगरपालिकामा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि नगरपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ र ९ वटै वडाहरूमा वडास्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ । साथै यस नगरपालिकाले विपद् जोखिम व्यवस्थापन प्रतिकार्यात्मक योजना समेत तयार गरेको छ । र आपत्कालीन अवस्थाका उद्धार सामग्रीहरू इलाका प्रहरी कार्यालय रामपुर र सशस्त्र प्रहरी बेस क्याम्प डुँडखोलालाई हस्तान्तरण गरी तयारी अवस्थामा राखेको छ । यी माथि उल्लिखित गठित समितिलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी निरन्तर तालिम तथा ज्ञान, सीप, क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ । यसैगरी यस नगरपालिकामा विभिन्न कार्यदलहरू पूर्वसूचना तथा सञ्चार, खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, आपत्कालीन शिविर व्यवस्थापन र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता व्यवस्थापनजस्ता कार्यदलहरू गठन गरी ती कार्यदललाई विभिन्न तालिम तथा आपत्कालीन सामग्रीको व्यवस्थापन गरी समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसका साथै विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालीन कोष समेत स्थापना गरी विपद् व्यवस्थापनमा समुदायलाई सक्षम बनाउनु जरुरी छ । कुनै पनि विपद्‌मा पहिलो सहभागीता तथा पहुँच समुदायकै हुने हुँदा यसै कुरालाई मध्य नजर गर्दै यस नगरपालिकामा बहुप्रकोपसँग जुध्नका लागि मानवीय, आर्थिक, भौतिक स्रोत साधनको विकास गरी बेलका नगरपालिकालाई विपद् उत्थानशील नगरपालिकाको रूपमा स्थापित गर्नु जरुरी देखिन्छ ।

२.६ संस्थागत विश्लेषण

विपद् पूर्वतयारी, रोकथाम र अल्पीकरण, विपद्‌को समयको प्रतिकार्य र विपद्‌पश्चात्‌को पुनःस्थापना र पुनःनिमार्ण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका लागि आवश्यक पर्ने सेवा, सुविधा, सुरक्षा उपलब्ध गराउने सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय, सामाजिक सङ्घसंस्था, वित्तीय तथा सहकारी संस्था, स्वास्थ्य, सुरक्षा निकाय र अन्य मानवीय सेवा प्रदायक सङ्घसंस्था आदिको उपलब्धता, पहुँच तथा सम्बन्धको विश्लेषण यस संस्थागत चित्रबाट गरिएको छ । यस औजारको प्रयोगबाट समुदायले विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलताका सम्बन्धमा सामाजिक तथा सार्वजनिक निकायसम्मको पहुँच देखाउन खोजिएको छ । । विशेषगरी नगरपालिकाका शाखाहरू र सबै वडा कार्यालयसँग बलियो सम्बन्ध रहेको पाइएको छ । यस नगरपालिकाभित्र मुख्य रूपमा नगरपालिकाका प्रहरी चौकी, वडा कार्यालय, वडा स्वास्थ्य चौकीहरू, युवा क्लव, बाल क्लव, विद्यालयहरू तथा वित्तीय संस्थाहरू आदि रहेका छन् । विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम

व्यवस्थापनका लागि पहिचान भएका यी सङ्घसंस्था वा निकायहरूबाट मुख्य रूपमा जनचेतना, राहत वितरण, आपत्कालीन शिक्षा, कृत्रिम घटना अभ्यास, खोज तथा उद्धार, भूकम्प प्रतिरोधी संरचना निर्माण गर्नेजस्ता सहयोगहरू समुदायले प्राप्त गर्नेछन् भने समुदायको तर्फबाट पनि यी सङ्घसंस्थाहरूको नेतृत्व तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनमा भूमिका निर्माण गर्ने गरेको पाइएको छ। संस्थागत विश्लेषण वा सम्बन्ध चित्रको विस्तृत विवरण तल राखिएको छ।

तालिका १०: संस्थागत विश्लेषण

क्र.स	**कार्यालय/सङ्घसंस्था**	**ठेगाना**	**विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग**		
			विपद्पूर्व	**विपद्को समय**	**विपद्पश्चात्**
	नगरपालिकाभित्र				
१	नगरपालिकाको कार्यालय		जनचेतना जगाउने, नगरपालिकाभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्था गरी राख्ने, नितिनियम तथा कार्यहरूको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने, सुरक्षित आश्रय स्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने स्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने।	सूचना प्रवाह गर्ने, राहत सामग्री उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलको व्यवस्थापन गर्ने, खोज तथा उद्धारमा सहयोग गर्ने,	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, विभिन्न सहयोगी निकायहरूसँग समन्वय गर्ने, पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
२	स्वास्थ्य चौकी , स्वास्थ्य इकाई .		विपद्को समयमा आवश्यक पर्ने औजार तथा औषधिहरुको भन्डारन, स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने, आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने	घाईतेहरुको सक्दो छिटो उपचारमा सहयोग पुऱ्याउने	घाइतेहरूको सक्दो छिटो उपचारमा सहयोग पुऱ्याउने, त्यहाँ उपचार हुन नसकेका घाइतेहरूलाई जिल्ला अस्पतालहरूमा पठाउने, स्वास्थ्य शिक्षा र आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गने
३	वडा कार्यालय ९ वटा		जनचेतना जगाउने, वडाभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका	सुचना प्रवाह गर्ने, राहत सामाग्री उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलको	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थलमा सहयोग गर्ने,

			कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्ने, खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरूको व्यवस्था गरी राख्ने, नितिनियम तथा कार्यहरूको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने, सुरक्षित आश्रय स्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने,	व्यवस्थापन गर्ने, खोज तथा उद्दारमा सहयोग गर्ने,	तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, विभिन्न सहयोगी निकायहरूसँग समन्वय गर्ने, पुनःस्थापना र पुनःनिर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
४	सुरक्षा निकाय(सशस्त्र प्रहरी र नेपाल प्रहरी		सम्भावित घटनाहरुको लागि पूर्वतयारीहरू गर्ने, कृतिम घटना अभ्यासहरू गर्ने, जोखिमयुक्त स्थानहरूको पहिचान तथा नक्साङ्कन ,	खोज तथा उद्धार कार्य गर्ने, घाइतेहरूको ओसार पसार गर्ने, आश्रय स्थल निर्माण तथा सुरक्षा दिने, शान्ति व्यवस्था कायम राख्ने, राहत सामग्री ओसार पसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत ओसार पसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रय स्थलमा सहयोग तथा शान्ति सुरक्षा दिने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, पुनर्स्थापना र पुनःनिर्माण गर्न सहयोग गर्ने, पुनर्स्थापना केन्द्रको सुरक्षा
५	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी		गैरखाद्य सामाग्री भन्डारन गर्ने । विपद् जोखिम सम्बन्धी सचेतना जगाउने पूर्वतयारी गर्ने,	खोज तथा उद्धारमा सक्रिय हुनका साथै राहत सामग्रीहरू वितरण गर्ने	पुनःनिमार्णका कार्यहरूमा सहयोग गर्ने । विपद् जोखिम सम्बन्धी सचेतना जगाउने
५	गैरसरकारी संस्था . **Voice of children**, ओरेक नेपाल, गोर्खा वेल फेयर		जनचेतना जगाउने, नगरपालिकाभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्न सहयोग गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्था गरी राख्न सहयोग गर्ने, नितिनियम तथा कार्यहरूको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने, सुरक्षित आश्रयस्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने,	सूचना प्रवाह गर्ने, राहत सामग्री उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थलको व्यवस्थापन गर्न सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, विभिन्न सहयोगी निकायहरूसँग समन्वय गर्ने, पुनर्स्थापना र पुर्ननिर्माण गर्न सहयोग गर्ने,

६	बैंक ९ वटा)		खाद्यान्न तथा राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, सुरक्षित स्थानहरूमा पूर्वाधारहरू निर्माण गर्न ऋणहरू उपलब्ध गराउने, नगद तथा बहुमूल्य सामग्री घरभन्दा बैंकमा राख्दा सुरक्षित हुन्छ भन्ने कुराको चेतना जगाउने	राहतहरू उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थल को व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने	राहतहरू उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने, आयआर्जन तथा पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणमा सहुलियत दरमा ऋणहरू उपलब्ध गराउने
७	सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरू		जनचेतना जगाउने, समूह बनाएर साना साना वचत गर्न लगाउने	सूचना प्रवाह गर्ने, राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने	राहत उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, ऋण उपलब्ध गराउने, आय आर्जनका क्रियाकलापहरूमा सहजीकरण गर्ने
८	सामुदायिक तथा निजी विद्यालय		जनचेतनाहरू जगाउने, स्वयम् सेवकहरू तयार गरी तालिमहरू प्रदान गर्ने	उद्धारहरूमा सहयोग गर्ने, आश्रयस्थल उपलब्ध गराउने, राहत सामग्री उपलब्ध गराउने	आश्रयस्थलका लागि भवनहरू उपलब्ध गराउने, जनचेतनाहरू जगाउने, राहत सामग्री उपलब्ध गराउने
९	यूवा क्लब		जनचेतना जगाउने, विकास निर्माणका कार्यहरूमा सहयोग गर्ने, विभिन्न तालिमहरू लिई दक्षता हासिल गरी पूर्वतयारीहरू गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने,सूचना प्रवाह गर्ने घाइतेहरूको ओसारपसारमा सहयोग गर्ने, राहत सामग्री ढुवानी तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रयस्थलको सुरक्षा तथा व्यवस्थापन गर्ने,	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, घाइतेहरूको ओसारपसारमा सहयोग गर्ने, राहत सामग्री ढुवानी तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रयस्थलको सुरक्षा तथा व्यवस्थापन गर्ने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, पुन:स्थापना तथा पुन:निर्माणमा सहयोग गर्ने
१०	बाल क्लव		विपद्सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू गर्ने	विपद्सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू गर्ने	विपद्सम्बन्धी जनचेतनमूलक कार्यक्रमहरू गर्ने
११	महिला तथा आमा समूह		जनचेतना जगाउने, समूह बनाएर साना साना वचत गर्न लगाउने, जमानी बसेर विना धितो उपलब्ध गराउने	सूचना प्रवाह गर्ने, राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थलमा सरसफाई तथा जनचेतना जगाउने	राहत उपलब्ध गर्न सहयोग गराउने पीडितहरूको राहतका लागि क्षति विवरण सङ्कलन गर्न सहयोग गर्ने, आश्रयस्थल निर्माण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा

					सहयोग गर्ने, सहुलियत व्याजदरमा विना धितो ऋण उपलब्ध गराउने, आय आर्जनका क्रियाकलापहरूमा सहजीकरण गर्ने
१२	सामुदायिक वन		जनचेतना जगाउने, जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान गरी आवश्यक स्थानहरूमा वृक्षारोपण गर्न सहयोग गर्ने, आयआर्जनमा सहयोग गर्ने विभिन्न तालिम,गोष्ठीहरू सञ्चालन गरी दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नमा सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, सुचना प्रवाह गर्ने,आश्रयस्थलका लागि भवन तथा जग्गाहरू उपलब्ध गराउने, काठदाउराहरू उपलब्ध गराउने	आयआर्जनमा र पुनस्थापनमा सहयोग गर्ने
१३	कृषि सेवा केन्द्र		कृषि उत्पादनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, नयाँ प्रविधि तथा बालीहरूको बारेमा जनचेतना जगाउने, विषादीको प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्ने , व्यवसायिक खेतीहरूलाई बढावा दिने	सूचना प्रवाह गर्ने, आवश्यक अनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष जनशक्ति परिचालन, तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सूचना दिने , तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, कृषकहरूलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, कृषिमा प्राविधिक सहयोग गर्ने
१४	पशु सेवा केन्द्र		पशुपालनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, नयाँ प्रविधि तथा पशुपालनको बारेमा जनचेतना जगाउने, पशु शिविर सञ्चालन गर्ने, व्यवसायिक पशुपालन तथा खोर व्यवस्थापन गर्ने	सूचना प्रवाह गर्ने, आवश्यकअनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष जनशक्ति परिचालन, तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सूचना दिने , तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, पशुपालन व्यवसायीलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, प्राविधिक सहयोग गर्ने
	जिल्लाभित्र				
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय		विपद्सँग सम्बन्धित नीति(नियमहरूको	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने,

			कार्यान्वयनमा सहजीकरण, समयसमयमा बैठक आयोजना गरी पूर्वतयारीका कुराहरूको समीक्षा गर्ने, राहत सामग्रीको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, जिल्ला आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र कामहरूको बारेमा आमनागरिकहरूलाई जानकारी गराउने, DDMP, DPRP तयार गर्ने	परिचालन गर्ने, सूचनाहरू प्रवाह गर्ने, आकस्मिक बैठकको आह्वान गरी राहतको व्यवस्थापन गर्ने	सूचनाहरू प्रवाह गर्ने, बैठकको आह्वान गरी राहतको व्यवस्थापन गर्ने, राहतका लागि माथिल्लो निकायमा सूचनाहरू प्रवाह गर्ने, पुनर्स्थापना तथा पुर्ननिर्माणका लागि सहजीकरण गर्ने,
३	जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालय		औषधि उपचारहरूको व्यवस्थापन गरी राख्ने, जन शक्तिहरूको के कति आवश्यकता पर्छ तयारी अवस्थामा राख्ने, जन चेतनामूलक कार्यक्रमहरू गर्ने	औषधिसहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, मातहतका निकायहरूलाई परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरू गर्ने	औषधिसहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, मातहतका निकायहरूलाई परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरू गर्ने
४	जिल्ला समन्वय समिति		नगरपालिकाहरूले गरिरहेका कार्यक्रमहरूको अनुगमन गर्ने, वजेटहरूको निकासा गर्ने, निति नियमहरूको कार्यान्वयनमा गाउँहरूलाई सहयोग गर्ने,	आश्रयस्थलहरू निर्माणका लागि सहयोग गर्ने	तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने गराउने, राहतहरू उपलब्ध गराउने, पुनर्स्थापना तथा पुर्ननिर्माण कार्यका लागि बजेटहरूको निकास तथा व्यवस्थापन गर्ने
५	जिल्ला प्रहरी कार्यालय		सम्भावित घटनाहरूको लागि पूर्वतयारीहरू गर्ने, कृतिम अभ्यासहरू गर्ने, स्थानीय यूवाहरूलाई खोज तथा उद्धार कार्यमा दक्ष बनाउनका लागि विभिन्न सहयोगी	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, घाइतेहरूको ओसारपसार गर्ने, आश्रयस्थल निर्माण तथा सुरक्षा दिने, शान्ति व्यवस्था कायम राख्ने, राहत	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, राहत ओसारपसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रय स्थलमा सहयोग तथा शान्ति सुरक्षा दिने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, पुनर्स्थापना र पुर्ननिर्माण गर्न सहयोग गर्ने

			निकायहरूसँग समन्वय गरी तालिम दिने, खोज तथा उद्धारका सामग्रीहरू भण्डारन गर्ने	सामग्री ओसारपसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने ।	
७	शसत्र प्रहरी बल		सम्भावित घटनाहरूका लागि पूर्वतयारीहरू गर्ने, कृतिम अभ्यासहरू गर्ने, स्थानीय यूवाहरूलाई खोज तथा उद्धार कार्यमा दक्ष बनाउनका लागि विभिन्न सहयोगी निकायहरूसँग समन्वय गरी तालिम दिने	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, घाइतेहरूको ओसारपसार गर्ने, आश्रय स्थन निर्माण तथा सुरक्षा दिने, शान्ति व्यवस्था कायम राख्ने, राहत सामग्री ओसारपसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, राहत ओसारपसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रयस्थलमा सहयोग तथा शान्ति सुरक्षा दिने, तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, पुन:स्थापना र पुन:निर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
८	जिल्ला अस्पताल		औषधि उपचारहरूको व्यवस्थापन गरी राख्ने, जन शक्तिहरूको के कति आवश्यकता पर्छ तयारी अवस्थामा राख्ने, जन चेतनामूलक कार्यक्रमहरू गर्ने	औषधिसहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, मातहतका निकायहरूलाई परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरू गर्ने	औषधिसहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरू गर्न सहयोग गर्ने, घाइतेहरूको औषधि उपचार गर्ने
९	खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय		खानेपानी मुहानहरूको संरक्षणमा सहयोग गर्ने, सरसफाइहरुमा जनचेतना जोगाउने	खानेपानीको व्यवस्थापन, विपद्को समयमा बिग्रिएको पाइपहरूको मर्मत गर्ने, आवश्यकताअनुसार आश्रय स्थलमा सफा र सुरक्षित पानीको व्यवस्थापन गर्ने	क्षति भएका मुहानहरूको मर्मत सम्भार गरी संरक्षण गर्ने , बिग्रिएका पाइपलाइन तथा धाराहको मर्मत सम्भार गर्ने , पुर्ननिर्माण तथा पुनर्स्थापना गर्दा आवश्यक पर्ने पानीको व्यवस्थापन गर्ने
१०	कृषि ज्ञान केन्द्र		कृषि उत्पादनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, नर्या प्रविधि तथा बालीहरूको बारेमा जनचेतना जगाउने, विषादीको प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्ने , व्यवसायिक	सूचना प्रवाह गर्ने, आवश्यकअनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष जनशक्ति परिचालन, तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सूचना दिने , तथ्याङ्कन सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, कृषकहरूलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, कृषिमा प्राविधिक सहयोग गर्ने फलफूलका विरुवा , उन्नत जातका बिउहरू उपलब्ध गराउने,

			खेतीहरूलाई बढावा दिने फलफूलका बिरुवा, उन्नत जातका बिउहरू उपलब्ध गराउने		आयआर्जनमा प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग गर्ने
११	जिल्ला पशु कार्यालय		पशुपालनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, नयाँ प्रविधि तथा पशुपालनका बारेमा जनचेतना जगाउने, पशु शिविर सञ्चालन गर्ने, व्यवसायिक पशुपालन तथा खोर व्यवस्थापन गर्ने	सूचना प्रवाह गर्ने, आवश्यकताअनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष जनशक्ति परिचालन, तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सूचना दिने , तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्ने, पशुपालन व्यवसायीलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, प्राविधिक सहयोग गर्ने ।

२.७ तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण :

जल तथा मौसम विज्ञान विभागबाट स्थापना गरिएका जल तथा मौसम मापन केन्द्रको सङ्ख्या, स्थान र अवस्थाको अभिलेख राखी सम्बन्धित वडा, तथा नगरपालिकाको विगत ३० बर्ष अवधिको वर्षा र तापक्रमको तथ्याङ्क प्राप्त गरी औसत वर्षा र तापक्रममा आएको परिवर्तन विश्लेषण गरिन्छ । यसअन्तर्गत केन्द्रको प्रकार, स्थान, मापन गरिने मापदण्ड, पूर्वसूचना प्रणाली, जिल्ला आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रसँग जोडिएको छ वा छैन र हालको अवस्थाको बारेमा उल्लेख गर्नुपर्ने हुन्छ। मानवीय दृष्टिकोणले हेर्दा नेपालको तराई र पहाडी भू–भागमा रहेका जिल्लाहरूमध्ये उदयपुर जिल्ला अत्यन्तै जोखिममा रहेको जसमा बेलका नगरपालिका पनि अत्यन्तै जोखिममा रहेको छ । यस नगरपालिकाको अधिकतम तापक्रम ३८ डिग्री सेल्सियस र न्यूनतम तापक्रम १० डिग्री सेल्सियस छ । मनसुन ऋतुमा बङ्गालको खाडीबाट आउने मनसुनी हावाका कारणले धेरै वर्षा हुन्छ। शीतकालमा अरबी सागरबाट आउने बादलले गर्दा केही मात्रामा वर्षा हुन्छ भने यस नगरपालिकामा वर्षा सरदर २१५२ मिलिलिटर हुने गरेको देखिन्छ ।

२.८ लक्षित समूह विश्लेषणः

सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका विभिन्न औजारको प्रयोगबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कको पुनरावलोकन, अनुगमन वा परीक्षण र छुटेका विषय पत्ता लगाउन समुदायको सानो समूहमा छलफल गर्नु नै लक्षित समूह छलफल हो । समुदायका महिला, बालबालिका, सीमान्तीकृत वर्ग, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, जनजाति, र अल्पसङ्ख्यकसमेत सबै वर्गलाई समेटेर यस प्रकारको छलफल गरिएको छ । यस्तो छलफलमा सबै सहभागीलाई समान रूपले आफ्ना विचार र भनाइ राख्न प्रोत्साहित गरिएको छ । विपद् तथा जलवायु परिवर्तनका कारण यस नगरपालिकाको कृषि, पशुपालन तथा खाद्य सुरक्षा वन तथा जैविक विविधता, जलवायुजन्य प्रकोप, जलस्रोत र ऊर्जा, भौतिक पूर्वाधार, मानव स्वास्थ्य, आदि क्षेत्रहरूमा ३० वर्ष पहिले र हाल महसुस गरिएको असर तथा प्रभाव एवम् भविष्यको अनुमानका बारेमा छलफल गरी निम्नअनुसारको ढाँचामा सूचीकृत गरिएको छ। विपद् र विपद्को सवाल, जीविकोपार्जन तथा खाद्य सुरक्षा (जस्तैः उत्पादनमा घटबढ), जलस्रोत तथा ऊर्जा (पानीको मुहान सुक्नु, अथवा, नयाँ देखा पर्ने ,तथा लोप हुनु), मानव स्वास्थ्य (खानेपानी सरसफाई तथा महामारी) जस्ता विषयमा छलफल गरिएको छ । जसलाई तलको तालिकामा दिइएको छ ।

क्र स	समस्या	३० वर्ष अगाडिको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	कारण	सम्बन्धित सम्भावनका उपायहरू
१	विपद् र विपद्को सवालहरू (भूकम्प, पहिरो बाढी , जङ्गली जनावरको आतङ्क, चट्याङ	सामान्य बाढी तथा पहिरोको प्रभाव कम थियो । मानव सिर्जित कारणभन्दा पनि प्राकृतिक कारणलै नै घटनाहरू बढी भएका थिए जङ्गली जनावर(हत्ती) आतङ्क थियो , तर कृषकहरू खेतबारीमा गोठ बनाएर बस्ने र जङ्गलमा पर्याप्त कन्दमुल पाइने हुँदा हत्ती र बाँदर आतङ्क समुदाय थिएन ।	सडक बिस्तारासगा नाला र पर्यात अल्पस्कराण्का? काम नहुँदा बाढी र पहिरोको समस्या बढेदै गएको । फलस्वरुपमा? समुदायमा मनोवैज्ञानिक असर दैनिक ज्याला मजदुरीमा जीविकोपार्जनमा समस्या विपद्को सङ्ख्या र विपद्को बारम्बरतामा वृद्धि, प्रभावमा वृद्धि , समुदायको जोखिम थप वृद्धि, बहुप्रकोपको सङ्कटासन्नतामा वृद्धि, नयाँ प्रकारका समस्यामा सिर्जना, सामुदायिक उत्तरदायित्व ह्रास , सहर केन्द्रित बसाइँ सराइ,	जनचेतनाको कमी, अव्यवस्थित विकास निर्माण, जनसङ्ख्या वृद्धि,। प्राकृतिक श्रोतको अत्याधिक उपयोग , वातावरण परिवर्तन को कारणले जीविकापार्जनका माध्यमहरू समस्या ग्रस्त	चेतना अभिवृद्धि, जोखिमको लेखाजोखा, एकीकृत विकास निर्माण, समुदायको क्षमता अभिवृद्धि, समुदाय केन्द्रित किट र सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने , सडक बिस्तारमा सकभर भिरालो जमिन प्रयोग नगर्ने । सुरक्षित स्थानमा बस्ती बसाउने, वर्षाको समयमा ढलानालाको व्यवस्थापन गर्ने। वतावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी वन समितिहरूसँग कार्य गरेर बायोइन्जिरिङ प्रविधि अवलम्बन गर्ने । जंङ्गली क्षेत्रमा फलफूल तथा कन्दमुल लगाउने ।
२	जीविकोपार्जन तथा खाद्य सुरक्षा (जस्तैः उत्पादन घट्नु	पशुपालनमा सहजता प्रशस्त मात्रामा अन्नबाली हुने बाली बिरुवामा रोग कम, पशु चौपायालीई औषधि खुवाउनु नपर्ने	सिचाइको अभाव, मौसमी वर्षामा कमी , खेती लगाउने र भित्रयाउने समयमा ढिलाइ, उत्पादनको कमीले खाद्यान्नमा	पानी पर्ने मौसममा परिवर्तन, आवश्यकताअनुसार पानी नपर्नु, रासायनिक मलको अत्यधिक प्रयोग प्रायः भएको कारण जमिनको उत्पादकत्वमा	सिँचाइको प्रबन्ध, सिप विकासमा जोड, वैकल्पिक खेती प्रणालीको विकास, नयाँ उन्नत जातको बिउ मल ,विषादीको प्रयोग ,कषि तथा पशु व्यवसाय आधुनिकीकरण तथा बजार व्यवस्थापन, स्थानीय बिउबिजनको प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने, आधुनिक कृषि प्रणालीको प्रयोगले वातावरणमा आएको

		परपरागत खेती प्रणाली, माटोको उर्वरा शक्ति, भएको, रैथाने बिउको मात्रा प्रयोग हुने	समस्या। अधिकाशं ८० प्रतिशत परिवारका सदस्यहरु कृषि पेसामा आबद भएकाले सबै खेतबारी र पाखमा खेतवरपर प्रयोग गरिन्थ्यो ।	ह्रास आउन थालेको, , जनसङ्ख्या वृद्धि, युवा शक्तिको पलायन, बजारको समस्या	परिवर्तनको बारेमा विस्तृत जानकारी गराउने, भूमिको वर्गीकरण गरी सोही बमोजिम प्रयोग गर्नको लागि समुदायलाई प्रोत्साहित गर्ने
३	मानव स्वास्थ्य , खानेपानी सरसफाइ तथा महामारी	झाडा पखाला , दादुरा, श्वास प्रश्वास समस्या, खानेपानीको प्रशस्त उपलब्धता, वातावरणीय सरसफाइको कारणको साथसाथै मानिस र पशुले प्रयोग गर्ने मलको प्रयोग कम हुने हुँदा दीर्घकालीन रोगहरू भने कम देखिन्थ्यो । पानीजन्य रोगहरूमा कमी थियो	पानी जन्य रोगहरूका वृद्धि ,आँखा तथा छाला सङ्क्रमणमा वृद्धि, झाडापखाला तथा श्वासप्रश्वासमा समस्या, पानीका मूलहरू सुक्दै जानु, प्लाष्टिकजन्य समग्रीको अत्यधिक प्रयोगले , सरसफाइको समस्या,मानिस तथा पशुपक्षीले उपयोग गर्ने, खानेकुरामा अत्यधिक विषादी र अखाद्य मिसावट हुनाले स्वास्थ्य समस्या बढ्दै गएको छ ।	जनसङ्ख्याको वृद्धि, खानपानमा आएको परिवर्तन , वातावरणीय प्रदूषण, मौसममा आएको परिवर्तन, जलसम्पदाहरू प्रदूषित , सरसफाइको अभाव ,सकेसम्म अर्गानिक खानेकुराको सेवन गने, अखाद्य र मिसाटव खानेकुराहरू प्रतिबन्ध गर्ने । चुस्त स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनको लागि नियमित युवाहरूलाई स्वास्थ्य तथा मेटनेरी सम्बन्धी ? तालिम उपलब्ध गराउने ।	सचेतना अभिवृद्धि, सरसफाइको इकाइहरूको निर्माण र पहल , उचित ढल निकासको व्यवस्था, खानेपानी शुद्धीकरण र व्यवस्थापन
४	वन तथा जैविक विविधिता .	वन तथा जैविक विविधताको रामो अवस्था, आवश्यकता अनुसार स्रोतहरुको उपलब्धता, रैथाने	वन फानी , जैविक विविधतामा समस्या, जलाधारको स्रोतहरूमा कमी, विभिन्न प्रजातीका पक्षीप	जनसङ्ख्या वृद्धि वन डढेलो, वन फडानी, वन पैदावरको चोरी निकासी, वातावरणमा आएको परिवर्तन, अत्यधिक मल तथा	सचेतना वृद्धि, वृक्षारोपण , प्लाष्टिकजन्य सामग्रीको प्रयोगमा प्रतिबन्ध , प्राङ्गारिक मल प्रयोजनमा प्रोत्साहन, वैकल्पिक खेती प्रणालीको विकास, वैकल्पिक ऊर्जाको प्रवर्धन आमा समुह तथा युवा क्लवहरू परिचालन गरी

		बिउबिजनको प्रयोग गरिन्थ्यो । कृषि तथा अन्न बालीहरूमा रोग तथा किराहरूको सङ्क्रमण भए पनि विषादीहरूको सट्टा प्राङ्गारिक मल तथा घरमा नै औषधि बनाएर प्रयोग गरिन्थ्यो ।	र मत्युहरूको लोप हुदै जादा , प्राकृतिक प्रकोपको समस्या, बालीनाली तथा पशु चौपायाहरूमा विभिन्न रोग लाग्नु	विषादीको प्रयोग, आयातित बिउबिजनको प्रभाव बढ्दै गएको छ अन्न बाली (मकै, धान) मा फौजी किराहरूमा दर वृद्धि हुँदै गएको छ। विषादीको दर पनि बाँड्दै गएको छ ।	जनचेतना र सचेतना अभियान सञ्चालन गर्ने । ,
४	जलस्रोत तथा ऊर्जा	शुद्ध पिउने पानीको पर्याप्तता, सिँचाइ तथा अन्य प्रयोजनको लागि पानीको उपलब्धता, परम्परागत ऊर्जाको प्रयोग, मौसमी वर्षाका कारण कृषि उत्पादनमा सन्तुलन	पानीका स्रोतहरू सुक्दै जानु, खानण्ढा पानीको अभाव, सिँचाइको अभाव, पानीजन्य रोगहरूमा वृद्धि, बेमौसमी अनावृष्टि, अतिवृष्टि, खण्डवृष्टि	खेतीबालीमा विभिन्न विषादीको प्रयोग , प्लाष्टिक जन्य सामग्रीको प्रयोग , वन फडानी , पानीको मुहानहरू सुक्दै जानु,	व्यवस्थित खानेपानीको योजना , जल तथा जलाधारको संरक्षण, वृक्षारोपण, भूमिगत पानीको व्यवस्थापन,

२.९ भू(उपयोग जोखिम विश्लेषण

यस बेलका नगरपालिकामा उपलब्ध तथ्याङ्कको आधारमा भू-उपयोग जोखिम विश्लेषण गरिएको छ । भू-उपयोगिताको हिसाबले पुथा उत्तरगङ्गा नगरपालिकालाई वन क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, तालतलैया खोला नदी तथा पानीले ढाकेको, सिमसार,भिर तथा अन्य गरी भू-उपयोग प्रणालीहरूमा विभाजन गरिएको छ । यस बेलका नगरपालिकाको बढी जसो भूभाग वन तथा चरन क्षेत्रले ओगटेको देखिन्छ, भने त्यसैगरी दोस्रोमा सिमसार, भिर तथा पहराले ओगटेको पाइन्छ । औद्योगिक क्षेत्रका रूपमा न.पा. भित्र भू(उपयोग भएको छैन भने कूल क्षेत्रफलको १९.४४ प्रतिशत जमिन मात्र खेती योग्य रहेको छ । भू(उपयोगसम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ । यस बेलका नगरपालिकाको भू(उपोगिताको नक्सा तलको चित्रमा देखाइएको छ ।

भू(बनोट प्रकृति	**क्षेत्रफल**

वन जङ्गल	१३७.८६ वर्ग किमी
नदी नाला	३० वर्ग कि मी
खेतीयोग्य जमिन	६७ वर्ग कि मी
आवास क्षेत्र	८ वर्ग कि मी
ताल तलैया	०.००४४२२ वर्ग कि मी
ओद्योगिक क्षेत्र	०
सडकले ओगटेको क्षेत्र	०.३९४ कि मी
सिमसार , भिर तथा अन्य	१०१.४७ वर्ग कि मी
जम्मा	**३४४.७३ वर्ग कि. मी**

नगरपापलिका तथा वडाको भू-बनोट प्रकृति तथा क्षेत्रफल

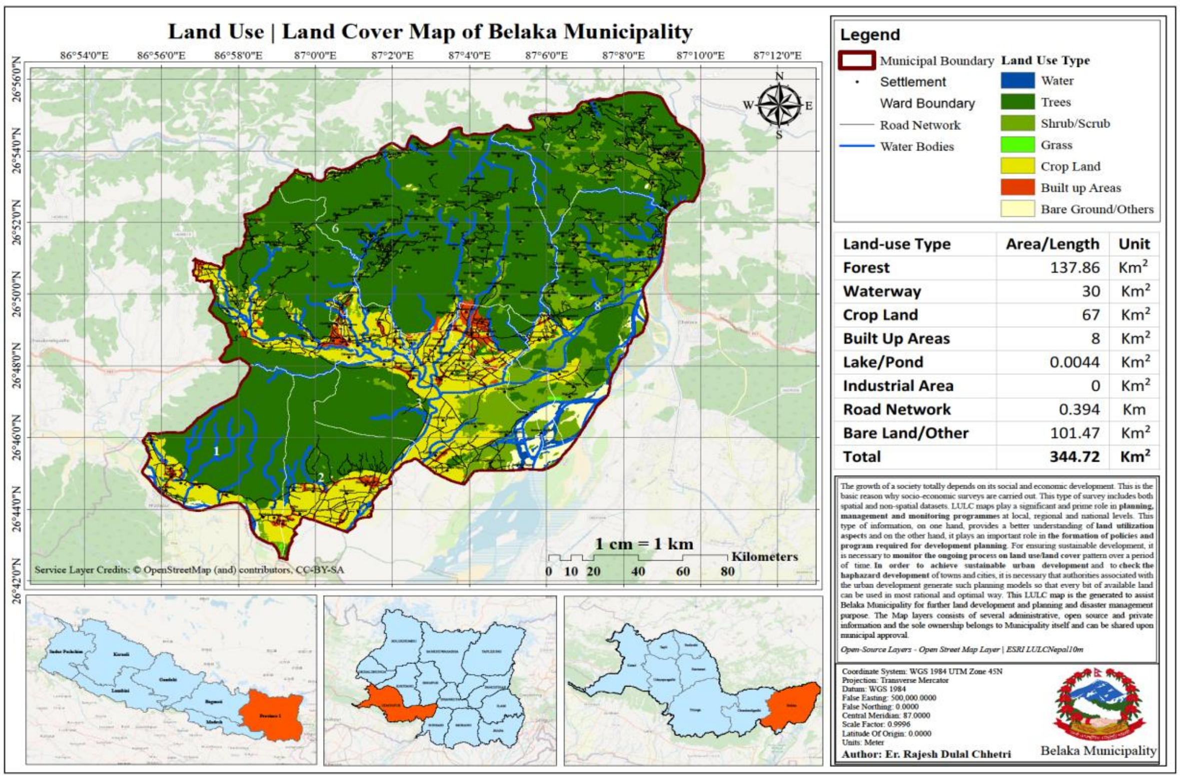

२.१० सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणमार्फत सङ्कटासन्नता स्तरीकरण

यस बेलका नगरपालिकामा विगतमा के-कस्ता प्रकोपका घटना भएका थिए । तिनको सूची तयार गरी त्यसबाट भएको क्षतिको विवरण तयार गरी प्राप्त सूचनाको विश्लेषणबाट कुन वडाको कुन बस्ती कुन प्रकोपका कारण कुन स्तरमा सङ्कटासन्न छ भन्ने पत्ता लगाउने प्रयास गरिएको थियो । सामाजिक स्रोत

नक्साङ्कन, जोखिमको अवस्थाको अध्ययन, अन्य सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका औजारको प्रयोग तथा समुदायसँगको छलफलबाट प्रकोपका जोखिमका हिसाबले नगरपालिका कति घरपरिवार उच्च, मध्यम र न्यून सङ्कटासन्न छन् भनेर छुट्याइएको छ। स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ अनुसार मानवीय क्षति, प्रभावित परिवार सङ्ख्या, घरको क्षति, आर्थिक क्षति, खेतीयोग्य भूमि, तथा वनक्षेत्रको क्षति, सामाजिक क्षति, विगतमा भएका विपद्का घटनाक्रम, बाली लगाउने वा भित्रयाउने समयमा आएको परिवर्तन,जोखिमले भविष्यमा पार्न सक्ने असर, संस्थागत क्षमता, जनङ्ख्याको विश्लेषण, स्थानीय ज्ञान, सीप, प्रविधिलाई सूचक मानी यस नगरपालिकाको वडागत सङ्कटासन्नत वर्गीकरण गरिएको छ।

२.११ स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखाङ्कन

स्थानीय ज्ञान र सीपको प्रवर्धनमार्फत विपद्को सामना गर्न र भविष्यमा अपनाउनु पर्ने विधिको पहिचान गर्न समुदायले विपद्को सामना गर्न अपनाउने गरिएका विधिहरूको सूची तयार गरिएको छ। समुदायले प्रयोग गर्ने मुख्यमुख्य स्थानीय ज्ञान, सीप र विधिको तल बुँदागत रूपमा टिपोट गरिएको छ भने विपद् अघि, विपद्को समय र विपद्पछि व्यक्तिगत रूपमा र सामूहिक रूपमा अपनाउने गरिएको स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको विस्तृत रूपमा तालिका न ११ मा व्याख्या गरिएको छ।

तालिका ११: स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखाङ्कन

क्रस	विपद् / प्रकोपको प्रकार	विपद् पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरणका कार्य		विपद्को सामनाका लागि विपद्को समय र पछि अपनाइएका विधि	
		व्यक्तिगत रूपमा	**सामुदायिक रूपमा**	**व्यक्तिगत रूपमा**	**सामुदायिक रूपमा**
१	बाढी	घरायसी सचेतना, घर तथा खेतबारीमा कुलेसो काट्ने , भलपानी तर्काउने	तटबन्ध निर्माण, डुबान क्षेत्रमा पानीको निकासको प्रबन्ध, वृक्षारोपण	खाना तथा आवासको व्यवस्था , पानी निकासको प्रबन्ध, सहयोगको लागि विभिन्न सङ्घसंस्थामा अपिल, छिमेकीले छिमेकीलाई रासन उपलब्ध गराएको	राहतको व्यवस्थापन, बाँध तथा तटबन्ध निर्माण, प्रभावितहरूलाई सहयोग, खोज तथा उद्धार राहत वितरणमा, गा पा, सशस्त्र प्रहरी रेडक्रस, विभिन्न सहयोग गरेको

२	आगलागी	आगो लगाउने प्रज्ज्वनशील सामग्रीहरू (जस्तै सलाई ,लाइटर ,बच्चाको पहुँचबाट टाढा राख्ने	जनचेतनामूलक गतिविधिहरू,	आगो लागेपछि प्रहरीलाई खबर गरेको,	आगो निभाउने(बालुवा, झारपात) घरभित्र रहेको महत्वपूर्ण कागजात सामग्रीको निकाल्ने, जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने गरेको
३	हावाहुरी	कमजोर घरको छाना बलियो बनाउने	जनचेतना जगाउने	विपद् परिरहेको बेला पशु चौपाया र व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित स्थान लैजाने	आवश्यकताअनुसार राहत वितरण
४	जङ्गली जनावरको आतङ्क(हात्ती)		काँडेतार र बत्ती लगाई , हात्तीलाई धपाएर खेतवारी र बस्तीलाई जोगाउने गरेको	व्यक्तिगत रूपमा समुदायहरूलाई खबर गरी उनीहरूको सहयोग लिएर धपाउने गरेको, निकुञ्जमा खबर गर्ने गरेको	
५	चट्याङ			बिजुली चम्केको बेला घरबाहिर नजाने	
६	महामारी (कोभिड)	स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड अपनाउने	स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड अपनाउने	लकडाउनको पूर्ण पालना गरियो,	सङ्क्रमितलाई क्वारेन्टाइनमा र आइसोलेसनमा राखियो राहत सामग्री वितरण गरियो
७	पहिरो	वृक्षारोपण गर्ने ,पहिरो ग्रस्त क्षेत्रमा बसोबास नगर्ने	जनचेतना जगाउने	व्यक्तिगत रूपमा पशु चौपाया र व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने गरको	विस्थापितहरूको सहयोगको लागि स्थानीय तह, रेडक्रस सुरक्षा निकायससँग समन्वय गरेको
८	सर्पदंश	घरवरपर सफा राख्ने, बाहिर निस्कदा टर्चलाइट को व्यवस्था गर्ने	जनचेतना जगाउने	व्यक्तिगत रूपमा उपचार गर्नका लागि नजिकको सर्पदंश उपचार केन्द्रमा लैजान सहयोग गर्ने गरेको	

२.१२ सम्पन्नता स्तरीकरण

नेपाल सरकारद्वारा सञ्चालित गरिब घरपरिवार पहिचान सर्वेक्षण २०७० मा आधारित पीएमटी-*proxy means test)* विधिद्वारा पहिचान भएका गरिब घरपरिवारको स्थानीय तहगत विवरणलाई स्रोत मानी अति गरिब मध्यम गरिब, सामान्य गरिब र गैरगरिब घरपरिवार छुट्याइएको छ । यस नगरपालिकामा बसोबास गरिरहेका घरपरिवारहरूको विपन्नता स्तरीकरणका आधारमा जनसङ्ख्या विवरण प्रस्तुत गरिएको छ। यहाँ विपन्नता स्तरीकरण गणना गर्दा आफ्नो उत्पादनले ३ महिना पनि खान नपुग्ने अति गरिब, आफ्नो उत्पादनले ३ देखि ६ महिना खान पुग्ने गरिब, आफ्नो उत्पादनले ७ देखि ९ महिना खान पुग्ने मध्यम र आफ्नो उत्पादनले ९ देखि १२ महिना वा खाद्यान्न बिक्री गर्नेलाई सम्पन्नको सूचीमा वर्गीकरण गरिएको छ । तथ्याङ्कअनुसार अति गरिबको जनसङ्ख्या कुल जनसङ्ख्याको २२.३ प्रतिशत रहेको छ। यो तथ्याङ्क खाद्यान्न पर्याप्तताका आधारमा स्तरीकरण गरिएको हो ।

वडा न	अति गरिब प्रतिशत	गरिब प्रतिशत	मध्यम प्रतिशत	सम्पन्नता प्रतिशत
१	१९.५	२१.२	६.५	५२.८
२	१६.९	११.६	६.३	६५.१
३	१४.६	२१.०	११.३	५३(०
४	३३.४	१६.७	६.७	४३.२
५	३१.२	२६.६	७.६	३४.६
६	११.३	३४.९	२५.०	२८ं८
७	२३.५	५५)९	११.३	९.३
८	७.६	३४.५	२२.६	३५.३
९	४२.०	३४.५	६.६	२३.८
जम्मा	**२२.३**	**२५.४**	**११.०**	**४१.२**

नगरपालिका स्तरीय घरधुरी सर्वेक्षण २०७५

२.१३ नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण

बेलका नगरपालिकामा नगरपालिकास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति गठन भएको छ । यसले गर्दा समुदायलाई विपद्सँग सामना गर्ने क्षमता विकासमा सहयोग गर्नेछ। यस विपद् व्यवस्थापन समितिलाई विपद्सम्बन्धी विभिन्न तालिमहरू प्रदान गरी तिनिहरूको ज्ञान, सिप र क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ । यसका साथै विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सक्षम बनाउनका लागि आपत्कालीन कोषको स्थापना गरी त्यसको बढावा गर्न सके विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता बढ्ने देखिन्छ । यस नगरपालिकामा कार्यरत वडा कार्यालयहरू, स्वास्थ्य चौकी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी उपशाखा, प्रहरी चौकी, विद्यालयहरू, बैँक तथा ऋण सहकारी संस्थाहरू, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू आदिलाई पनि क्षमता मान्न सकिन्छ। नगरपालिकामा कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घसंस्थाहरू जसले यस क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र समुदायको क्षमता बढाउने कामहरू गरिरहेका छन् ।

नगरपालिकामा रहेका विभिन्न राजनीतिक दल तथा समूहहरू, आमासमूह, महिला समूह, विभिन्न बचत समूह, नगरपालिकाभित्रका युवा तथा बाल क्लवहरू, टोल विकास संस्थाहरूलाई यस नगरपालिकाको क्षमता मान्न सकिन्छ । यसैगरी यस नगरपालिकामा रहेका शिक्षक तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत समुदाय पनि छन्,जसको ज्ञान तथा सीप विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुन सक्छ ।

यसका साथै यस नगरपालिकाभित्रका खुल्ला क्षेत्रहरू, विद्यालय भवन, विद्यालयको खाली चौर, सामुदायिक वन, सामुदायिक भवन, पानीको स्रोतहरू (मूल, नदी तथा कुवा)लाई पनि क्षमता मान्न सकिन्छ । नगरपालिकामा भएका विभिन्न क्षेत्रहरूका पहुँचवाला समुदायका व्यक्तिहरू यस नगरपालिकाका क्षमता हुन्। यस नगरपालिकामा रहेका सिकर्मी, तथा डकर्मीहरूले स्थानीय सीप र आफ्नै क्षमता र दक्षताको आधारमा काम गर्ने गरेका छन् । उनीहरूमा स्थानीय स्रोत र सामग्री परिचालन गरी भूकम्प प्रतिरोधी संरचना निर्माण गर्ने सीप तथा क्षमताको विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसैगरी यहाँ भएका दक्ष जनशक्तिको रूपमा तालिम प्राप्त स्वयंसेवक, ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता ,तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक, शिक्षक, कर्मचारी, स्वयंसेवक, र पौडीबाज, सिकर्मी र डकर्मीहरूलाई थप तालिम प्रदान गरी उक्त मानव स्रोतको सीपलाई विपद्का बेला प्रयोग गर्न सकिन्छ, त्यसैले यसलाई क्षमता मान्न सकिन्छ ।

विपद्का घटनाबाट हुन सक्ने क्षतिलाई कम गर्न वा सामना गर्न सामाजिक, भौतिक एवं धारणागत क्षमताहरू अभिवृद्धि गरी उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गर्नु आवश्यक छ । त्यसैले स्थानीय श्रोत र साधनलाई उपयोग गर्दे विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गरी जोखिम कम गर्ने उपायको खोजी गर्ने वडामा रहेको स्रोत साधनहरूको पहिचान गरी विश्लेषण गरिएको छ ।

यस बेलका नगरपालिकाको क्षमताको स्रोतअर्न्तगत २८ वटा खेल मैदान, ६ वटा युवा क्लव, १६ वटा धार्मिक तथा ऐतिहसिक स्थल, १८ वटा पाटी पौवा र चौताराहरू , राष्ट्रिय वन १ वटा, सामुदायिक वन ५३ वटा , निजी वन २० वटा, खोला ३६ वटा ,तालतलैया पोखरी तथा सिमसार क्षेत्र ७ वटा, पार्क उद्यान ६ वटा, एम्बुलेन्स ५ वटा, आगो निभाउने, पानी टयाङ्की, १ वटा , फायर बलप्रति वडामा ४ , ४वटा फायर फाइटिङ २ , २ वटा प्रति वडामा, कालो पत्रे ३२ किमी, ग्राभेल ४० किमी, कच्ची सडक ३१९कि ,पक्की पुल १० वटा ,झोलुङ्गे ३ वटा कल्भर्ट २ वटा, बैंक तथा वित्तीय संस्था ९ वटा, सहकारी संस्था ३३ वटा, आधारभूत विद्यालय ५४ वटा, मावि १७ वटा , क्याम्पस , १ वटा , सामुदायिक बालविकास केन्द्र, स्वास्थ्य संस्था आयुर्वेद केन्द्र १ वटा, स्वास्थय चौकी ४ वटा, सहरी स्वास्थ्य केन्द्र २ वटा, फार्मेसी १० वटा, निजी क्लिनिक २५ वटा ,बर्थिङ सेन्टर र २ वटा, निजी पोलिक्लिनिक २ वटा , सर्पदंश उपचार केन्द्र २ वटा टिभी उपचार केन्द्र ४ वटा ,ल्याब २ वटा, दन्तक्लिनिक २ वटा, आधारभूत ७५, जना मावि २१ जना, स्वास्थ्यकर्मी १९ जना रहेका छन् । यसका साथै खोज उद्धार तथा प्रतिकार्यका सामग्रीहरू पालिकाको वडा न १ र २ मा भन्डारन गरेर राखिएको छ । विपद्को समयमा नगरपालिकामा भएका यी मानवीय स्रोतहरू तथा सामग्रीहरू परिचालन गर्न सकिन्छ ।

२.१४ खुलाक्षेत्र सम्बन्धी विवरण

यस बेलका नगरपालिका क्षेत्र क्षेत्रफल र जनसङ्ख्याको हिसाबले न्यून जनङ्ख्या भएको क्षेत्र मानिन्छ। ठूला ठूला भवन, संरचना, उद्योग, कलकारखानाहरू नभएकाले अधिकांश भूभाग खुला रूपमा रहेको छ। प्राकृतिक विपद्को बेला आवश्यक पर्ने खुला क्षेत्रको रूपमा यस क्षेत्रमा रहेका जम्मा ९ वटा वडाहरूमा प्रति वडा १/१ स्थानका दरले जम्मा ९ वटा खुलाक्षेत्र पहिचान गरी घोषणा गरिएको छ।

स्थान	खुला क्षेत्रको नाम	क्षमता
वडा न १	आम्बासी पुरन्दह, भालन्ती	१५०० घरधुरी
वडा न २	लाली गुराँस खेल मैदान, सिर्जनशील, गलफरिया खेलमैदान, रेडक्रस भवन, क्लवको भवन	२००० घरधुरी
वडा न ३	आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रको खाली चौर, कले चौरी, दुर्गा मन्दिरअगाडिको खेल मैदान, सिर्जना टोलको खेल मैदान	१५०० घरधुरी
वडा न ४	हात्ती सुडे खेल मैदान, गुरुङ चौरी खेल मैदान, लालेया खेल मैदान,	१००० घरधुरी
वडा न ५	औद्योगिक ग्राम देउराली खेल मैदान,पोखरिया खेल मैदान सिकरदी खेलमैदान	३००० घरधुरी
वडा न ६	लेकाली रङ्गशाला, बुद्धचौक, सुकुम्ला खेलमैदान	४००० घरधुरी
वडा न ७	कान्चिराङ खेलमैदान ,हकी खेल मैदान	३५० घरधुरी
वडा न ८	सेती खोला खेल मैदान, मेखवारी खेलमैदान	६०० घरधुरी
वडा न ९	धौरी , भचुवा, स्वामी चौक खेलमैदान	८०० घरधुरी

खण्ड ३ दीर्घकालीन सोच, परिदृश्य, लक्ष्य, नीति तथा रणनीति

३.१ दीर्घकालीन सोच

बेलका नगरपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यलाई संस्थागत गरी विपद् उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्ने ।

३.२ परिदृश्यः

गरिब, सङ्कटासन्न र सामाजिक रूपले बहिष्कृत समुदाय र उनीहरूको घर स्तरमा रहेको कुपोषण र कमजोर स्वास्थ्य तथा अन्य प्रकोपजन्य र जलवायुजन्य विपद् जोखिम न्यूनीकरणका तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरूमा समुदायको अधिकतम सहभागितामार्फत हरेक समुदायको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने । विपद्बाट हुने मानवीय, सामाजिक, आर्थिक, भौतिक तथा जीविकोपार्जनका साधनहरूमा हुने क्षतिमा कम गर्दै समुदायको उत्थानशीलतातर्फ उन्मुख गर्नु ।

३.३ लक्ष्य

बेलका नगरपालिकामा रहेको विभिन्न तरिकाले जोखिम र सङ्कटासन्नता अवस्थामा रहेका घरपरिवारको अवस्था विश्लेषण, जोखिम र क्षमता विश्लेषण गर्न र सोही बमोजिम विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्दै स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गरी विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्ने ।

३.४ उद्देश्य

क) समुदाय, वडा तथा नगरपालिकास्तरमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गर्न न्यूनतम आधार र मापदण्ड निर्धारण गर्नु ।

(ख) समुदाय, वडा तथा नगरपालिका स्तरमा रहेको विपद्को सङ्कटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण गर्न र सोही बमोजिम विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्दै स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरणमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाहरूको निर्माणमा योगदान पुऱ्याउनु ।

(ग) समुदाय, वडा तथा नगरपालिकास्तरका नीति तथा विकास कार्यक्रममा सबै क्षेत्र र वर्ग (महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, दलित, आदिवासी, जनजाति, प्रकोप प्रभावित, जलवायुजन्य प्रभावित वा सङ्कटासन्न समुदाय तथा व्यक्तिहरूजस्ता वर्ग एवं नेपाल सरकारले लक्षित समूह भनी परिभाषित गरेका वर्ग) को समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चिता गर्ने ।

(घ) समुदाय र घरपरिवारस्तरको पोषण र स्वास्थ्य क्षेत्रको क्षमता सबलीकरणका लागि घरपरिवारस्तरको कार्ययोजना निर्माण गरी उनीहरूको पहलमा उत्थानशीलता निर्माणका लागि आगामी क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

३.५ नीति

वडा तथा नगरपालिका, स्थानीय तहमा रहेका सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी तथा सार्वजनिक निकाय तथा सङ्घसंस्थाहरूसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिमार्फत समितिका सदस्य तथा पदाधिकारी एवं समुदायका व्यक्तिहरूलाई विपद् तथा जलवायुसम्बन्धिका गतिविधिहरूमा सहभागिता गराई समुदायको उत्थानशीलताका योगदान पुऱ्याइनेछ ।

३.६ रणनीति

स्थानीयस्तरको समुदाय, वडा तथा स्थानीय तहमा रहेका सरोकारवाला निकाय तथा सङ्घसंस्थाहरूसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिहरूको गठन गर्ने तथा उक्त समितिमार्फत समितिका सदस्यरू तथा पदाधिकारी एवं समुदायका व्यक्तिहरूलाई विपद् तथा जलवायुसम्बन्धिका गतिविधिहरूमा सहभागिता गराई क्षमता विकास गराइनेछ । उक्त निर्देशिकाको कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहले आफ्नो स्थानीय स्तरमा उपलब्ध साधन, स्रोत, सांस्कृतिक तथा पर्यावरणीय संरचना अनुकूल विभिन्न रणनीतिहरू अवलम्वन गर्न सकिनेछ। साथै समुदायमा रहेका प्रकोप तथा जोखिमको पहिचान तथा क्षमताको लेखाजोखा, योजना निर्माणका सबै प्रक्रियामा समुदायका अति जोखिममा रहेका समूह तथा वर्गको समानुपातिक सहभागितालाई सुनिश्चित गरी योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ। स्थानीय विपद जोखिम लेखाजोखा तथा नक्साङ्कन गर्दा अति जोखिम तथा संवेदनशील स्थानमा रहेका बस्तीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरणको लागि प्रोत्साहन गर्ने साथै नदी कटानमा रहेका उच्च सङ्कटासन्न बस्ती तथा बाढीबाट हुने मानवीय तथा भौतिक क्षतिलाई रोक्नका लागि पानीजन्य विपद्को पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना, स्थानीय निकाय र राज्यसरकारसँगको समन्वय तथा सहकार्य गरी पहलकदमी सुरुवात गरिनेछ । समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण वा व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय ज्ञान, सीप, स्रोत र साधनको उपयोग गर्नुका साथै यस्ता स्थानीय तहमा विपद् जोखिम तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय वार्षिक तथा आवधिक विकासका योजनाहरूमा मूलप्रवाहीकरण गर्दै लैजाने विषयलाई ध्यान दिन जरुरी छ ।

खण्ड ४ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरू

४.१ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी ,रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका योजनाहरू:

यस नगरपालिकाअर्न्तगत रहेका विभिन्न वडाहरूमा गरिएको सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषणबाट पहिचान भएका प्रकोपहरूको आधारमा यो योजना निर्माण गरिएको छ। योजना निर्माण गर्दा सम्पूर्ण वडाहरूमा देखिएको प्रकोपमध्ये मुख्य प्रकोपलाई योजनामा समावेश गरिएको छ। योजना तर्जुमा गर्दा विपद् पूर्वका क्रियाकलाप, विपद्को समयका क्रियाकलापहरू र विपद्पश्चात्का क्रियाकलापहरू गरी मुख्य तिन भागमा छुट्याइएका छन्। यसका साथै नीतिगत, जनचेतना अभिवृद्धिका योजना, पूर्वतयारीका योजना भौतिक पूर्वाधार विकासका योजना, विपद् सामनाका योजना तथा पुर्नलाभ योजनाहरु समावेश गरिएको छ।

४.१.१ नीतिगत व्यवस्था तथा निर्णयः

यस योजनाअन्तर्गत विभिन्न प्रकोपबाट उत्पन्न हुनसक्ने विपद्हरूको सामना गर्न नगरपालिकास्तरीय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील समितिका साथै वडास्तरीय समितिहरू निर्माण गरिएको र उक्त समितिहरूले गर्ने कार्य तथा जिम्मेवारीहरू निर्धारण गरिएको छ। साथै निम्न उल्लिखित नीतिगत कार्ययोजनाहरू निर्माण गरिएको छ।

४.१.२ जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

बेलका नगरपालिकाअर्न्तगतका विभिन्न समुदाय तथा वडामा पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको कारणले प्रभावित क्षेत्र तथा पार्न सक्ने प्रभावहरूलाई मध्य नजर गरी नगरपालिका तथा वडाले त्यसबाट अनुकूलन हुनको लागि अपनाउनुपर्ने विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकीकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको छनौट गरिएको छ। पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको कारणले प्रभावित क्षेत्र तथा पार्न सक्ने प्रभावहरूलाई मध्यनजर गरी नगरपालिकाले त्यसबाट उत्थानशील हुनको लागि अपनाउनुपर्ने विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकीकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको छनौट निम्नअनुसार गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन			समयावधि
				अनमुमानित बजेट(रु)	आन्तरिक (रु)	बाह्य (रु)	
१	भूकम्प	भूकम्प सुरक्षासम्बन्धी जनचेतना अभिवद्धि गर्ने र सोका लागि पर्चा पम्पलेट वितरण र सडक नाटकजस्ता क्रियाकलाप गर्ने, भूकम्प प्रतिरोधात्मक भवन निर्माण तथा भवन प्रबलीकरण बारेमा टोल टोलमा जानकारी गराउन, खुल्ला ठाउँको पहिचान गर्नुपर्ने , भवन निर्माणमा अनुगमन तथा नियमन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१८ लाख	नगरपालिका (१५ लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय ३ लाख	२०८०। २०८१
२	बाढी	विद्यार्थीहको सहभागितामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, बाढीको उच्च जोखिम क्षेत्रको वडा कार्यालय र टोल विकास समिति र समुदायमा जनचेतनामूलक कार्यदल संस्थागत गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	५ लाख	नगरपालिका (४ लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय १ लाख	२०८०। २०८१ मा र त्यसपछि पनि निरन्तर
		बाढी जोखिम न्यूनीकरण गर्न यस पालिकामा बाढीले क्षति पुऱ्याउने खोलाको पहिचान गरि DPR तयार गरि दीर्घकालीन योजना बनाई नियन्त्रण गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	६० लाख			

	बाढी	बाढी जोखिम न्यूनीकरण गर्न पम्लेट तयार गरि चेतना वृद्धिको अभियान संचालन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	६ लाख	नगरपालिका (५ लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	०७९।०८० मा र त्यापछि र पनि निरन्तर
		सडक नाटक तथा लोकगीत प्रतियोगिता मार्फत बाढी सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	४ लाख	नगरपालिका (३ लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	२०७९। ०८० मा र त्यसपनि निरन्तर
३	पहिरो	वृक्षारोपण, जैविक तटबन्ध , सडक निर्माण गर्दा खेरि बास अमिस्रो लगायतका बिरुवा पनि लगाउने भन्ने बारेमा समुदायलाई जानकारी गराउने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख	नगरपालिका (३ लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, सबवन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	२०८०। ०८१ मा र त्यसपनि निरन्तर
		बायो इन्जिनियरिङ क्षेत्रको पहिचान गरी तार जाली व्यवस्थापन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१ करोड	नगरपालिका (१० लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, सबवन	

						डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (९०लाख)। प्रदेश सरकार	
	पहिरो	आवश्यकताअनुसार बस्ती स्थानानन्तरणको व्यवस्थापन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति		नगरपालिका	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, सबवन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (८लाख)। प्रदेश सरकार	
	पहिरो	अति जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी तारजालीको व्यवस्थापन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१ करोड	नगरपालिका (१० लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, सबवन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरू, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिया	

						सरोकारवाला अन्य निकाय (९० लाख)। प्रदेश सरकार	
४	आगलागी /डढेलो	सुख्खा मौसम, हावाहुरी आउने बेलामा जङ्गलमा आगो नलगाउन तथा जथाभावी आगो नसल्काउन समुदायलाई सचेत गर्ने, विद्यालयमा आगलागीसम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने high tension line नजिक बस्ती नबसाल्न चेतना फैलाउने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति	६ लाख	नगरपालिका (५लाख)	प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	२०८०। २०८१ र निरन्तर
	आगलागी	आगलागी नियन्त्रणको लागि सामुदायिक वनलाई परिचालन तथा अमिभुखीकरण गर्न आफनो वन क्षेत्रमा आगलागीको नियन्त्रण गर्न सुझाव दिने र अनुगमन गर्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख	नगरपालिका (२ लाख)	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	२०८०। २०८१ र निरन्तर
	आगलागी	तराई क्षेत्रमा दमकलको व्यवस्थापन गर्न र पहाडी क्षेत्रमा पनि पोखरी निर्माण गर्ने , अग्निरेखा झाडी सरसफाइको काम गर्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति			विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, विपद् व्यवस्थापानमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	२०८०। २०८१ र निरन्तर
	आगलागी	आफ्नो घरगोठको छाना राम्रो सँग बाँध्ने र बाँध्न लगाउने ,घर	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद्	४ लाख	नगरपालिका	विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी	२०७९।२०८०

		बनाउँदा ठूलठूला रुखको वरिपरि नबनाउने र हावाहुरी आउँदा रुख(बिरुवाको फेदमा नबस्न समुदायलाई सचेत गर्ने	व्यवस्थापन समिति			निकायहरू, सबवन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरू, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (९०)	
५	सडक दुर्घटना	विद्यालय सचेतना कार्यक्रम ट्राफिक,प्रहरी, विद्यालय वडा र यातायातसँग समन्वय गरी ट्राफिक सचेतना क्रार्यक्रम सञ्चालन गर्ने जेब्रा क्रसिङ ट्राफिक चिह्नसहितको होर्डिङ बोर्ड राख्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति		नगरपालिका	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय ,ट्राफिक प्रहरी विद्यालय , यातायात व्यवसायी सङ्घ	२०८०।२०८१
	सडक दुर्घटना	मापसे चेक गर्ने । सवारी चालक र बस्ती समुदाय स्थानमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति		नगरपालिका	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय ,ट्राफिक प्रहरी विद्यालय , यातायात व्यवसायी सङ्घ	२०८०।२०८१ र निरन्तर
७	जङ्गली जनावरको आतङ्क	जङ्गली जनावरको आतङ्कबाट सुरक्षित राख्न	नगरपालिका र वडास्तरीय		नगरपालिका	प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार, जलवायु	२०८०।२०८१

		अवलम्बन गर्नु पर्ने उपायहरूबारे चोक बजारमा चेतना जगाउने होर्डिङ बोर्ड राख्ने	विपद् व्यवस्थापन समिति			परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय, सामुदायिक वन समिति, वन सबडिभिजन कार्यालय	
	जङ्गली जनावरको आतङ्क	वन्यजन्तु आतङ्क क्षेत्रमा तारबारको व्यवस्थापन गर्ने				प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय, सामुदायिक वन समिति, वन सव डिभिजन कार्यालय	२०८०।२०८१, २०८२,

प्रा. क्र.	प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको उपलब्धता			समयावधि
				जम्मा बजेट रु लाख)	आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी	समयावधि
१	भूकम्प	कम्तीमा ५०० परिवारलाई व्यवस्थापन गर्न सक्ने २ वटा भूकम्प प्रतिरोधात्मक सुरक्षित आवास केन्द्रको निर्माण गर्ने ,भ	नगरपालिका विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	.१ करोड	भवन डिभिजन कार्यालय, निर्माण व्यवसायी सङ्घ (३० लाख)	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय (७० लाख) प्रदेश सरकार	३ वर्ष
		सार्वजनिक भौतिक संरचनाहरुको भूकम्प प्रतिरोधी, क्षमताको लेखाजोखा तथा विश्लेषण गरी , आवश्यकता अनुसार सबलीकरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		भवन डिभिजन कार्यालय, निर्माण व्यवसायी सङ्घ उद्योग वाणीज्य सङ्घ र अन्य पेसागत सङ्घ सङ्गठनहरू	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार ,सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	
२	बाढी	नयाँ बाँधहरू (जैविक तटबन्धन, निर्माण गने (सिसुवा खोला, गिदेरी खोला , अमिन खोला, यशोदा खोला, मूर्ति खोला	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका	.२ करोड	न.पा.	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	२०८२ भित्र
		वतावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरी खोला तथा नदीहरूको व्यवस्थापन गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका	.१ करोड	न.पा.	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	२०८२ भित्र
	बाढी	खोला तथा नदीका किनारहरूमा हरियाली प्रवर्धन गर्नका लागि सामुदायिक वनसँग सहयकार्य गरी वृक्षारोपण गर्न	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका	१० लाख	न.पा.	प्रदेश र संघीय सरका,, विकास साझेदार, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू सामुदयिक वन , भूसंरक्षण ,	२०८१ भित्र
३	पहिरो	पहिरोग्रस्त क्षेत्रहरूको पहिचान गरी विज्ञहरूको परामर्श लिई बायोइन्जिनियरिङ, वृक्षारोपण, गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति,	५० लाख	न.पा.	प्रदेश र सङ्घीय सरकार,, विकास साझेदार,	२०८२ भित्र

			बेलका नगरपालिका			सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू, सामुदयिक वन , भूसंरक्षण ,	
४	आगलागी/ डढेलो	मौसमी सूचना सम्प्रेषण , पूर्वतयारीका लागि सीप तथा साम्ग्रीको व्यवस्था, पानी सङ्कलन ट्याङ्की निर्माण, दमकल सेवाको थप व्यवस्था , आगो नियन्त्रण टोली गठन, दक्षता वृद्धि तथा परिचालन गर्ने	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिक वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	८५ लाख	जिल्लास्थित सुरक्षा निकाय, बेलका नगरपालिका	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	२ वर्ष
	आगलागी/	सामुदयिक वनहरूसँग सहकार्य गरी अग्निरेखा निर्माण गर्ने र खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्ने	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका, , वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	८५ लाख	जिल्लास्थित सुरक्षा निकाय, बेलका नगरपालिका	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	२ वर्ष
	डढेलो	नजिकको पालिकासँग हसकार्य गरी दमकलको व्यवस्थापन गर्ने	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका, , वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	८५ लाख	जिल्लास्थित सुरक्षा निकाय, बेलका नगरपालिका	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू , स्थानीय तहअन्तर्गत	२ वर्ष
६	सर्पदंश	घरायसी तथा सामुदायिक सरसफाइ अभियान, उपचार सेवामा स्तरोन्नति, पानी निकासको व्यवस्थापन , स्थानीयस्तरमा प्राथमिक उपचारको दक्ष जनशक्ति तथा आकस्मिक सामग्रीको व्यवस्थापन	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	.१ करोड	न.पा.	प्रदेश र सङ्घीय सरकार, विकास साझेदार तथा गैरसरकारी निकायहरू	२ वर्ष

७	जङ्गली जनावर को आतङ्क	वन क्षेत्रमा घेरावार लगाउने, वन फडानी, तथा चोरी निकासीमा बन्देज, जङ्गली जनावरको आहारजन्य वृक्षारोपण , समुदाय तथा बजारक्षेत्र प्रवेश गरेको , जनावरहरूलाई जङ्गलतर्फ धपाउने समूह निर्माण र र परिचालन	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका न पा , वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	१२ लाख	कृषिशाखा	प्रदेश र सङ्घ सरकार, विकास साझेदरा सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू	२ वर्ष

४.१.३ जोखिम न्यूनीकरण

यस बेलका नगरपालिकाअन्तर्गत रहेका विभिन्न प्रमुख प्रकोपहरू जस्तैः भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, /डढेलो, सडक दुर्घटना, चट्याङ, सर्पदंश, जङ्गली जनावरको आतङ्क, कृषिबालीमा लाग्ने रोग प्रकोप आदिले पुऱ्याएको क्षति तथा जोखिमको न्यूनीकरण गरी जलवायु उत्थानशील समुदाय निर्माण गर्न निम्न बमोजिमका जोखिमहरू पहिचान गरी व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू यस योजनाअन्तर्गत समोवश गरिएका छन् ।

४.१.४ आपत्कालीन पूर्वतयारी

प्रा. क.	विपद्का् सम्भावित अवस्था	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू	अनुमानित बजेट	मुखय जिम्मेवारी	स्रोतको अवस्था		समय अवधि
					आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१	प्रभावितहरूका लागि तत्कालीन आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिको समस्या	बेलका न पा र वडा स्तरमा आपत्कालीन कोषको स्थापना , परिचालन नीतिको तर्जुमा र आवश्यकताअनुसार कोषको परिचालन तथा व्यवस्थापन	१० लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, वडा विपद् व्यवस्थापन	बेलका नपा, , जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	१ वर्ष भित्र
२	विपद्मा प्रतिकार्यका लागि दक्ष जनशक्तिको अभाव	सुरक्षा निकायका प्रतिकार्यकर्ताबाहेक समुदाय स्तरमा पनि निम्नअनुसार दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने, पालिकाको सबै वडामा प्रति वडा ९ जनाको दरले समुदायिक खोज उद्धारकर्ता , प्राथमिक उपचारककर्ता , क्षतिको आवश्यकता लेखाजोखा समूहहरू तयारी	१ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, वडा विपद् व्यवस्थापन	बेलका नपा, , जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	२ वर्ष भित्र

३	विपद् प्रतिकार्य सामग्री व्यवस्थापन तथा राहत भन्डारन नहुनु	पालिकाभित्र सबै वडाको पहुँच हुने गरी २ वटा राहत गोदाम व्यवस्थापन गर्ने	५ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	१ वर्ष भित्र
४	राहतको आवश्यकता	राहत व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन कम्तीमा ५० परिवारको लागि खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीको भन्डारन गर्ने	२ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र नगरपालिका	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	१ वर्ष भित्र
५	आवासको क्षति	आपत्कालीन आवासको सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने	१५ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	सहारा नेपाल र नगरपालिका	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	१ वर्ष भित्र
६	समन्वयमा समस्या	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा अन्य सरोकारवला निकायहरूसँग समन्वय संयन्त्र निर्माण गर्ने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	सहारा नेपाल, नगरपालिका	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	१ वर्ष भित्र
७	आपत्कालीन आश्रय स्थलको समस्या	पालिकामा भएको सामुदायिक भवन, विद्यालयहरूको क्षमता विश्लेषण गरी आपत्कालीन आश्रय स्थलको रूपमा विकास गर्ने ।	५० लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	सहारा नेपाल, नगरपालिका	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	२ वर्ष भित्र
	शिक्षा (विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कक्षा)	विद्यालयले कक्षा ६ देखि १० सम्मको विद्यार्थीको बालमैत्री, वातावरण मैत्री र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अतिरित्त कक्षा संचालन हुनुपर्ने ।	५ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	सहारा नेपाल, नगरपालिका	सङ्घीय तथा, प्रदेश सरकार , मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	२ वर्ष भित्र

४.२ विपद्का समयमा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू :

बेलका नगरपालिकाभित्र कुनै पनि समयमा विपद् परेमा प्रभावितहरूको उद्धार स्वास्थ्य सुरक्षा, जीवन रक्षा र सम्पत्ति संरक्षकका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरू तलको ढाँचामा राखी उल्लेख गरिएको छ । यस योजनामा विशेषगरी पूर्वसूचना हराएकाहरूको खोजी, प्रभावितहरूको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खबर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरूमा जोड दिइएको छ । यस प्रक्रियामा नेपाल सरकारको विपद् प्रतिकार्य ढाँचाअनुसार सञ्चालन गरिनेछ ।

प्रा.क्र.	विपद्का सम्भावित अवस्था	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू	अनुमानित बजेट	मुखय जिम्मेवारी	श्रोतको अवस्था		समय अवधि
					आन्तरिक	बाह्य	

						(सहयोगी)	
१	घाइते मृत्यु सम्पर्क विच्छेद, भौतिक तथा आर्थिक क्षति, त्रासको अवस्था	आफु समुदाय सुरक्षित भए नभएको यकिन गर्ने सुरक्षा निकाय, र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा खबर गर्ने	रु ६ लाख	समुदाय तथा वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरपालिका स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति रु४ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरु रु २ लाख	० देखि १ घण्टा भित्र
२	घाइते मृत्यु सम्पर्क विच्छेद, भौतिक तथा आर्थिक क्षति, त्रासको अवस्था	IRA (Initial Rapid Assessment) गर्ने, सूचना प्रवाह गर्ने , आवश्यकता अनुसार खोज तथा उद्धार र प्राथमिक उपचार गर्ने ।	रु ३ लाख	सामुदायिक प्राथमिक उपचार र वडा विपद् व्यवस्थापन समिति, नेपाल रेडक्रस वडा र नेपाल प्रहरी	नगरपालिका स्तारीय विपद् व्यवस्थापन समिति रु २ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू रु १ लाख	० देखि ७ घण्टा
३	घरवारविहिन तथा सम्पर्क विच्छेद	अस्थायी आवास व्यवस्थापन गर्ने , प्रभावितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा सार्ने	रु ८ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु ५ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरु रु ३ लाख	० देखि २४ घण्टा
४	तत्काल तयारी खानाको व्यवस्था	तयारी खानाको वितरण,	रु ३ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु ३ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू	० देखि २४ घण्टा
५	भौतिक तथा आर्थिक क्षतिको अवस्था	क्षतिको थप विवरण सङ्कलन गरी राहत वितरण कार्यलाई व्यवस्टिढ ागर्ने	रु १ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु १ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू	२४ देखि ७२ घण्टा
६	क्षतिको यकिन विवरण थाहा नहुनु	क्षतिको यर्थाथ विवरण संकलन गर्न , प्रभावितहरूको दर्ता कार्य तथा	रु १ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरु	४८ देखि ७२ घण्टा

		लाभान्वित कार्ड वितरण गर्ने			निकाय रु १ लाख		
७	भौतिक संरचनाको क्षतिको अवस्था	भौतिक पूर्वाधारको लागत सङ्कलन गर्ने	रु १ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु १ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू	४८ देखि ७२ घण्टा
८	आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिमा समस्या	प्रभावितको अवस्था हेरी अस्थायी आवासमा स्थान्तरण र राहत वितरण कार्य (अस्थायी आवास सामग्री, नगद वितरण, खानेपानी व्यवस्थापन, सरसफाइ तथा स्वच्छताको व्यवस्था , स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्था ,संरक्षण, सामग्रीको व्यवस्थापन	रु १६ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	नगरपालिका रु १२ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू रु ४ लाख	४८ देखि ७२ घण्टा, आवश्कताको अनुसार ३ महिनासम्म
		विपद्को समयमा बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका व्यत्तिहरूको विशेष सहयोगको लागि व्यवस्था	रु ५ लाख	स्थानीय विपद् तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	नगरपालिका रु २ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू रु ३ लाख	४८ देखि ७२ घण्टा, आवश्कताको अनुसार ३ महिनासम्म

४.३ विपद्पश्चात्का पुर्नलाभ अन्तर्गत पुनःस्थापना र पुनःनिर्माणका कृयाकलपाहरू:

योजनाको यस भागमा विपद् भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएको क्षति विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामानय बनाउन पूर्ण विस्थापित परिवारको पुनःस्थापना गर्न, क्षतिग्रस्त संरचनाहरूको मर्मत सम्भार पुर्ननिर्माण गर्न र भविष्यमा पर्न सक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न आवश्यक कृयाकलापहरूलाई समेटेर तपसिल बमोजिमको ढाँचामा कृयाकलापहरू उल्लेख गरिएका छन् ।

प्रा.क्र.	**विपद्का सम्भावित अवस्था**	**व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू**	**अनुमानित बजेट**	**मुख्य जिम्मेवारी**	**स्रोतको अवस्था**		**समय अवधि**
					आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	

१	भौतिक पूर्वाधारमा क्षति	विपद् प्रभावितहरूको सहभागितामा कामका लागि नगद कार्यक्रममार्फत विपद्ले बिगारेका ग्रामीण सडक , सिँचााइ कुलो ,कर्ल्भट, विद्युत्,पोल , आवासीय घर ,विद्यालय तथा सार्वजनिक भौतिक संरचना मर्मत गर्ने	रु ४० लाख	बेलका नगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन समिति रु ५ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू ३५लाख	१ वर्षभित्र
२	घरहरू निर्माण मा समस्या	विपद्को समयमा पूर्ण क्षति भएको र आफैँ घर निर्माण गर्न नसक्नेको लागि घरमा निर्माण सहयोग गर्ने	रु १५ लाख	बेलका नगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन समिति रु १० लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू ५ लाख	१ वर्षभित्र
३	स्वास्थ्य समस्या	विपद् प्रभावितहरूको स्वास्थ्य परीषणको लागि समय समयमा घुम्ती स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने	रु २ लाख	बेलका नगरपालिका, स्वास्थ्य शाखा	विपद् व्यवस्थापन समिति रु २ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू	आवश्यक ता अनुसार
४	जीविकोपार्जनमा समस्या	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा भएको समुदायको जीविकोपार्जनको लागि सीप विकास कार्यहरू , बजार व्यवस्थापन, कामका लागि नगद, फलफूल खेती,केरा खेती , तरकारी खेती ,पशुपालन तथा अन्य व्यवसाय जस्ता योजनाहरू सञ्चालन गर्ने	रु ७ लाख	बेलका नगरपालिका कृषि शाखा	विपद् व्यवस्थापन समिति रु ५ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्था हरू रु २ लाख	आवश्यक ता अनुसार १ वर्षभित्र

५	सङ्कटासन्न अवस्थामा वृद्धि	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्ने	रु ३ लाख	बेलका नगरपालिका, सामाजिक विकास शाखा	विपद् व्यवस्थापन समिति रु २ लाख	मानवीय क्षेत्रमा कार्यरत सङ्घसंस्थाहरू १	२ वर्षभित्र

खण्ड ५ : योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा अध्यावधिकता

५.१ इोजनाको कार्यान्वयन

विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको कार्यान्वयनको नेतृत्वमा वडा र नगरपालिकामा रहनेछ। यस योजनाको सफल कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापन समन्वय समिति क्रियाशील रहनेछ । समन्वय समितिको कायविधि तयार गरी नगरपालिका तथा वडा परिषद्ले कार्यन्वयनका नीतिगत निर्णय गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनामा कार्यहरूलाई समुदायमा स्थापित भई क्रियाशील रहेका विद्यमान समूह, संस्था, क्लब तथा उपभोक्ता समितिहरूमार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ। यो विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनका लागि स्थानीय सहजकर्ताहरूको परिचालन गरिनेछ। यी सहजकर्ताहरूले सामाजिक परिचालनका कार्यहरू र कार्यन्वयनका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरू गर्नेछन्। यस्ता सहजकर्ता परिचालन गर्ने संस्थाहरूको क्षमता विकास सहित आवश्यक नियमित र थप सहयोग जलवायु परिवर्तन सम्बन्धित विशिष्ट अनुभव भएका राष्ट्रिय संस्थाहरूबाट हुनेछ । विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाका कार्यक्रम कार्यन्वयन हुनुपुर्व कार्यान्वयनका लागि आवश्यक विस्तृत बजेट तयारी उपभोक्ता समिति, समूह र क्लबहरूसँग सहमति एवं सम्झौता गरी कार्यन्वयन हुनेछ । उक्त कार्यन्वयन गर्ने समितिहरूले कार्यक्रम कार्यान्वयन पूर्व सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग समक्ष विस्तृत योजना तथा बजेट विवरण प्रस्तुत गरिने छ। कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा आय(व्ययको विवरण तथा सम्बन्धित अभिलेखहरू पारदर्शी रूपमा राखिनेछ।

५.२ योजनाको प्रगति र मूल्याङ्कन :

बेलका नगरपालिकाअन्र्तगत विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनामा समेटिएका सबै घरधुरी तथा सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापन समन्वय समितिको अगुवाइमा अनुकुलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन अर्धवार्षिक रूपमा गरिने छ । अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरूलाई अनुगमनसम्बन्धी अभिमुखीकरणमा सहभागी भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका प्रभावकारिताको लेखाजोठद्द ागर्न सहज हुनेछ । त्यसैगरी वार्षिक रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछ भने ५ वर्षपछि अन्तिम मूल्याङ्कन गरी पुन:आगामी दिनको मूल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ। यसरी नै स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्ययोजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन-मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्नेछ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

क्र.सं.	नाम, थर	पद	संस्था	सम्पर्क न.
१	श्री अशोक कार्की	संयोजक	बे.न.पा	९८५२८२९०११
२	श्री जिरा राई	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८२९०१०
३	श्री राम प्रसाद वाग्ले	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८२९०१९
४	दिनेश्वर चौधरी	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८५८००१
५	प्रेम बहादुर दाहाल	सदस्य	बे.न.पा	९८१९७२६३७१
६	टङ्क प्रसाद आर्चाय	सदस्य	बे.न.पा	
७	दीपक राज रेग्मी	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८२९००५
८	वसन्त कुमार मगर	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८२९००६
९	निकेश राई	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८२९००७
१०	जय कुमार राई	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८२९००८
११	पदम खड्का	सदस्य	बे.न.पा	९८५२८२९००९
१२	चन्द्रकला परियार	सदस्य	बे.न.पा	९८०७१३२८७०
१३	विष्णु कुमार परियार	सदस्य	बे.न.पा	९८०४७८९४२४
१४	नानीमैया खतिवडा	सदस्य	बे.न.पा	९८११७१६९०३
१५	कुमारी वचिया चौधरी	सदस्य	बे.न.पा	९८०७७१३९७९
१६	निर्मला बि.क.	सदस्य	बे.न.पा	९८१९७९४७६६
१७	राजेन्द्र परियार	सदस्य	बे.न.पा	९८६४२७८८३४
१८	सरीता विश्वकर्मा	सदस्य	बे.न.पा	९८२५७२०८०४
१९	निर बहादुर विश्वकर्मा	सदस्य	बे.न.पा	९८१७७८५२०५
२०	धुर्ब कोईराला	सदस्य	नेपाल रेडक्रस	९८१५७२७३१५
२१	प्रतिनिधि	सदस्य	नेपाल प्रहरी	९८५२८३५१९९
२२	प्रतिनिधि	सदस्य	ससस्त्र बल	९८५२८३५१९९
२३	विनोद मिश्रा	सदस्य	स्वास्थ्य शाखा	९८५२८२९०१३

२४	ज्योति मगर	सदस्य	म.बालबालिका शाखा	९८६२९४१६२०
२५	पर्शुराम अधिकारी	सदस्य	उद्योग वाणीज्य	९८०५९३६५५०
२६	उपेन्द्र बहादुर थापा	सदस्य सचिव	विपद् व्यवस्थापन सर्म्पक व्यक्ति	९८५२८३५४१०
सुझाव : नगर विपद् व्यवस्थापन समिति र वडा विपद् व्यवस्थापन समितिमा नगर बाल संजाल र वडा बाल संजालको अध्यक्ष सदस्य गर्नु पर्ने (बालक र बालिका दुबैको प्रतिनिधित्व भए राम्रो)				

अनुसूची २ योजना तर्जुमा तथा समन्वय समिति

१) उप प्रमुखः श्री जिरा राई

२)प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत : श्रीराम प्रसाद वाग्ले

३) विपद् व्यवस्थापन शाखा प्रमुख : श्री उपेन्द्र बहादुर थापा

अनुसुची ३ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

- स्थानीय तहको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन र पुनरावलोकन गर्ने,
- योजना तयार गर्दा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको विपद् उत्थानशील समुदायहरुको न्यूनतम आधारहरूलाई ध्यान दिनु पर्ने,
- समुदायमा विपद् तथा जलवायू उत्थानशील समितिको गठन गर्ने,
- यसरी गठन गर्दा साविकमा रहेका समुदाय स्तरका सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यकता अनुसार पुर्नगठन गर्ने,
- स्थानीय तहमा गठन हुने विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनसम्बन्धी अन्य समिति तथा उपसमितिलाई सहयोग पुऱ्याउने,
- स्थानीय तहका कर्मचारी, समुदायमा आधारित विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति सदस्य, नागरिक समाजका प्रतिनिधि तथा राजनीतिक दलका प्रतिनिधिलाई विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलतासम्बन्धी प्रशिक्षण लिने वा दिने व्यवस्था मिलाउने,
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कोषको स्थापना र सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउने
- स्थानीय तहमा विकास निर्माणका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनमा विपद् जोखिम व्यावस्थापन तथा जलवायु अनुकूलनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने,

- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजनका लागि पहल गर्ने,
- स्थानीय तहबाट जारी भएका नीति, निर्देशन तथा मापदण्डहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- स्थानीय तहमा सुरक्षित विद्यालय तथा अस्पतालका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रमहरू योजनामा समावेश गर्ने,
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना, आपत्कालीन कार्ययोजना, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने । आवश्यकता अनुरूप सङ्कटासन्न समुदायहरूमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि कार्यदलहरू गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- स्थनीय तहमा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार, राहत तथा प्रतिकार्यको व्यवस्था मिलाउने,
- स्थानीय तह तथा वडाको विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलतासम्बन्धी आवश्यक निर्देशिका तथा कार्यविधी तयार गर्ने,
- स्थानीय तह वडाको प्रकोप तथा जलवायुजन्य जोखिम नक्साङ्कन गर्ने ।

अनुसूची- ४ कार्यदलहरूको स्वरूप र काम कर्तव्य तथा अधिकार

अनुसूची- ४.१ कार्यदलको स्वरूप

स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापनको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि निम्नअनुसार कार्यदल गठन गर्नु पर्नेछ तापनि स्थानीय आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी कार्यदलको सङ्ख्या थपघट गर्न सकिनेछ :

क्र.सं.	कार्यदलको नाम	ध्यान दिनु पर्ने कुरा	पदावधि
१	सूचना तथा पूर्वचेतावनी कार्यदल	कार्यदलका सदस्य चयन गर्दा उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित विषयमा ज्ञान भएका महिला, दलित, जनजाति, अपाङ्गता भएका तथा विपद्को उच्च जोखिममा रहेका समुदायका प्रतिनिधिलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।	पदेन सदस्यबाहेक अन्य सदस्यको कार्यकाल दुई वर्षको हुनेछ
२	खोज तथा उद्धार कार्यदल		
३	राहत व्यवस्थापन तथा पुनःस्थापन कार्यदल		
४	प्राथमिक उपचार कार्यदल		
५	क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषण कार्यदल		

अनुसूची- ४.२ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि कार्यदलको काम, कर्तव्य तथा अधिकार

१.सूचना तथा पूर्वचेतावनी कार्यदल		
प्रकोप पूर्व	**प्रकोपको समय**	**प्रकोप पश्चात्**
• पूर्वसूचना तथा चेतावनी प्रणालीबारे सञ्चार माध्यम र अन्य स्रोतबाट प्राप्त सूचना प्राप्त गर्ने • पूर्वचेतावनी प्रणालीको स्थापनाका लागि जिविस, गाविस, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिभिजन कार्यालयसँग समन्वय गर्ने • उपलब्ध पूर्वचेतावनी प्रणालीको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने • विपद्सम्बन्धी काम गर्ने वा अन्य सरोकारवाला निकायमा विपद्बारे सही जानकारी दिने • समुदायसँग नियमित छलफल गर्ने र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा प्रतिवेदन नियमित रूपमा दिने • सञ्चारमाध्यम, पत्रकार महासङ्घ, स्थानीय पत्रकारसँग समन्वय गरी सूचना लिने र दिने काम गर्ने • विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी ज्ञानवर्द्धक सामग्रीको खोजी गरी समुदायमा उपलब्ध गराउने • आपत्कालीन समयमा चाहिने निकायको फोनको सूची तयार गरी समुदायका सबै सदस्यलाई उपलब्ध गराउने • जनचेतना अभिवृद्धिका सामग्री जिल्ला र केन्द्रबाट सङ्कलन गरी जनचेतना अभियानमा हुने खर्च कटौती गर्ने	• विपद्को सूचना सबैभन्दा पहिले खोज तथा उद्धार कार्यदललाई दिने • यस्तो सूचना स्थानीय प्रहरी, जिल्ला प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, गाविस, जिविस र जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिलाई उपलब्ध गराएर सहयोग माग गर्ने • विपद्सम्बन्धी सम्पूर्ण जानकारी जानकारी स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमार्फत, जिविस र जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिलाई दिने • विपद्बारेको समाचार तथा सूचना सञ्चारमाध्यम वा पत्रकारलाई उपलब्ध गराउने	• क्षति विश्लेषण कार्यदलबाट भएको कार्य र क्षतिको अवस्थाको जानकारी लिने • विपद्पछि उत्पन्न भएको थप सङ्कटासन्नता र जनजीवनमा परेको असरको समीक्षा गर्ने • जनजीवनमा परेको असरअनुसार पूर्वतयारीका कार्यलाई निरन्तरता दिने
२. खोज तथा उद्धार कार्यदल		
• विपद्बाट विस्थापितलाई राख्नको लागि सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने • उद्धारका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीको बन्दोबस्त गर्न स्थानीय प्रहरी, नेपाली सेना, जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिसँग समन्वय गरी सहयोग माग गर्ने • उद्धारका लागि नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग समन्वय गर्ने	• विपद् हुने मौसममा खोज तथा उद्धारको लागि तयारी अवस्थामा रहने • सूचना तथा पूर्वचेतावनी कार्यदलको सूचनाका आधारमा अति जोखिममा रहेका परिवारलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने	• उद्धार गरिएका व्यक्ति, धनसम्पत्ति, पशुधनको सूची तयार गरी मूल समितिलाई दिने • विपद्मा परेर हराएका वा मृत्यु भएका मानिस र घरपालुवा पशुको सूची तयार गरी

• बाढी र पहिरोको समयमा उद्धार गर्न सक्ने समुदायका सदस्यको पहिचान गरी उनीहरूको सम्पर्क नम्बर अध्यावधिक राख्ने • उद्धारकर्मीका लागि तालिमको व्यवस्था गर्न गैसस, नेपाल रेडक्रस, प्रहरी र सेनासँग समन्वय गर्ने	• त्यस्ता परिवारको महत्वपूर्ण सम्पत्ति र पशुधनको रक्षा तथा उद्धार गर्ने • समुदायमा रहेका महिला, अपाङ्ग, बूढाबूढी, गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको सूची तयार गरी मूल समितिलाई दिने र सहयोगको प्राथमिक सूचीमा राख्न आग्रह गर्ने	मूल समितिमार्फत सुरक्षा निकाय र गाविसलाई उपलब्ध गराउने • उद्धार समग्री पुनः यथास्थानमा राख्ने
३. राहत व्यवस्थापन तथा पुनःस्थापन कार्यदल		
• समुदायस्तरबाट उपलब्ध हुने राहत सामग्री सङ्कलन र भण्डारनको व्यवस्था गर्ने • सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गर्ने • राहत सामग्री प्रयोग नभएमा त्यस्तो सामग्री नियमानुसार बिक्री गरी प्राप्त रकम कोषमा जम्मा गर्ने • पूर्ण रूपमा विस्थापित हुने परिवारलाई बसोबासको व्यवस्थाका लागि सार्वजनिक जग्गाको पहिचान गरी त्यस्तो जग्गा उपयोग गर्न नगरपालिका र गाउँ विकास समितिमार्फत सम्बन्धित निकायसँग अनुमति लिने प्रक्रिया अघि बढाउने • विस्थापितलाई सुरक्षित राख्ने स्थानको लागि उद्धार कार्यदलसँग समन्वय गरी सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने • स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्देशनमा आवश्यक कार्य गर्ने	• सही समयमा कार्ययोजनाअनुसार राहत व्यवस्थापन गर्ने • जिल्लाबाट प्राप्त अनुदान वा राहत वितरणमा जिल्लाको कार्यदललाई सहयोग गर्ने • स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिसँग सहमति लिएर अन्य आवश्यक कार्य गर्ने •	• विस्थापित भएर पुनःस्थापन हुन नसकेका परिवारलाई सुरक्षित स्थानमा बसोबासको व्यवस्थाका लागि पहल तथा पैरवी गर्ने • पुनःस्थापना हुन सक्ने परिवारको घर मर्मतसम्भारको लागि पहल गर्ने र सहयोगका लागि जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिलाई स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमार्फत सिफारिस गरी पठाउने
४. प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा सरसफाइ कार्यदल		
• विपद्को समयमा घाइतेको उपचारको लागि प्राथमिक उपचार सामग्रीको व्यवस्था गर्ने • विपद् नभएमा प्राथमिक उपचार सामग्रीको समय बाँकी रहँदै प्रयोग गरी पुनः नयाँ सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने • स्थानीय स्वास्थ्य चौकीसँग समन्वय गरी आवश्यक सामग्री माग गर्ने	• घाइतेको तत्काल उपचार गर्न उद्धार कार्यदलसँगै विपद् प्रभावित क्षेत्रमा जाने • घाइतेको प्राथमिक उपचार गरी आवश्यक परेमा स्वास्थ्यसंस्थामा पठाउने	• विपद्पछि फोहोरमैला व्यवस्थापनका कार्य गर्ने • विस्थापित बसेको स्थानमा सरसफाइका कार्यलाई नियमित

• स्थानीय तहमा एम्बुलेन्स उपलब्ध भएमा सोको मर्मतसम्भार गरी दुरुस्त राख्ने व्यवस्था मिलाउने • स्वास्थ्य र सरसफाइसम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गरी विपद् पहिले र पछि हुन सक्ने महामारी तथा जनस्वास्थ्यसम्बन्धी समस्याबारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने • जनचेतना अभिवृद्धिको लागि जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय र अन्य स्वास्थ्यसंस्थासँग सहयोग माग गर्ने • स्वयंसेवकहरूलाई विपद् र महामारीबारे अभिमुखीकरण गर्ने		रूपमा सञ्चालन गर्ने • महामारीजन्य रोगहरूको नियमित निगरानी गर्ने र सम्बन्धित निकायलाई जानकारी दिने • स्वास्थ्य, सरसफाइ र जनस्वास्थयसम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने
५. क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषण कार्यदल		
क्षति विश्लेषण • विपदपूर्व नै जनधनको हुन सक्ने क्षतिको विवरण सङ्कलन गर्ने । • सम्भाव्य क्षति विश्लेषण नमुना फाराम तयार गर्ने । • क्षति विश्लेषण स्वयंसेवकहरूलाई तालिम दिने । • क्षति विश्लेषण स्वयंसेवकहरूलाई तयारी अवस्थामा राख्ने ।	• विपद्बाट भएको क्षतिको लेखाजोखा गरी आपत्कालीन सहयोगको आवश्यकता पहिचान गर्ने • उपलब्ध सूचनाका आधारमा सहयोगका लागि स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमार्फत सम्बन्धित निकायलाई उपलब्ध गराउने ।	• क्षतिको विस्तृत विश्लेषणका लागि सङ्कलन गर्ने । • गरिएको कामको समिक्षा गरी कमी कमजोरीहरूलाई पत्ता लगाउने ।

अनुसूची ५ : ऐतिहासिक समय रेखा

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	क्षतिको विवरण (मानवीय, भौतिक र आर्थिक)
१	बाढी	२०४३	वडा न १	२० जना को मत्यु
२	हावाहुरी	२०५३	वडा न १	१ विद्यालयको टिनको छानो उडाएको
३	बाढी	२०६० साल	वडा न २	२ जनाको मृत्यु, जग्गा जमिन कटान र डुवान
४	सर्पदंश	हरेक वर्ष	वडा न २	४ ५ जनाको घाइते हुने गरेको
५	हावाहुरी	२०७७ वैशाख	वडा न २	विद्यालयको टिनको छनाो उडाएको

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	क्षतिको विवरण (मानवीय, भौतिक र आर्थिक)
६	चट्याङ	२०७७ सला	वडा न २	१ जनाको मृत्यु भएको
७	बाढी	२०४५ साल	वडा न ३ , ठोक्सिल्ला	मूर्ति खोलाले खेत बगरमा परिणत गरेको
८	जङ्गली जनावको आतङ्क	हरेक वर्ष	वडा न ३	जङ्गली जनावरको आतङ्क (हात्ती आतङ्क) कारण हरेक वर्ष २ जना मानिसको मृत्यु
९	सर्पदंश	२०७५ सला	वडा न ३	४ जनाको मृत्यु
१०	हावाहुरी	२०७४ साल वैशाख	वडा न ३	कोशीटप्पु नजिक रहेको बस्ती घरमा भएको छाना उडाएको ।
११	चट्याङ	२०७९ असार	वडा न ३	
१२	बाढी	२०५१ साल	वडा न ४	सिसुवा खोलाको कारढा जनता टोलको छ धरधुरी विस्थापित
१३	बाढी	२०६५ साल	वडा न ४	सिसुवा खोलको ३ घर विस्थपित
१४	बाढी	२०७७	वडा न ४	३ धरहरू विस्थापित
१५	बाढी	२०६९	वडा न ५	गिदेरी खोलाको कारण १५ घरधुरी विस्थापित
१६	बाढी	२०५१	शिखरमाडी ,वडा न ५	खार खोलाको करण ५१ घर विस्थापित
१७	बाढी	२०७२	वडा न ५	खर खोलाको कारढा ५ घरघुरी विस्थापित
१८	हावाहुरी	२०७८ सला	वडा न ५	विद्यालयको छानो उडाएको
१९	सडक दुर्घटना	२०७९	वडा न ५	४ जनाको मृत्यु
२०	सडक दुर्घटना	२०७८	वडा न ५	१ जाको मृत्यु
२१	२०७९	बाढी	वडा न ६	मटेरी खोलाको का १ जनाको मृत्यु
२२		बाढी	वडा न ६	यशोदा खोलमा आएको बाढीको कारण २५ धरमा क्षति गरेको
२३	चट्याङ		वडा न ७	२ जना घाइते
२४	सडकदुर्घटना	२०७५	वडा न ७	१ जनाको मृत्यु

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	क्षतिको विवरण (मानवीय, भौतिक र आर्थिक)
२५	बाढी	२०७५	वडा न ८	बगुनी खोलामा आएको बाढीको कारण १ जनाको मृत्यु
२६	आगलागी	२०७६	वडा न ८	१ घर , १ गोठ जलेको
२७	चट्याङ	२०७९	वडा न ८	५ वटा, गाई, ,२ मानिसको मृत्यु भएको
२८	सडक दुर्घटना	२०७६	वडा न ८	३ जनाको मृत्यु
२९	२०७६	बाढी	वडा न ९	जग्गा कटान
३०	बाढी	२०७९ साल असोज १	वडा न ९	मूर्ति खोलाको कारण २ धर विस्थापित, यशोदा खोलाको कारण १ घर विस्थापित
३१	हावाहुरी	२०७२	वडा न ९	सिमलटारको २५ घरको टिनको छनाना उडाएको
३२	चट्याङ	२०५९	केन्द्र टोल, वडा न ९	२ जना मानिस को मृत्यु
३३	बाढी	२०७९	वडा न ८,९,३ र २	बेलका न.पा. ८ - सिसौली चौरी, ५०० घर, वडा ९- एकता ,चिल्म ,दुर्गा मन्दिर , भाटेपुल ५०० घर , ३ एबीसी बुधबारे जगा शुक्रबारे ५०० घर बेलका न.पा.२ को बानडाँडा ,रामनगर , नारायणपुर ,शिवालय मन्दिर ,लालभित्ती ,भागलपुर करैया ८०० घरधुरी बेलका न.पा. १ पुरन्दह

अनुसूची ६: प्रकोप सङ्कटासन्नता क्षमता तथा स्रोत नक्सा

वडा न १

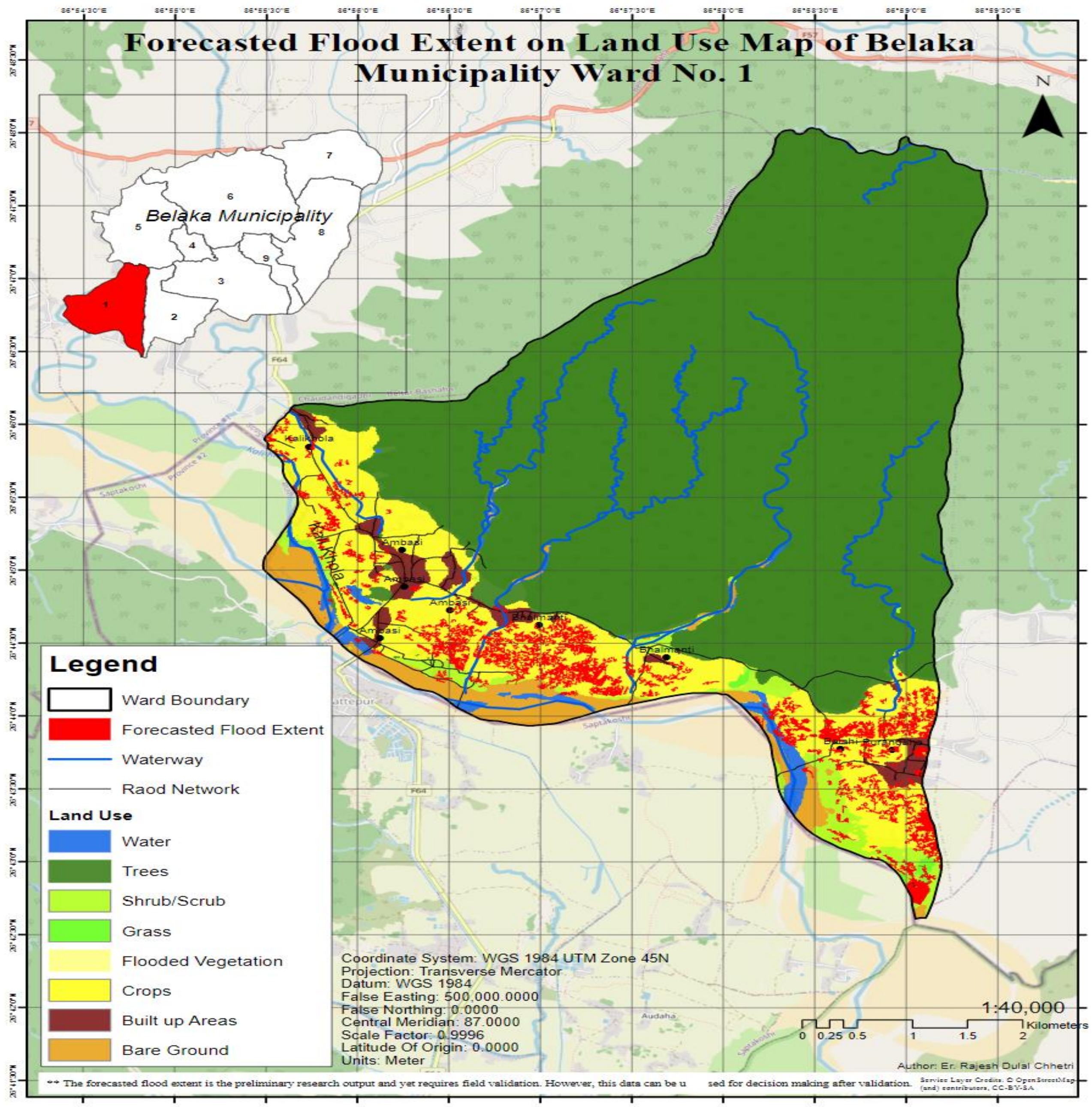

वडा न २

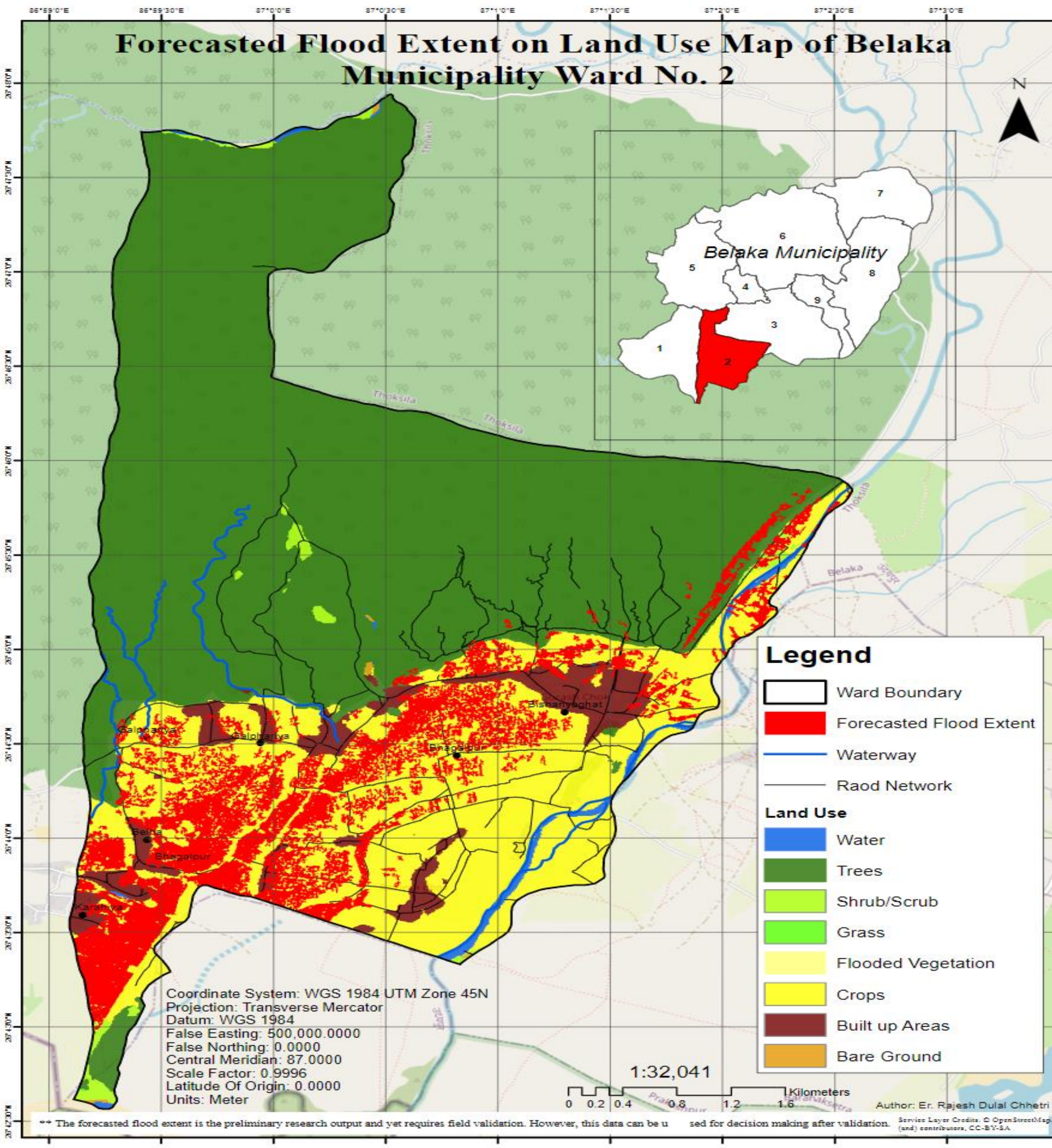

Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 2
N
Belaka Municipality
Legend
Ward Boundary
Forecasted Flood Extent
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
1:32,041
Kilometers
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be used for decision making after validation.

वडा न ३

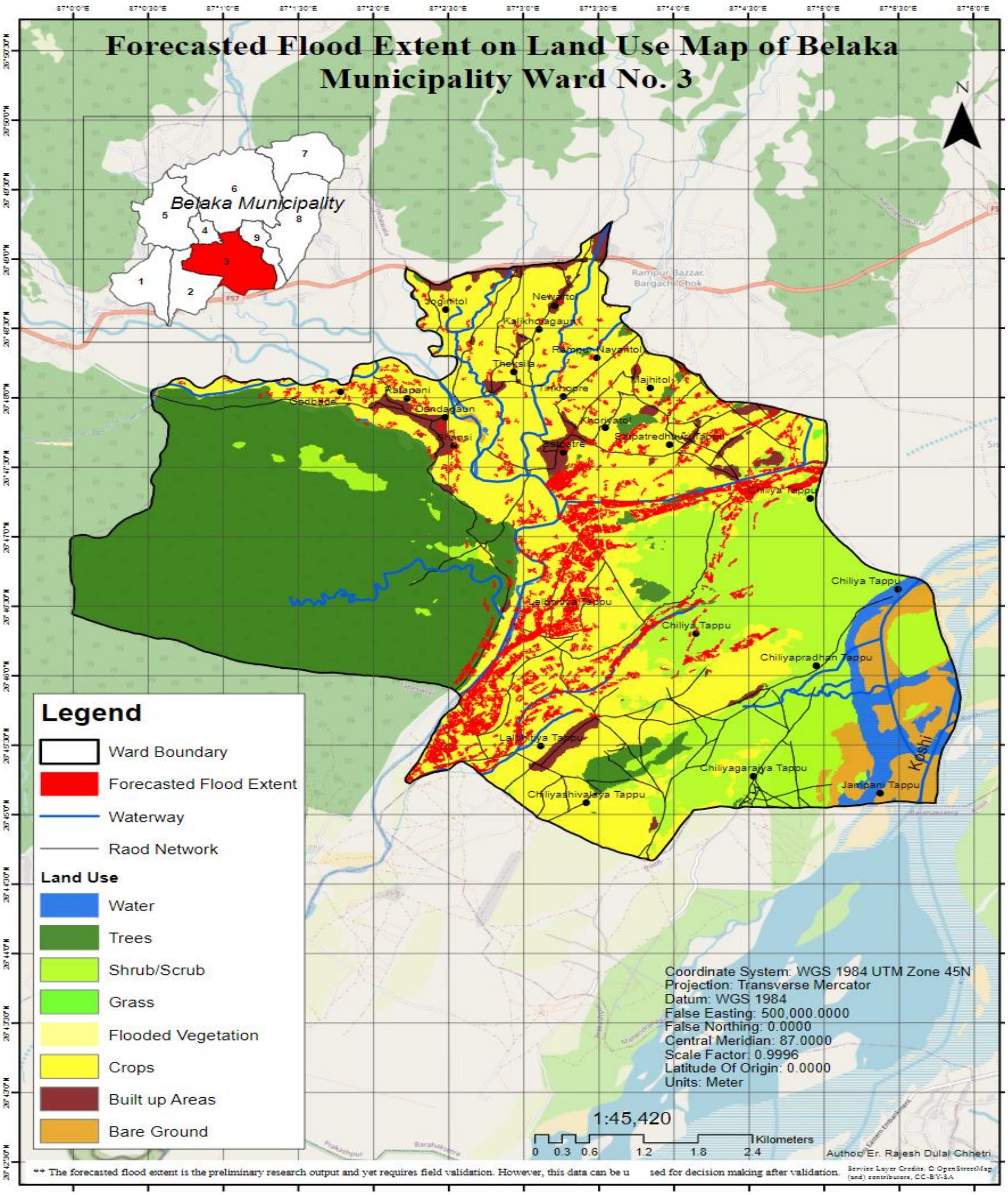
Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 3
N
Belaka Municipality
1
2
3
4
5
6
7
8
9
Legend
Ward Boundary
Forecasted Flood Extent
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
Chiliya Tappu
Chiliyapradhan Tappu
Chiliyagaraiya Tappu
Jampani Tappu
Koshi
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
1:45,420
0 0.3 0.6 1.2 1.8 2.4 Kilometers
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be u sed for decision making after validation.
Service Layer Credits: © OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

वडा न ४

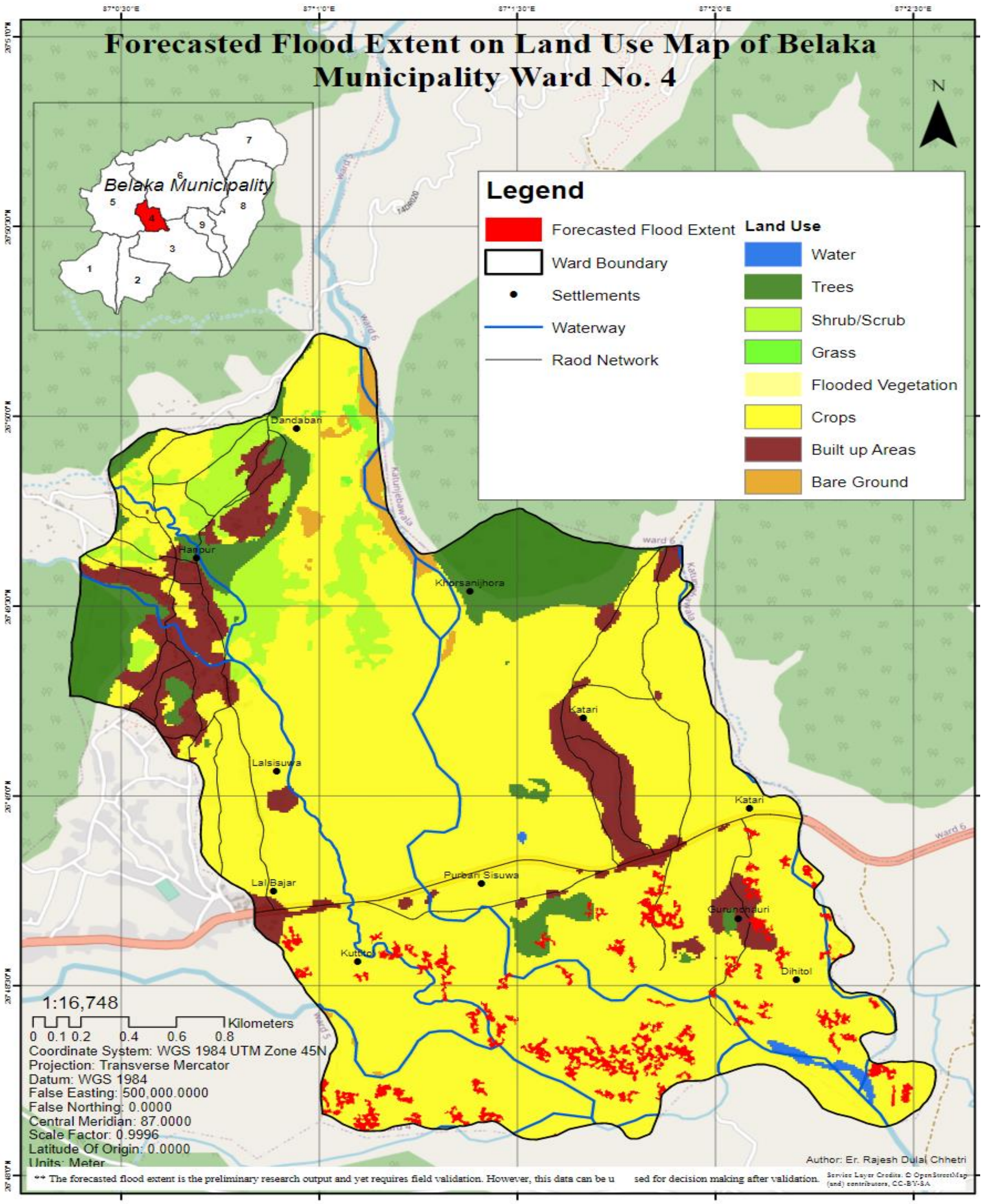

Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 4
N
Belaka Municipality
Legend
Forecasted Flood Extent
Ward Boundary
Settlements
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
Dandabari
Hanpur
Khorsanijhora
Katari
Lalsisuwa
Lal Bajar
Purbari Sisuwa
Gurungaauri
Kuttitol
Dihitol
1:16,748
0 0.1 0.2 0.4 0.6 0.8 Kilometers
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be used for decision making after validation.

वडा न ५

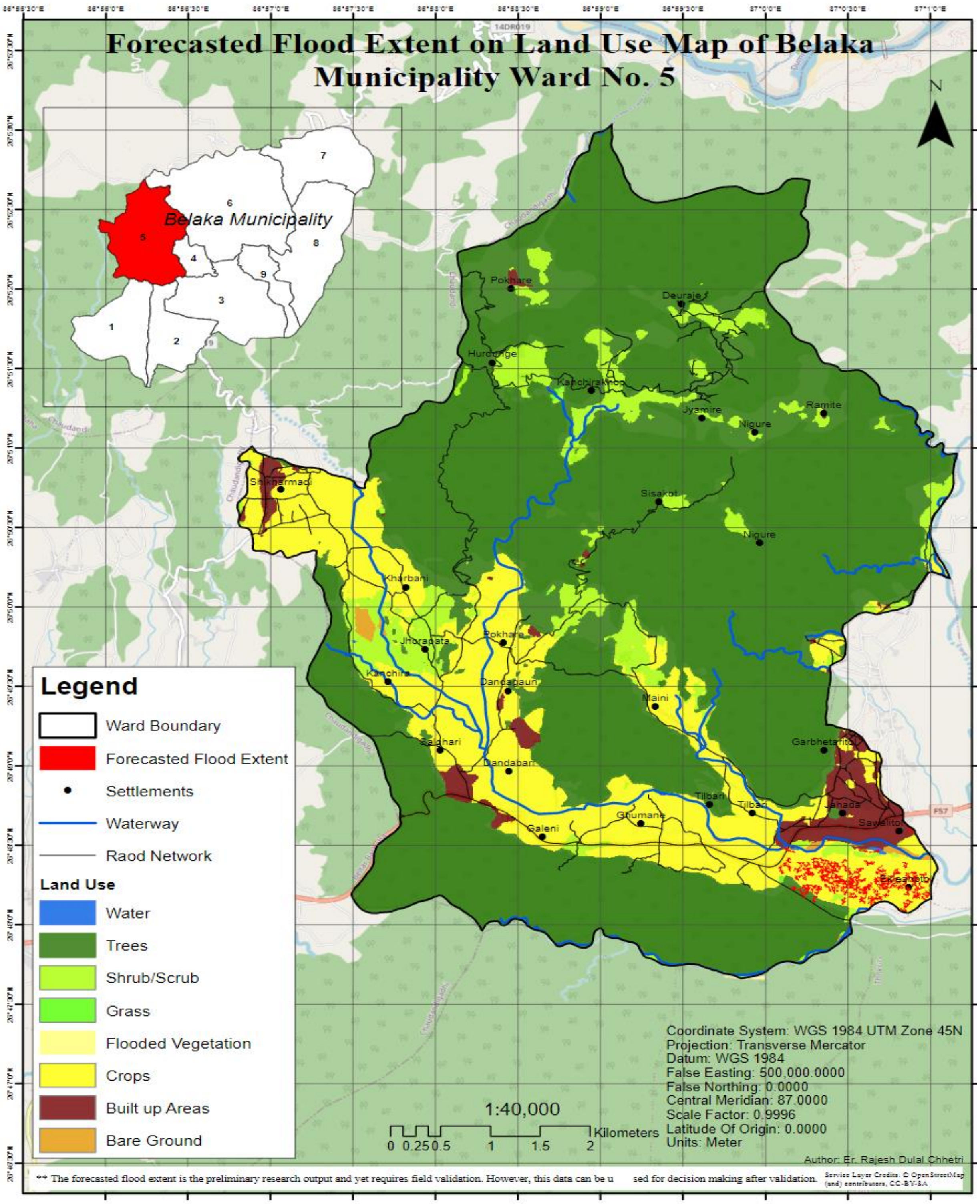
Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 5
Belaka Municipality
Legend
Ward Boundary
Forecasted Flood Extent
Settlements
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
1:40,000
0 0.25 0.5 1 1.5 2 Kilometers
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be used for decision making after validation.

वडा न ६

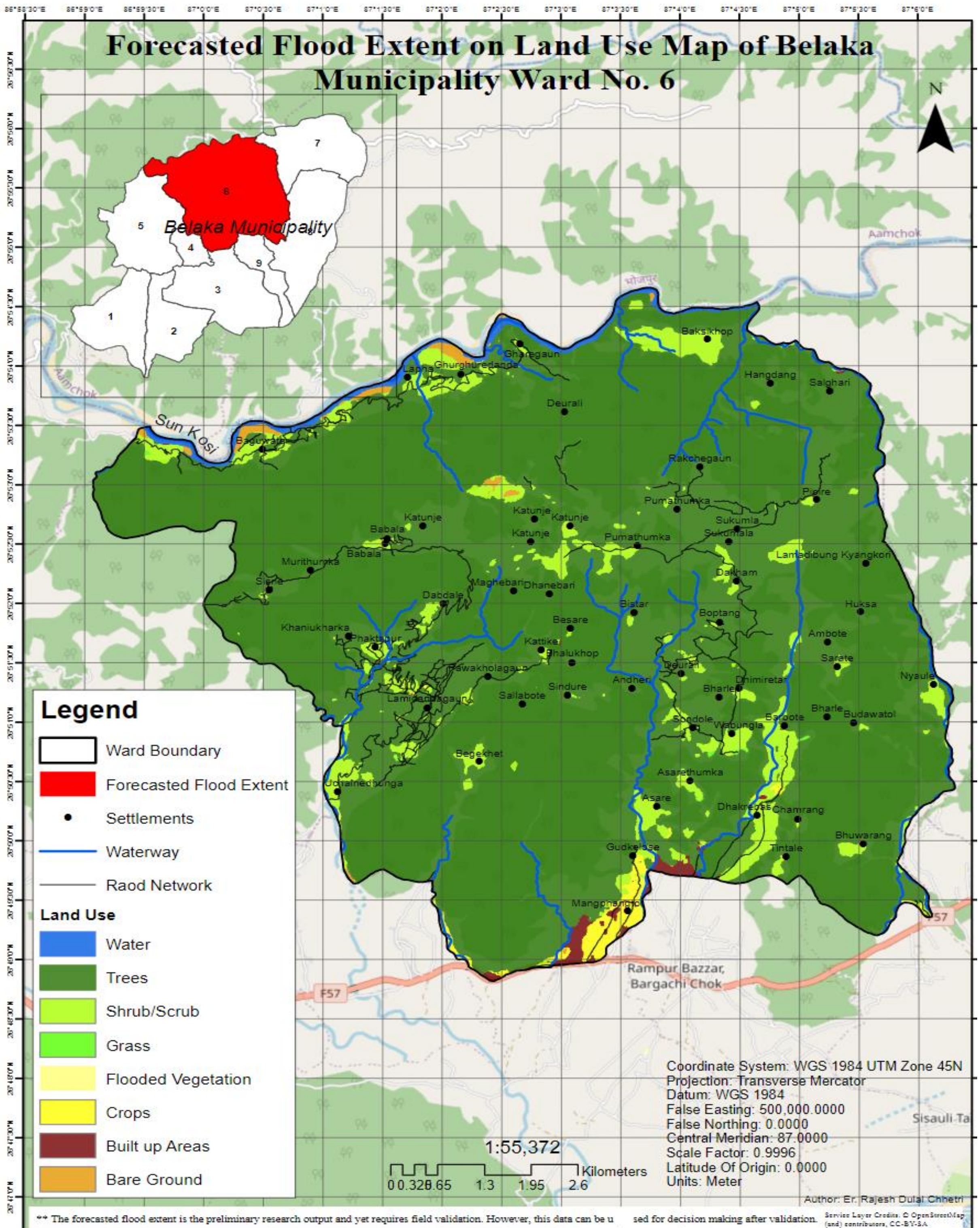
Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 6
N
Belaka Municipality
Sun Kosi
Aamchok
Legend
Ward Boundary
Forecasted Flood Extent
Settlements
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
1:55,372
0 0.325 0.65 1.3 1.95 2.6 Kilometers
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
Rampur Bazzar, Bargachi Chok
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be used for decision making after validation.
Service Layer Credits: © OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

वडा न ७

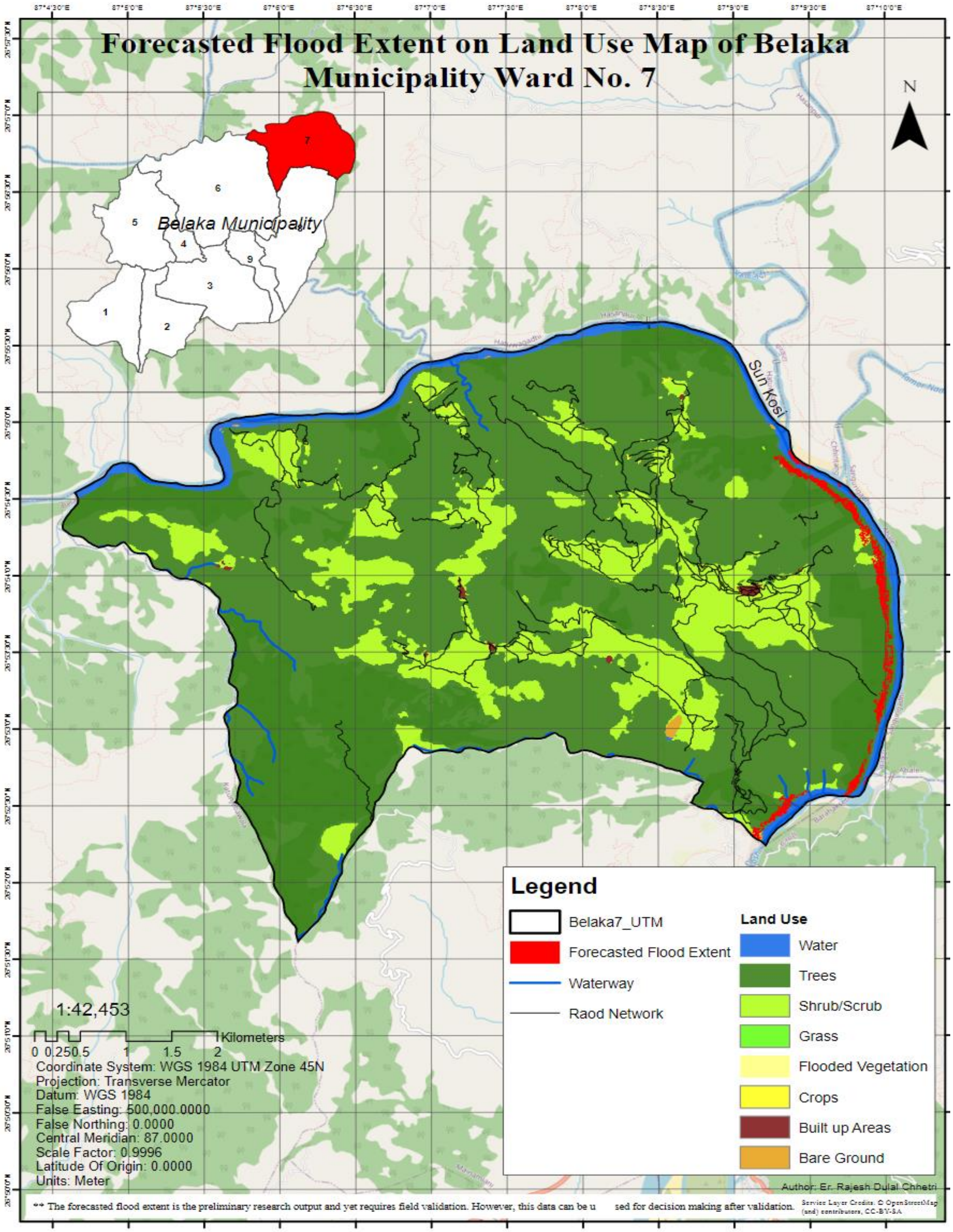

Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 7
N
Belaka Municipality
1
2
3
4
5
6
7
9
Sun Kosi
Legend
Belaka7_UTM
Forecasted Flood Extent
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
1:42,453
0 0.250.5 1 1.5 2 Kilometers
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be u sed for decision making after validation.

वडा न ८

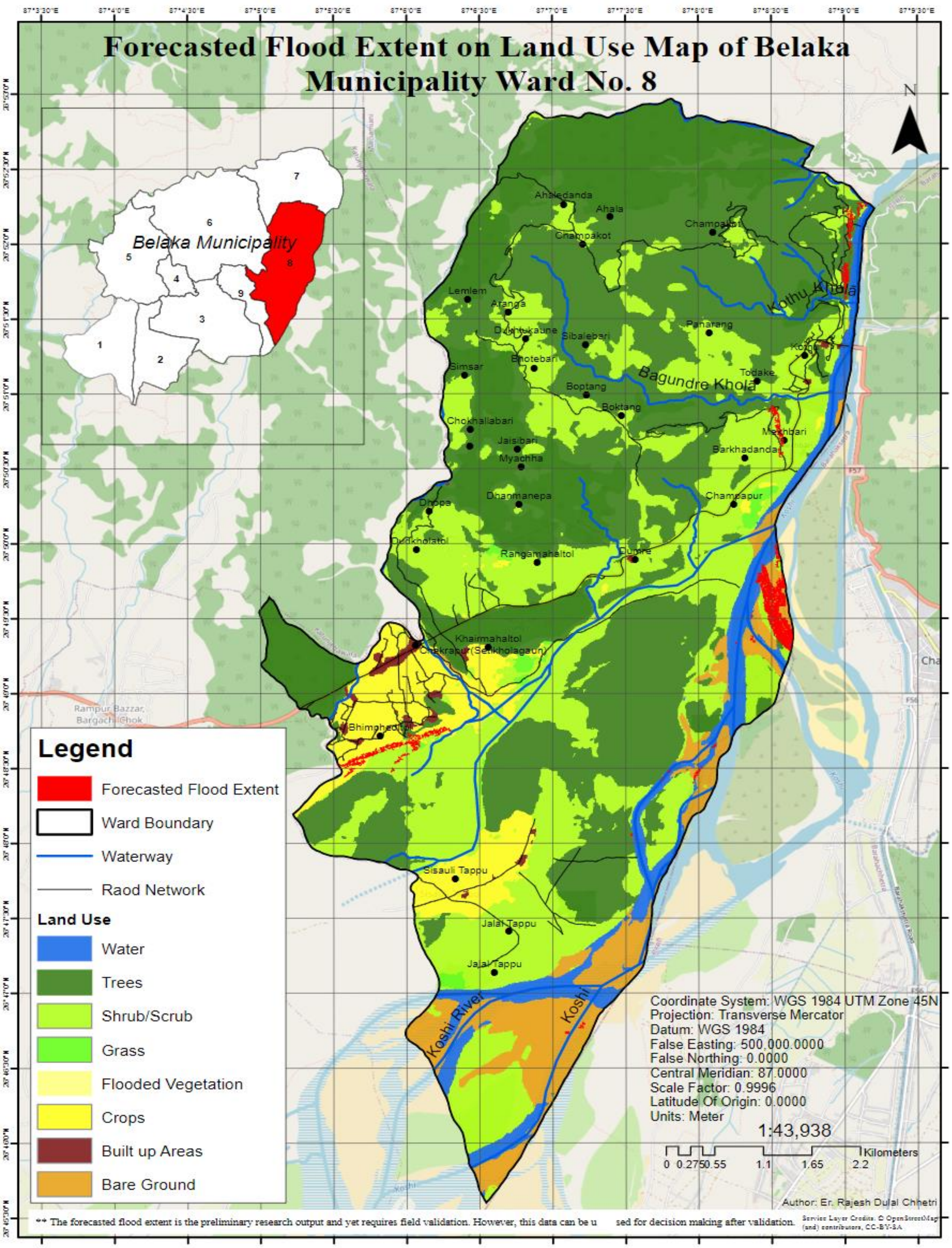

Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 8
Legend
Forecasted Flood Extent
Ward Boundary
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
Belaka Municipality
Kothu Khola
Bagundre Khola
Koshi River
Koshi
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
1:43,938
0 0.2750.55 1.1 1.65 2.2 Kilometers
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be u sed for decision making after validation.

वडा न ९

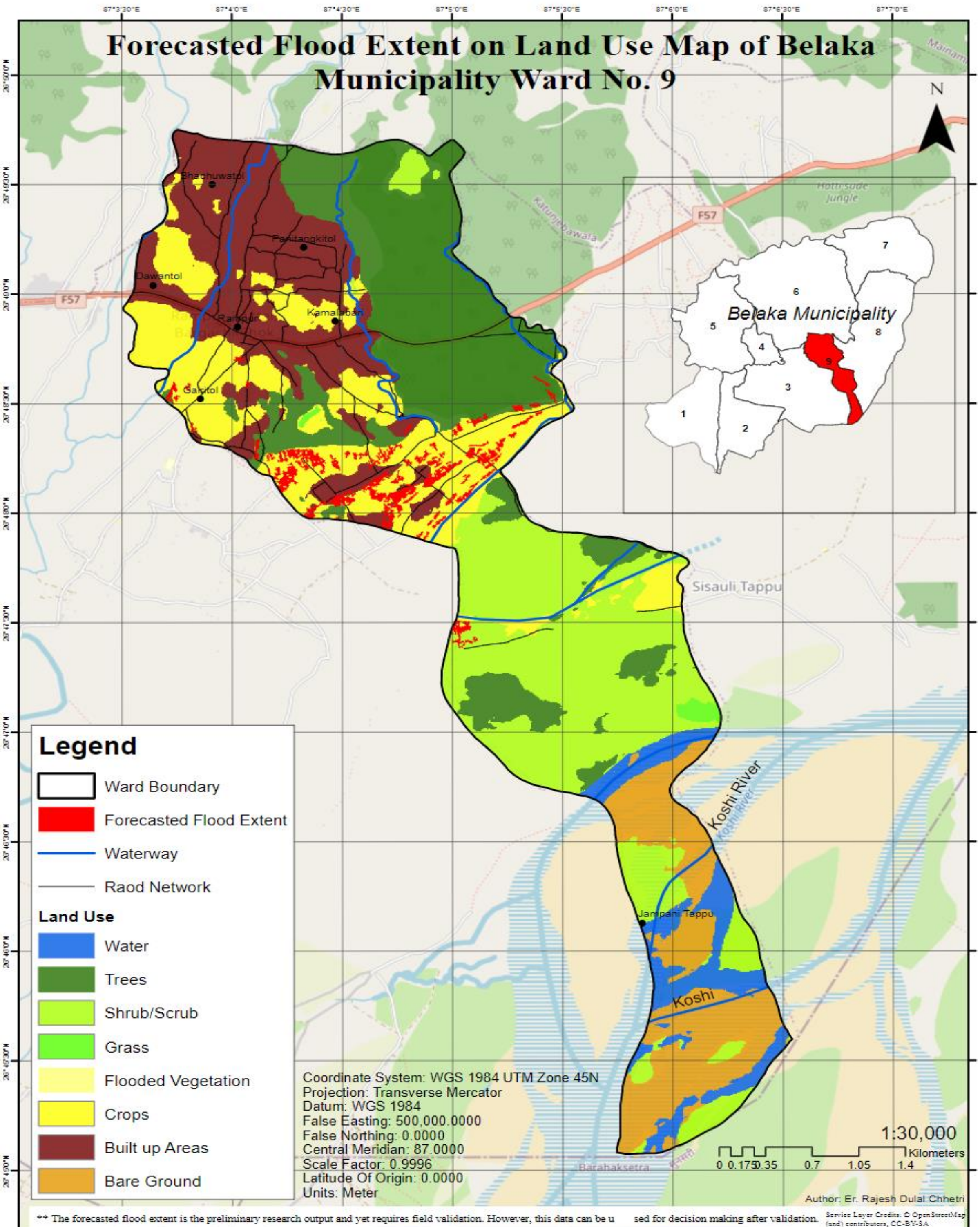

Forecasted Flood Extent on Land Use Map of Belaka Municipality Ward No. 9
N
Belaka Municipality
Sisauli Tappu
Koshi River
Jampani Tappu
Koshi
Legend
Ward Boundary
Forecasted Flood Extent
Waterway
Raod Network
Land Use
Water
Trees
Shrub/Scrub
Grass
Flooded Vegetation
Crops
Built up Areas
Bare Ground
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 45N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS 1984
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 87.0000
Scale Factor: 0.9996
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter
1:30,000
0 0.175 0.35 0.7 1.05 1.4 Kilometers
Author: Er. Rajesh Dulal Chhetri
** The forecasted flood extent is the preliminary research output and yet requires field validation. However, this data can be u sed for decision making after validation.

सन्दर्भ सामग्री

- विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७४
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४
- विपद् व्यवस्थापन रीष्ट्रिय रणनीति २०७५
- स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७४
- राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा २०७०
- विपद् जोखिम राष्ट्रिय रणनीति २०७४
- बेलका नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५